

**GIOVANNI
FALCONE**

MAFIA

„Contul meu cu Mafia
rămâne deschis. Știu că nu-l voi
putea încheia decât prin
moartea mea, naturală sau nu.“

◆
Judecătorul Falcone,
soția sa și trei oameni din gardă
au fost omorâți de Mafia
la 23 mai 1992.

◆
LUMEA CONTEMPORANĂ
implicații și marginalii

După 11 ani petrecuți în al său birou-buncher din Palatul de Justiție din Palermo, judecătorul Falcone, figură legendară a luptei antimafia, povestește războiul său cu acest adevărat Stat în Stat.

Pentru a combate eficace Cosa Nostra, el a trebuit mai întâi să o înțeleagă „din interior”, descoperind sensul fiecărui cuvânt, fiecărui gest, raportându-le în permanență la acea implacabilă „raționalitate” care constituie lumea mafiotă. („DE MULTE ORI MAFIOȚII ÎMI PAR PERSOANELE CELE MAI RAȚIONALE ÎNTR-O LUME PLINĂ DE NEBUNI”).

Pe baza unor îndelungate interviuri cu judecătorul Falcone, Marcelle Padovani, reporter politic în Italia, elaborează această neli-niștitoare lucrare, devenită cartea anului în Europa, o dată cu atentatul din mai 1992.

Lei 1650

ISBN 973-9067-11-5

Giovanni Falcone ● Marcelle Padovani

M A F I A

Judecătorul
și *oamenii de onoare*

Coperta: NICOLAE SÂRBU
Traducere: CRISTINA CIULEI

© COSA NOSTRA

Le juge et les „hommes d'honneur“

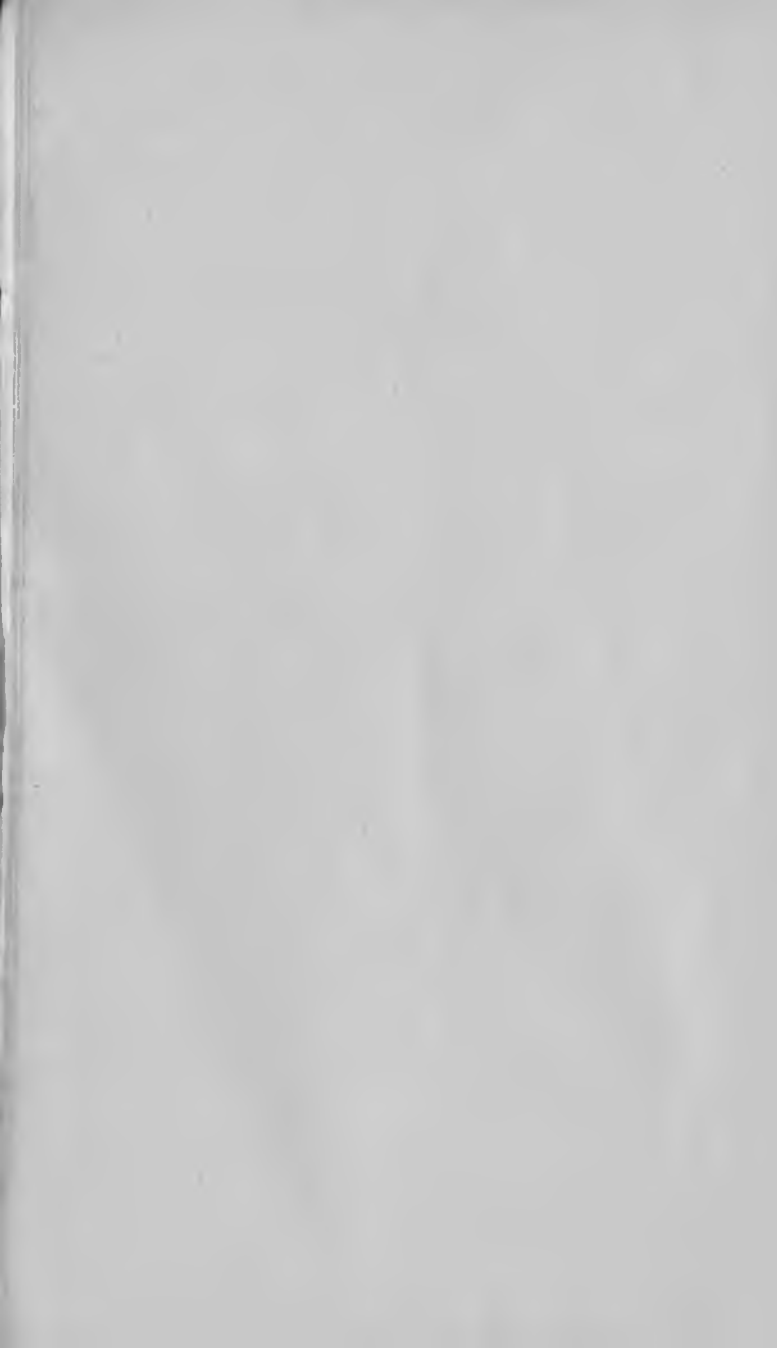
Édition 1, Austral, Paris 1991

*... Cele mai potrivite cuvinte
sunt cele pe care nu le rostești...*

(Vechi proverb sicilian)

*... Sicilia întreagă este un tărâm
fantastic. Cum s-ar putea trăi acolo
fără imaginație?*

(Leonardo Sciascia)

Prolog

Metoda Falcone

Inamicul numărul unu al mafiei: această etichetă îl va însoți peste tot în viață. Luptător intrat deja în legendă, judecătorul Giovanni Falcone, în vârstă de 52 de ani, și-a petrecut 11 ani lungi din viață purtând, din biroul-bunker de la Palatul de Justiție din Palermo, un război deschis sau subteran împotriva Cosei Nostra. Dovadă erau destăinuirile sale. Ele nu au pretenția unui testament. Nici a unor lecții. Cu atât mai puțin ca să apară ca un erou: „Nu sunt Robin Hood, glumește el; nici măcar un Kamikadze; cu atât mai puțin un misionar. Nu sunt decât un servitor al Statului care activează într-un teritoriu ostil.“ Astfel, relatarea experienței sale se vădește a fi

un fel de paranteză dedicată reflecției, un bilanț, o perioadă de timp neutră înainte de a-și asuma noi responsabilități: la 13 martie 1991, Giovanni Falcone a fost numit director al Afacerilor penale în Ministerul de Justiție de la Roma. De parte de Palermo.

A părăsit capitala siciliană cu tot ce însemna ea, o viață blindată, atmosfera apăsătoare a Palatului de Justiție, zorile care îl prindeau citind și recitind mărturiile unor *pentiti* *, în spatele draperiilor groase în biroul bine protejat, traseele sinuoase cu escortă și sirene urlând; schimbarea acestui mod de viață a reprezentat deci pentru judecătorul Falcone un fel de ușurare. Dar nu își făcea nici un fel de iluzie, dovadă atentatul eșuat din 29 iunie 1989 – cincizeci de încercări explozive ascunse printre stânci la o distanță de douăzeci de metri de locuința sa de vacanță: „*Desigur, nu m-au omorât încă. Dar cercul nu s-a închis. Contul meu cu Cosa Nostra rămâne deschis. Știu că nu se va încheia decât odată cu moartea mea, naturală sau nu.*” Tommaso Buscetta, celebrul *pentito* mafirot, îl avertizase doar la începutul mărturisirilor sale: „*Vor încerca mai întâi să mă omoare pe mine, iar apoi va veni și rândul dumitale. Nu se vor lăsa până ce nu vor reuși.*”

Roma este doar în aparență mai liniștită decât Palermo. Șefii mafioți pătrunseseră de mult timp în oraș. Teribila *familie* Santa Maria di Gesu din Palermo își are deja întinse și aici antenele. Și ca-

* M. G. BACCI – „Dizionario della lingua italiana” – *pentito* (plural *pentiti*): nume ce se dă unui fost terorist, dispus să colaboreze cu justiția la arestarea foștilor camarazi, în vederea obținerii unei sentințe mai ușoare.

sierul mafiei, Pipo Calò își crease rețeaua sa completă de mafioți, gangsteri și oameni politici.

Dacă Falcone a decis ca Roma să devină cartierul său general, a făcut-o din mai multe motive: în capitală, Cosei Nostra nu i se mai asigurarau mijloacele adecvate de anchetare, iar caracterul fracționar al procesului de instrucție începea să atragă după sine paralizarea activității judecătorilor antimafia. În plus, percepea clar tendința de a fi transformat în simbol, într-un fel de alibi al unei bătlui ce părea să degenereze. Conștient de faptul că nu ar mai fi fost în măsură să inițieze strategii de luptă inedite, eroul acestui *maxi-proces*, omul care reușise să aducă în fața justiției pe câțiva dintre marii șefi mafioți, nu voia să se resemneze la inactivitate. Și a plecat. Își putea utiliza capitalul de informații și în altă parte decât pe frontul din Palermo. Îi era foarte clar că nu va mai conduce personal anchetele, dar că va creea în viitor condițiile pentru ca acestea să devină mult mai rapide și mai incisive, și că va elabora structuri de coordonare mult mai stabile între magistrați.

Se schimbase și atmosfera în capitala siciliană: luase sfârșit euforia anilor 1984–1987, caracterizată prin creșterea numărului de *pentiti*, constituirea cartelurilor antimafia sau procesele magistral orchestrate contra *Cupolei* mafiotе. În atmosfera acestui oraș, misterios și impenetrabil, în care binele și răul sunt în egală măsură excesive, se poate acum identifica o enormă dar temătoare *dorință* de întoarcere la *normalitate*. Câțiva mafioți care fuseseră condamnați pentru delictе serioase au fost puși în libertate din motive for-

male. Figuri foarte cunoscute sunt din nou văzute în restaurante celebre. Forțele de ordine s-au dezmembrat, campaniile magistraților au devenit neputincioase. Frontul a fost spart.

Cosa Nostra a ieșit din conul său de umbră. *Pax mafiosa*, care intervenise ca o consecință a condamnărilor drastice pronunțate într-un proces enorm, pe de o parte, și a influenței hotărâtoare a familiei Corleone asupra *organizației* pe de alta, nu mai era la ordinea zilei. Se înmulțeau semnalele care anunțau o revanșă a familiilor din Palermo în scopul de a recuceri hegemonia pierdută în 1982 în profitul celor din clanul Corleone, ai căror șefi erau Salvatore Riina, Bernardo Provenzano și bătrânul Luciano Leggio, ultimul dintre ei fiind în închisoare. Mafia traversează o perioadă critică; ea trebuie să-și restabilească credibilitatea internă în același timp cu imaginea sa externă, ambele sever prejudiciate.

„Avem doi-trei ani la dispoziție pentru a fructifica cunoștințele câștigate – repetă cu încăpățănare Falcone – doi ani pentru a relansa munca în echipă și profesionalismul. Dacă depășim acest termen, vom fi uitat totul și ne vom trezi din nou în ceață. Informațiile îmbătrânesc repede și metodele de luptă trebuie elaborate din nou.“

L-am întâlnit pentru prima dată la Tribunalul din Palermo în 1984, în spatele ușilor blindate, a sistemelor electronice de supraveghere și a ecranelor de control veșnic sub tensiune. M-au impresionat limpezimea ideilor sale, calitatea informațiilor și hotărârea angajamentului său în lupta

antimafia; dar și un fel de reținere calculată. Efect posibil al convingerii că trebuie să fie mereu în alertă?

În anturajul său era admirat dar și ironizat de multe ori pentru inepuizabila sa putere de muncă și abnegație. Trăise în orice caz timp de unsprezece ani în atmosfera artificială a tribunalelor, a închisorilor și a birourilor strașnic protejate. Nu ieșea aproape deloc. Vedea soarele doar prin fereastra blindată a mașinii Alfa Romeo. În fața locuinței, o gheretă din care doi polițiști îi asigurau protecția zi și noapte. Câțiva locatari glumeți ai imobilului, într-o scrisoare adresată ziarului *Giornale di Sicilia*, sugeraseră ca toți magistrații, care reprezentau un adevărat pericol public pentru ceilalți vecini de bloc, să locuiască izolați într-un soi de fortăreață. De ce nu într-o închisoare?...

L-am revăzut în mod regulat pe judecătorul Falcone pentru *Le Nouvel Observateur*, când mă documentam pentru o carte* și pentru un film** pe care l-am turnat cu regizorul Claude Goretta în 1987 la sfârșitul *marelui proces*. În timpul celor două luni cât turnase, echipa televiziunii îl poreclise Johnny. Se integrase perfect normelor de securitate aplicate de tinerii polițiști însărcinați cu paza sa; nici noi nu-i pronunțam numele în holurile hotelurilor sau în restaurante de teamă să nu furnizăm din greșeală inamicului informații asupra persoanei sale. Rămânea totuși principalul nostru subiect de conversație. Johnny sfârși

* Ultimii ani ai mafiei – (1987).

** Dușmanii mafiei – (1987).

prin a ne acorda un interviu de patruzeci de minute. Și am descoperit astfel un cu totul alt personaj: vesel, plin de umor și poftă de viață, și căruia existența mereu amenințată nu-i dădea senzația de neliniște sau angoasă. Un sicilian *iluminist* cum se spune în Italia când se face referire la secolul luminilor, prin opoziție cu perioada irațională pe care o trăim. Un personaj pudic care se ferea cât putea de subiectele prea personale.

În urma acestor conversații, am învățat la rândul meu să vorbesc în limbaj codificat, să interpretez semnalele trimise de orice inflexiune a vocii, să nu pun întrebări de prisos și mai ales, să nu vorbesc prea mult. La fel ca și Falcone cu inculpații săi mafioți. Exact ca mafioții între ei, mereu la pândă, în strădania lor permanentă de a descifra mesajele. A fost un exercițiu intelectual pasionant care a demonstrat cu prisosință inutilitatea digresiunilor stufoase și a pledat în favoarea economiei în utilizarea cuvintelor; densitatea cuvintelor vorbite este atât de pregnantă încât poate concura cu acțiunea cea mai dinamică.

Să fim oare atât de siguri că Giovanni Falcone nu a intenționat să ne dea unele lecții? Pe parcursul celor douăzeci de convorbiri ce fac obiectul acestui volum, singurătatea acestui magistrat ciudat mi-a apărut și mai evidentă decât la Palermo. Ceea ce este sigur e că niciodată nu l-a părăsit optimismul în legătură cu deznodământul final al bătăliei. Nici opacitatea unui mare ministru, nici logica politicianistă și nici machiavelismul marilor demnitari italieni nu l-au putut clinti

de la ideea sa fixă: Statul are toate mijloacele de a combate mafia.

Falcone rămâne până astăzi un original, un *anormal* în peisajul magistraturii italiene. Provine dintr-o familie burgheză conservatoare din centrul oraşului Palermo. Tatăl, funcţionar al provinciei. Mama, foarte pioasă, încearcă să îl împingă în braţele Bisericii; era copil de cor în timpul slujbei, iar devenit adult, a păstrat credinţei un respect nostalgic. Ca adolescent a fost pasionat de canotaj şi abia după aceea s-a întrebat asupra viitorului său: „*Voi deveni magistrat sau medic?*“ Este perioada în care se entuziasmează pentru o cugetare teribil de retorică a lui Giuseppe Mazzini şi care sună cam aşa: „*Viaţa este o misiune iar datoria este legea sa supremă.*“ Atunci când Falcone îl evocă pe tatăl său o face pentru a-i sublinia extrema sa austeritate: „*Se lăuda că nu intrase niciodată în viaţa sa într-un bar.*“

Apoi, tânărul Falcone nu se mai gândeşte deloc la medicină, ci la Şcoala Navală, la care se înscrie urmând în acelaşi timp şi cursurile Facultăţii de Drept din Palermo. Aceasta din urmă va avea câştig de cauză; în 1964 Falcone devine magistrat. Îşi aduce aminte de starea de spirit care îl înmima atunci şi pe care o regăseşte şi acum: „*Fac parte din acea categorie de oameni care consideră că fiecare acţiune trebuie corect finalizată. Nu m-am întrebat niciodată dacă trebuia sau nu să abordez o anumită problemă, ci cum s-o atac.*“

Format în spiritul unor precepte mai degrabă spartane, nu şi-ar fi putut găsi satisfacţia în rezolvarea unor cauze civile, aşa cum fusese repartizat

inițial. Tânjea după rezolvarea unor cazuri penale. Mai mult chiar, în procese anti-mafia. Ce altă rezolvare și-ar fi găsit în Sicilia, mai ales dacă se dorea cât de cât coerent? De multe ori, ziariști în trecere prin Palermo au vrut să afle cum trăia, care era gradul de intensitate al fricii sale cotidiene, dacă proximitatea pericolului îi declanșa anumite stări de angoasă? Le-a răspuns totdeauna cu maximă sinceritate: „*De bună seamă, gândul morții îmi e totdeauna în preajmă. Dar el se transformă repede într-un fel de a doua natură, așa cum spunea Montaigne. Și atunci, bine înțeles, rămâi în stare de alertă, calculezi, observi, te organizezi, eviți acțiunile care se repetă, eviți aglomerările și în general toate situațiile incontrolabile. Dar capeți cu timpul o doză masivă de fatalism gândindu-te că, în fond, se poate muri dintr-o mie de alte motive: un accident de mașină, explozia unui avion, droguri, cancer sau orice altceva!*“

O atitudine ironică față de moarte face parte din bagajul de cultură al oricărui sicilian. Leonardo Sciascia nu era nici el o excepție. Falcone, la rândul său, povestește cu plăcere glumele din timpul marelui proces: „*Colegul meu, Paolo Borsellino**, vine să mă viziteze acasă și îmi spune: „*Giovanni, trebuie să-mi dai imediat combinația seifului din biroul tău.*“ Îl întreb: „*Și de ce, mă rog?*“ Îmi răspunde: „*Pentru că nu-l vom putea*

* Paolo Borsellino a fost sfârtecat de o bombă în Palermo, în fața casei mamei sale. Cu el au murit încă cinci paznici. Fusese numit doar de două luni în funcția deținută de Falcone.

deschide după ce te vor omorî.“ Sau, își aduce amuzat aminte de după amiezile toride din capitala siciliană când, împreună cu colegii din cartelul antimafia, se distra compunând propriile necrologuri macabre pentru *Giornale di Sicilia*.

Falcone avea să devină un magistrat clasic, un servitor al Statului, și care înțelege ca această instituție să fie respectată; nu atât ca Stat ideal sau imaginar, ci ca Stat, așa cum este el. Și nu e singurul paradox că, vrând doar să aplice corect legea, a devenit un individ blestemat de toți, un judecător incomod, dar un erou în același timp. Înzestrat cu o formidabilă putere de muncă, o memorie de elefant și o tehnică inteligentă în utilizarea forțelor polițieneste, a știut în primul rând să-și organizeze securitatea sa personală înconjurându-se de un personal calificat. A fost foarte exigent în exercitarea rolului său de anchetator și nu lua niciodată vreo inițiativă dacă nu era convins că va fi încununată de succes. Nu a ținut sau atacat obiective incerte; nu s-a hazardat în conflicte personale cu vreun inculpat mafiot. Operațiunile *Pizza Connection*, *Iron Tower* și *Pilgrim*, rezolvate în colaborare cu anchetatorii americani, apoi faimosul proces din 1986 – adevărată capodoperă – se datorează unei tactici care va intra în istorie ca *metoda Falcone*.

Putem încerca să reconstituim raporturile acestui magistrat pragmatic, pe cât de ostil abstracțiunilor ideologice, pe atât de atent în respectarea normelor legale, pozitiv și rezervat, cu șefii mafioți sau vreunul din *pentiti* pe care îi interoga fără întrerupere. Indiferent dacă aceștia

erau insolenți sau pozau în victime, deveneau taciturni sau contestau orice evidență, Falcone le opunea un calm și o stăpânire de sine absolut remarcabile. Nici implicare sau glume, nici tutuieli sau insulte. *Ei trebuiau să fie conștienți că se află în fața Statului. „Când îl interogam pe Michele Greco, șeful ramurei Cosa Nostra din Palermo, ne aruncam din când în când unul altuia, ca un strigăt de luptă, «Privește-mă în ochi!», pentru că amândoi cunoșteam ce importanță pot avea privirile care însoțesc unele afirmații.”*

Faptul că este sicilian, din Palermo chiar, pare să fie principalul avantaj al lui Falcone. Și-a petrecut toată viața într-un mediu mafiote difuz, ca oricare alt sicilian, și cunoștea pe dinafară, ca un adevărat inițiat, importanța determinantă a tuturor detaliilor și gesturilor care pot înlocui de multe ori cuvintele. Era ferm convins că totul are o semnificație în acest mediu și reprezintă construcția unui tipar logic; cunoștea la perfecție mentalitatea mafiote. Era convins că în societatea noastră de consum, în care valorile tind să dispară, normele mafiote rigide pot oferi un fel de soluție, de rezolvare; în aparență, acestea nu sunt lipsite de demnitate. A început cu timpul să-și respecte interlocutorii, fie ei criminali sau nu.

Deseori a descoperit la dânșii trăsături umane nebănuite: *„Câtă căldură, câtă prietenie apare uneori la sfârșitul întrevederilor cu pentiti ca Buscetta, Mannoia sau Calderone!”* Același Calderone declara mai apoi presei: *„Am fost de acord să colaborez cu Falcone pentru că este un om de onoare.”* I-a și trimis acestuia o scrisoare

uluitoare, după ce a reușit să părăsească Italia cu o destinație necunoscută; aceasta i-a permis să se sustragă răzbunării iminente a Cosei Nostra în urma declarațiilor pe care le făcuse la magistratură. Iată conținutul acesteia: „*Domnule judecător, nu am avut răgazul de a-mi lua rămas bun. O fac acum. Sper că veți continua lupta contra mafiei cu aceeași abnegație. Am încercat într-o mică măsură să-mi aduc modesta mea contribuție, fără rețineri sau minciuni. Sunt constrâns o dată în plus să emigrez și nu cred că mă voi mai întoarce vreodată în Italia. Cred că am dreptul să-mi refac viața, iar în Italia, acest lucru a devenit imposibil. Cu deosebită stimă, Antonino Calderone.*”

Este oare Giovanni Falcone fascinat de mafie? În realitate este singurul magistrat care a aplicat cu perseverență și putere de angajare tehnica și priceperea sa de anchetator unei cauze unice și complexe, Cosa Nostra. A devenit dintr-o dată singurul capabil să înțeleagă și să explice de ce mafia siciliană constituie o lume logică, rațională, funcțională și implacabilă. Mult mai logică, mai rațională și mai implacabilă decât însuși Statul. Dar Falcone a dezvoltat și mai departe acest paradox: a fost nevoit, din pricina ignoranței și superficialității guvernamentale, să ia uneori apărarea mafioților contra acestui Stat. A luat mai ales apărarea acelor *pentiti*, victime potențiale ale vendetelor *transversale* (Cosa Nostra omoară deopotrivă părinți, rude sau prieteni, ca represă-

lii contra trădării), colaboratori ai magistraturii care au trebuit să aștepte legea din 1991 pentru a putea beneficia de un program de protecție oficială care să le dea o speranță de a trăi. I s-a întâmplat să se afle de cealaltă parte a baricadei, alături de mafioți, sau foști mafioți, contra duriității Statului.

Aceasta este deci poziția acestui magistrat deosebit; este cel mai bine plasat pentru a combate mafia pentru că o cunoaște și o înțelege mult mai bine decât oricine. Dar, nu este oare întrucâtva normal la urma urmei, ca un fanatic slujitor al Statului să fie în același timp fascinat de mafie, tocmai prin ceea ce poate reprezenta ea ca raționalitate statală? Mafia, ca sistem al puterii, articulație a acesteia, metaforă a puterii și patologie a ei în același timp. Mafia care se poate substitui Statului în acele teritorii în care acesta este, în mod tragic, absent. Mafia ca sistem economic, amestecată întotdeauna în diverse activități ilicite deosebit de fructuoase și susceptibile de a fi exploatare metodice; mafia ca făcând parte dintr-o lume în care conceptul de individualism tinde să se dilueze în avantajul ideii de apartenență: cetățeanul, cu drepturile și îndatoririle sale, cedează locul în fața clanului, a grupului de fideli sau a clientelei. Mafia, în acest context, apare ca un model de mare viitor.

De bună seamă, conținutul politic al activităților sale oferă – fără îndoială – o soluție alternativă la democrație. Dar câți percep azi exact la justa lui valoare, semnalul periculos pe care îl reprezintă ea pentru această democrație?

Avertisment

Toate cele douăzeci de convorbiri pe care le-am avut cu judecătorul Falcone, în perioada martie – iunie 1991, le-am grupat în șase capitole care apar ca tot atâtea cercuri concentrice în jurul nucleului principal, mafia.

Primului cerc îi aparține violența, manifestarea imediată, palpabilă a fenomenului Cosa Nostra. Celui de al doilea, mesajele și mesagerii *organizației*. Al treilea cerc cuprinde nenumăratele conexiuni între Sicilia și mafia locală. *Organizația* în sine reprezintă al patrulea cerc. Cel de al cincilea este însăși rațiunea sa de a fi: profitul. Al șaselea reprezintă esența sa: puterea. Am considerat că aceste trepte succesive, de la perceptibil la misterul total, pot rezuma esențialul conversațiilor mele cu Falcone. Dar m-am străduit să pun accentul pe mărturisirile directe ale acestui adevărat erou al luptei antimafia. Lucrarea de față nu se pretinde a fi o sinteză a tot ce se știe despre mafie sau a ceea ce Falcone cunoaște despre ea, ci o privire de ansamblu asupra „unor anumite aspecte” pe care le-a înregistrat în legătură cu acest extraordinar fenomen pe care îl reprezintă Cosa Nostra.

MARCELLE PADOVANI

Capitolul 1

VIOLENȚE

Cosa Nostra dispune de o gamă completă de arme și substanțe ucigăse. În atentatul ratat din 21 iunie 1989 și care avea ca obiectiv vila pe care o închiriasem în localitatea Addaura, lângă Palermo, s-au folosit cincizeci de încărcături explozive plasate între stânci.

Lupara ar fi fost oricum demodată. Această celebră pușcă cu țeava retezată, care era folosită pe timpuri în toate crimele mafiote – armă artizanală realizată mai ales în mediul sătesc – este total ieșită din competiție în raport cu armamentul mafiei moderne. Sunt în general preferate armele scurte, calibrul 38 sau 357 Magnum, încărcate cu proiectile explozive. În asasinatele complexe sau mai dificil de executat nu sunt neglijate

nici armele cu țeavă mai lungă, de fabricație străină: kalașnikov, bazuka, lansatoare de grenade sau chiar explozibil. Nu este numai cazul casei mele de vacanță; s-a folosit același procedeu și în 1983 în asasinarea judecătorului Rocco Chinnici, pulverizat literalmente de explozia unei mașini încărcate cu explozibil, a cărui detonare a fost telecomandată.

În ceea ce privește tehnicile de asasinat, Cosa Nostra s-a adaptat mereu la evoluția timpurilor, alegând arme cu performanțe superioare; este o mărturie în plus a redutabilului nivel de agresivitate pe care l-a atins această organizație.

Examinarea armelor este o prețioasă sursă de informații. Din eliminarea a doi șefi, Stefano Bontate cu *lupara* și un kalașnikov, și Salvatore Inzerillo cu un kalașnikov; dintr-o tentativă de atentat împotriva lui Salvatore Contorno, tot cu un kalașnikov; apoi, din două asasinate succesive, Alfio Ferlito, mafirot din Catania, și Carlo Alberto dalla Chiesa, prefect de Palermo, comise tot cu un pistol kalașnikov, am ajuns la concluzia că în aceste cinci acte criminale a fost utilizat același pistol mitralieră. Am înțeles astfel care erau cele două clanuri ce se înfruntau în acest nou episod al războiului mafiei.

Se poate lesne imagina importanța unei astfel de descoperiri pentru ancheta noastră, pentru proces, pentru o mai ușoară înțelegere a ceea ce se întâmpla la acea perioadă în interiorul mafiei, și asta într-o fază în care *omerta*, sau legea tăcerii, era în orice caz foarte drastică. Aceasta ne-a confirmat unitatea care domnea în Cosa Nostra.

Armele utilizate divulgă tot atâtea secrete asupra organizațiilor mafiot, asupra traficului ilicit

sau relațiilor lor internaționale. Dar oare mafia întrebuințează și alte arme în afara celor de foc, otrava de exemplu?

În timpul *marii bătălii* din perioada anilor 1981–1983* dispăre deodată un mafiot important, membru al familiei Partanna Mondello, Rosario Riccobono. Era prin noiembrie 1982. Individul trage după sine în mormânt încă vreo douăzeci de persoane, colaboratori sau suită, cum vreți să le spuneți. Fusesse poreclit în Cosa Nostra *Teroristul*, deoarece toți îl știau capabil de cele mai mari cruzimi. Dar, după moartea sa, poliția începe să se agite: se pare că cei douăzeci de mafioți au fost otrăviți toți deodată în cursul unui banchet, și e foarte probabil ca Tommaso Buscetta să-i fi atras într-o cursă fatală.

Legenda ospățului otrăvit preocupă pe toată lumea și în 1984, când îl întâlnesc pentru prima oară pe Buscetta – care avea să devină un important *pentito*, după noua terminologie – îl întreb: „Ce e cu această poveste a celor douăzeci de dispăruți pe care i-ai fi otrăvit?” Izbucnește în râs: „Credeți într-adevăr că mafioții sunt atât de naivi? Sunteți convins că un șef ca Riccobono și-ar fi adus tot statul major la o întrunire?”. Ar fi fost desigur de neconceput. Este cunoscută prudența tradițională a indivizilor din Cosa Nostra, iar lupta dintre grupări nu permitea comiterea unor asemenea imprudențe. De altfel, la puțin

* Este vorba de cel de al doilea mare conflict generalizat în interiorul Cosei Nostra, între două facțiuni opuse, una condusă de familia Corleone, cealaltă de Stefano Bonitate din Palermo. Prima *bătălie* a avut loc între 1962–1963.

timp după aceea, s-a dovedit că oamenii lui Riccobono, și Riccobono însuși, au fost eliminați unul după altul de clanul Corleone și aliații lui, aproape în același timp, pentru a face o cât mai puternică impresie asupra *organizației*, dar mai ales pentru a evita eventuale reacții din partea supraviețuitorilor. Unul singur dintre discipoli a scăpat: unul din frații Micalizzi, Michele, care a scăpat de furia lor răzbunătoare în masacrul de la barul „Singapore 2“. Trei *oameni de onoare* și-au pierdut viața dar Michele a reușit să se salveze. De altfel, din câte știu, este încă în viață și face parte dintre *scappati*, adică cei care au reușit să se sustragă răzbunării mafioților victorioși *.

Aceasta pentru a demonstra că mafioții nu seamănă cu Borgia, că nu utilizează frecvent otrava ca armă de luptă; poate doar în închisori, și atunci destul de rar, când nu au alte mijloace mai comode de a lichida pe cineva.

Tot în legătură cu Riccobono, țin să subliniez extraordinara viclenie a celor din familia Corleone și a aliaților lor, care sunt capabili mai întâi să organizeze dispariții simultane și spectaculoase, și mai apoi fac totul ca acestea să fie puse în seama lui Tommaso Buscetta. Corleonezii**

* Alianțele în interiorul Cosei Nostra, în timpul celui de al doilea război mafiot, au divizat familiile mafiot. Nu a fost vorba – ca în primul război – de un conflict între familii opuse. Cei ce pierduseră erau urmăriți și încercau să se salveze.

** Se înțelege prin Corleone familia al cărei reprezentant este Luciano Leggio, arestat de mai mult timp și, după spusele unor *pentiti*, înlocuit în funcțiile sale de niște evadați periculoși ca Salvatore Riina și Bernardo Provenzano.

au avut totdeauna talentul deosebit de a arunca responsabilitatea crimelor săvârșite asupra celor apropiați victimelor lor. Poliția s-a precipitat astfel pe urmele lui Buscetta, amicul lui Badalamenti și Inzerillo, deci și pe ale lui Riccobono...

Se crede în general că mafia preferă unele metode de asasinat în raport cu altele. Eroare. Ea alege totdeauna drumul cel mai scurt și mai ieftin. Este singurul criteriu valabil. Nu are nici o preferință în selectarea unei metode sau a alteia.

Ceea ce îi convine de minune este *lupara bianca*, adică pur și simplu dispariția victimei, fără să se găsească nici o urmă de cadavru dacă se poate, sau nici o picătură de sânge. Știu că asta va surprinde pe cei care au văzut diverse filme despre mafia, în care regizorul nu a făcut economie de sos de roșii; dar repet, atunci când poate, mafia preferă operațiunile discrete și care nu atrag atenția. Din acest motiv, strangularea a devenit sistemul de eliminare numărul unu al Cosei Nostra. Fără împușcături, deci fără zgomote. Fără răni, deci fără vărsare de sânge. Iar după ce a fost strânsă de gât, victima poate fi ușor dizolvată într-un bidon de acid al cărui conținut este apoi vărsat într-un puț, o rigolă sau o gaură oarecare.

Raționamentul mafioților este simplu și logic: dacă reușești să atragi pe cineva într-o cursă, fixându-i o întâlnire, la o fermă de exemplu, un garaj sau un depozit – și e deja un mare succes dacă poți să-i liniștești eventualele temeri și ezitări – nu are nici un rost să trezești pe toți vecinii întrebuintând un revolver. Sugrumarea este mult

mai comodă: nici zgomot, nici murdărie, nici o urmă. Desigur, este nevoie de trei sau patru persoane pentru o deplină reușită. *Pentito* Francesco Marino Mannoia mi-a spus odată: „*Vă dați seama de forța fizică necesară pentru a strânge de gât pe cineva? Realizați că acest act cere câteodată și câte zece minute pentru a fi executat, că victima se zbate, mușcă, dă din picioare? Unii reușesc chiar să se elibereze din legături. Dar, în fond, sunt asasinate „curate“.*

În definitiv, toate tehnicile sunt bune, cu condiția să fie funcționale și să nu pună prea multe probleme. S-a discutat mult de exemplu despre eficacitatea metodei *incaprettamento* care constă în a lega încheieturile mâinilor și gleznele unui om la spate și în a-i trece frânghia și în jurul gâtului în așa fel încât, victima zbătându-se, să se autosugrume. De aici s-a tras concluzia că acest tratament se aplică mai ales celor considerați deosebit de lași și ticăloși. Dar de fapt, folosirea metodei *incaprettamento* avea o explicație mult mai banală: după acest tratament, cadavrul „*model redus*“ putea fi ușor transportat în portbagajul unei mașini. E deci vorba tot de acea teribilă latură pragmatică a Cosei Nostra!

În acest fel deci, în unele cazuri, genul de asasinat și modalitățile de executare a acestuia pot constitui indicii asupra motivului crimei. De exemplu, când a fost găsit, cântărețul Marchese avea organele genitale tăiate și introduse în gură: comisese o greșeală de neiertat întreținând relații amoroase cu soția unui *om de onoare*. Alt exem-

plu: Pietro Inzerillo, fratele lui Salvatore, este găsit ghemuit în portbagajul unei mașini, cu bani introduși în gură și între testicule. Mesajul era: „*Ai vrut să te înfrunți prea mult din bani și iată în ce situație ai ajuns!*”.

Dar acestea sunt mesaje care se adresează exclusiv membrilor Cosei Nostra, nu și muritorilor de rând. Mafia nu este nici un organ de informare sau o agenție, nici o autoritate morală sau religioasă; ea vrea doar să transmită mesaje inițiaților săi, adică *oamenilor de onoare*.

De aici putem deduce o altă regulă. În cadrul *organizației*, violența sau cruzimea nu sunt niciodată gratuite. Ele reprezintă totdeauna *ultima ratio*, ultimul avertisment, atunci când toate celelalte forme de intimidare au eșuat sau când vina este atât de mare încât nu există altă soluție decât moartea. Sunt deseori întrebat dacă pentru *un om de onoare* nu s-ar găsi și o altă rezolvare în afara asasinatului? Pot răspunde cu toată convingerea: nu. Singurul care mi-a mărturisit că a avut îndoieli înainte de a ucide a fost un *pentito*, Vincenzo Sinagra, dar el nu făcea parte propriu-zis din Cosa Nostra, era considerat un simplu pion în orbita acesteia.

S-ar părea că nimeni nu-și poate permite să nu execute un ordin al *Comisiei* sau al șefului familiei*, din respectivul teritoriu.

* *Șeful familiei* sau *reprezentant* este șeful celulei de bază a Organizației mafiote și are controlul unei părți a teritoriului. Pentru afacerile ce depășesc zona de activitate a familiei respective există o autoritate superioară, reprezentantul provincial. Pentru regiunea Palermo există un organism special, denumit *Comisie*.

Și totuși, nu este întotdeauna așa: Antonino Salamone, un *capomafia* important, a îndrăznit să nu se supună, după cum ne-a relatat Buscetta. Mare șmecher, Antonino. Avea șaizeci de ani și era de mult timp *capo mandamento*, reprezentant al familiei San Giuseppe Iato. Pentru că locuia în Brazilia, Bernardo Brusca era cel care își asuma toate răspunderile în sânul familiei. Antonino Salamone era în strânse legături cu Buscetta. Dar Cosa Nostra decide eliminarea *trădătorului* Buscetta și iată ce hotărâre ia: se adresează lui Salamone, pentru că ești totdeauna bine servit când te adresezi celor din imediata apropiere a victimei.

Ne aflăm în ianuarie 1982. *Oamenii de onoare* îi telefonează lui Don Antonino la Sao Paulo pentru a-i comunica în numele *Comisiei* ordinul de execuție a lui Buscetta. Salamone își ia un timp de gândire și îi fixează o întâlnire la Paris lui Alfredo Bono, considerat de majoritatea *pentiti*-lor ca un *om de onoare* de nădejde și în timp ce Bono îl așteaptă în capitala Franței, el se duce în Calabria. Trece să-l viziteze pe Don Stilo, un preot care fusese urmărit pentru apartenență la mafia, apoi reușește să se facă arestat de un carabinieri din Africo – orășel din Calabria – căruia îi spune: „*Atenție maresciallo, să nu spui nimănui că m-am predat de bună voie. Spune mai degrabă că m-ai arestat; ar fi mult mai profitabil pentru dumneata.*”

Salamone era urmărit în Italia pentru încălcarea dispoziției de domiciliu obligatoriu, un delict minor, față de care Brazilia nu ar fi acordat

niciodată ordinul de extrădare. Salamone a revenit deci în Italia pentru a se face arestat și în acest fel, pus în imposibilitate de a executa ordinul dat de Cosa Nostra. Și asta, în timp ce un personaj important îl aștepta la Paris! Buscetta, un personaj foarte enigmatic la rândul său, poate declara cu multă sinceritate despre Salamone: „*Este un sfinx, nimeni nu-l poate descifra întrucât este de subtil.*“ Este, în orice caz, singurul *om de onoare*, după cunoștința mea, care a reușit să nu se supună unui ordin primit de la Cosa Nostra și care să nu fi fost lichidat până acum. În același timp este semnificativ faptul că s-a făcut nevăzut cu toate că i se dăduse recent dispoziția de *domiciliu obligatoriu*. Este un semn sigur că se teme mai mult de Cosa Nostra decât de justiția italiană.

Gândindu-mă bine, îmi amintesc și un alt exemplu, mai puțin evident, de neexecutare a ordinelor; la el se referă Antonino Calderone, un alt *pentito*. După asasinarea unui oarecare Turi Coppola în Catania, *oamenii de onoare* se temeau de reacția fratelui său, Pippo, care era în închisoare. O întreagă strategie este elaborată deci pentru ca un deținut, Luigi d'Aquino să-l înlăture pe Pippo, preventiv cum s-ar spune, făcându-l să se otrăvească cu stricnina ascunsă într-un pachet de Marlboro. D'Aquino însă nu era deloc convins de necesitatea unei astfel de operații; așa că a reușit să construiască un întreg plan de acțiune care să-i permită să se sustragă de la executarea acestei sentințe. Astfel că vărsă o cantitate infimă de otrăvă într-o sticlă de Coca Cola. Rezultatul, mai mulți deținuți printre care Pippo și

d'Aquino însuși, băură din ea și se îmbolnăviră. Dar nu atât de grav încât să moară.

D'Aquino executase deci parțial ordinul pe care îl primise de la Cosa Nostra. Nu suprimase pe nimeni, iar ca preț al actului său de indisciplină suferă doar o ușoară intoxicație. Ce i se putea reproșa mai mult?

Dar de regulă, 99% din cazuri, când un *om de onoare* a primit ordinul de a ucide, când meseria sa în cadrul unei familii este aceea de „ucigaș“, când și-a câștigat titlul de om valabil sau valoros, în raport cu aptitudinile sale de executant al crimelor, nu poate decât să se supună. Dacă i se spune că trebuie să ucidă, el execută ordinul. Fără să-și pună alte întrebări. Fără să-și facă probleme. Fără ezitări și mai ales fără să fie bănuît că le-ar putea avea. Fără pic de milă. Dacă, prin imposibil, ar avea îndoieli asupra oportunității de a ucide sau nu, în acel caz, el ar fi acela care ar fi imediat lichidat.

Trebuie înțeles faptul că lucrurile privite din interiorul unei organizații cum este Cosa Nostra nu apar la fel ca atunci când le vezi din exterior. Ceea ce pe noi, cei din afară, magistrați sau simpli cetățeni, ne îngrozește în acele teribile acte de violență, cum ar fi eliminarea unui personaj de către cel mai bun prieten al său, sau strangularea unui individ de mână propriului său frate, nu provoacă aceleași reacții asupra *oamenilor de onoare*.

Bossul Pietro Marchese a fost înjunghiat în închisoare ca un porc, din ordinul cumnatului său, Filippo Marchese, însă, culmea, de către cinci de-

ținuți, *oameni de onoare*, complet străini de familie. Și îmi aduc aminte de *pentito* Salvatore Contorno care, criticând faptul că Filippo Marchese nu a executat el însuși sentința, a pronunțat această frază teribilă, barbară, dar foarte de înțeles în același timp: „*Numai eu am dreptul să-mi stropesc mâinile cu sângele alor mei*“. S-ar putea spune că e vorba despre o ciudată deturmare a noțiunii de onoare; în Cosa Nostra se consideră că nu poți însărcina pe nimeni din afară să omoare pe cineva în ale cărui vine curge același sânge cu al tău. Pentru un *om de onoare* singurul lucru care contează este curajul ucigașului și profesionalismul de care a dat dovadă. Și cu cât execuția va fi mai necruțătoare, crudă și inumană – din punctul nostru de vedere – cu atât acesta se va putea simți mai mândru de sine, iar valoarea sa în cadrul *organizației* va crește. Cosa Nostra se bazează pe regula deplinei obediențe. Cel care știe să se supună și să aducă cu orice preț la îndeplinire un ordin, acela este sigur că va face carieră.

De aceea, de regulă, mai ales în ultimul timp, bossii țin să participe personal în acțiunile deosebit de periculoase sau semnificative; aceasta le mărește prestigiul. În asasinatul comisarului Ninni Cassara, la 6 august 1985, este mai mult decât probabil că însăși *Cupola* sau *Comisia Cosei Nostra* a acționat. Dar, repet, nu din plăcere sadică, amuzament sau cruzime gratuită.

Se vorbește foarte mult în ziare, cărți sau filme despre cruzimea mafiei. Nu se poate nega acest accent pus pe violență, el există în mod obiectiv

dar nu ca scop în sine. Când se întâmplă ca în *organizație*, cineva să se lase tentat să comită atrocități gratuite, gestul său nu trezește decât repulsie: astfel s-a întâmplat în cazul lui Pino Greco, zis *Scarpazzedda* (Pantofior*), care după cum povestește Buscetta, înainte de a găuri tâmpla tânărului de 16 ani Inzerillo, care îl amenințase că are de gând să-și răzbune tatăl cu arma, i-a retezat brațul drept.

În general, participarea la o acțiune violentă respectă de obicei o logică foarte riguroasă, fără de care Cosa Nostra nu ar putea fi acea organizație atât de puternică pe care o cunoaștem. Repet de multe ori aceste lucruri pentru că, doar considerând mafia drept ceea ce este ea de fapt, o asociație criminală serioasă și mai ales, perfect organizată, putem fi în măsură să o combatem. Aparent, represaliile cele mai respingătoare, cele care mânjesc realmente mâinile și par de o cruzime inutilă, nu sunt niciodată executate de plăcere, ci în sensul strict al datoriei, al supunerii și din respect pentru sine însuși. Din aceste motive un *om de onoare* nu-și poate oferi luxul de a avea îndoieli asupra modalităților în care va acționa într-un asasinat. Sau se consideră absolut capabil să elimine victima ce i s-a desemnat, și asta cu maximum de funcționalitate și profesionalism, sau se simte incapabil. Ori, ori.

Îmi amintesc de o întâmplare pe care mi-a relatat-o Antonino Calderone, un *pentito*. Absolut

* Această poreclă i-a fost dată făcându-se referire la tatăl său care era cizmar și fusese poreclit „Pantof”.

demnă de o tragedie greacă. Sau de un film american deosebit de ritmat. Aceasta oricum, îl marcaseră: „Eram în 1976 – povestește el – și trebuia să eliminăm doi indivizi din clanul Cursoti din Catania, un oarecare Marietto și un altul poreclit „savantul“; aceștia deveniseră deosebit de suspicioși și ezitanți.

Cei ce trebuiau să-i execute au reușit să-i convingă să plece împreună cu ei, cu mașina, într-o direcție necunoscută. Marietto era la volan, Turi Palermo alături de el, iar „savantul“ așezat în spate împreună cu Salvatore Lanzafame. Pe traseu, toți încep să discute despre pistoale, iar Marietto își anunță intenția de a-i oferi unul lui Lanzafame. Acesta, mulțumindu-i, îi spune să-i dea și lui același model ca al lui Turi Palermo invitându-l pe acesta să i-l arate. Dar, odată ce îl are în mână, trage fulgerător spre Marietto și îl omoară pe loc. Palermo pune imediat mâna pe volan, trage mașina pe marginea drumului, împinge cadavrul pe scaunul din dreapta și trece el în locul său. „Savantul“, sub amenințarea pistolului îndreptat de Lanzafame asupra sa, a încremenit, căci i s-a promis că dacă stă cuminte nu va fi omorât. Ajung cu toții la locul de întâlnire fixat cu Calderone și un alt om de onoare. „Savantului“, încă șocat de asasinarea prietenului său, propune deodată să se abată din drum până în Catania, într-un loc cunoscut de el. Nimeni nu dă nici o atenție poveștilor sale și cele două mașini, dintre care una transportând cadavrul lui Marietto, se îndreaptă pe un drum desfundat spre o fermă izolată. Între timp căzuse noaptea. Pe când doi

oameni de onoare se ocupă de cadavru, ceilalți îl împing cu brutalitate pe „savant” ceva mai încolo și îl gâtuie. Ambele cadavre sunt apoi aruncate în același puț.”

Am relatat din memorie acest episod teribil, deoarece el ajută la înțelegerea ingeniozității și vicleniei de care au fost capabili cei doi pentru a se apropia de victime și a duce ordinele la îndeplinire.

În ceea ce privește cruzimea aparent gratuită a membrilor Cosei Nostra, mai există o impresie generală absolut nefondată, pe care aş vrea să o combat. Este foarte răspândită, întreținută și chiar exaltată de o literatură pe cât de stufoasă pe atât de aproximativă. Este vorba de așa-zise ritualuri de sacrificare. Se crede în general că ar fi vorba de o ierarhizare a pedepselor proporțional cu gravitatea neglijențelor sau abaterilor comise și că eșantionul violențelor ar fi adaptat la gradul de pericolozitate al potențialei victime. Nimic mai greșit.

De bună seamă, dacă un mafiot vrea să intimideze o antrepriză de lucrări publice, este absolut normal că va începe prin a arunca în aer unul din excavatoare. Dacă e vorba de o întreprindere de salubritate, va da foc unui utilaj. Dar dacă e vorba de eliminarea unei persoane – un adversar, un dușman sau un concurent – după o discuție prealabilă cu șeful familiei nu există decât două alternative: ori are posibilitatea de a veni ușor în contact cu viitoarea sa victimă, fiind unul dintre

amici sau cunoștințe apropiate, și o va lovi prin surprindere făcând apoi să dispară cadavrul (aceasta constituie cea mai bună soluție căci va lăsa să planeze o îndoială asupra autorului asasinatului și a soartei precise a victimei), ori nu are posibilitatea de a veni în contact direct cu ea, și atunci va trebui să găsească cea mai potrivită soluție posibilă pentru a o ucide cu minimum de risc. Credeți-mă, metoda kamikadze nu constituie un model prea răspândit în rândurile Cosei Nostra; în limitele posibilului, un om valoros trebuie să știe să-și îndeplinească datoria fără a pune în pericol propria persoană sau familia de care aparține. Fascinația patologică pentru gesturile sinucigașe, sau pentru sacrificiu, sunt tot atâtea defecte pentru un *om de onoare*.

Spuneam deci că, principala problemă pe care trebuie să o aibă în vedere cel ce a primit ordinul de a elimina pe cineva, sau cel căruia i s-a dat deplină libertate de a acționa în acest sens, este aceea de a se putea apropia de victimă. Și nu este atât de simplu pe cât pare. Sicilienii sunt în general bănuitori, iar mafioții în special; ei posedă o capacitate ascuțită de percepere a pericolelor ce-i pândesc.

Vă dau un exemplu: mafiotul Michele Cavataio, unul din personajele cheie ale primului război mafiot, lăsase să se înțeleagă că frații La Barbera, din familia Palermo – centru, erau vinovați de numeroase omoruri din interiorul *organizației* în perioada anilor 1962–1963, în vreme ce adevăratul autor era el însuși. A fost astfel unul dintre principalii instigatori ai acestui prim război, în

urma căruia poliția a declanșat o atât de teribilă represiune încât Cosa Nostra a fost obligată să-și dizolve *Comisia* care o conducea. Apoi valurile s-au potolit și s-a luat decizia de a se reconstitui *Comisia* dar cu noi membri.

Iată însă că însuși Cavataio vrea să facă parte din ea și aceasta chiar în momentul în care capii *Comisiei* încep să fie din ce în ce mai lămurii asupra activităților acestuia! Triumviratul*, care gestiona la acea perioadă mafia se reunește și decide că în primul rând Michele Cavataio nu trebuie să mai facă parte din viitoarea conducere pentru că nu mai reprezintă nici o garanție; iar în al doilea rând, va trebui să fie eliminat oricum ca prim instigator al războiului și că pentru a atinge acest obiectiv e necesar să fie ușor abordabil; deci e neapărat nevoie să se încheie cu el o pace aparentă. Asta însemna că diverși *oameni de onoare* au fost instruiți să-l convingă pe acest periculos și extrem de suspicios personaj că îi sunt prieteni.

Această decizie nu a fost luată cu inima ușoară, deoarece Cavataio se bucura de multă apreciere printre *oamenii de onoare* din cauza curajului său. Dar Stefano Bontate, șeful puternicei familii Santa Maria di Gesu a avut câștig de cauză: și-a convins partenerii din triumvirat că pentru a evita anume scurgeri de informații sau o eventuală agitație care s-ar fi produs în mod normal

* Între anii 1970-1974 *Comisia* dizolvată a fost înlocuită de un Triumvirat provizoriu compus din Gaetano Badalamenti, Stefano Bontate și Luciano Leggio, înlocuiți la rândul lor de Salvatore Riina și Bernardo Provenzano.

printre cei ce-l admirau pe Cavataio, eliminarea acestuia trebuia să cadă în competența exclusivă a provinciei Palermo, adică în sarcina unor oameni pe care el, Bontate, îi cunoștea și-i controla bine. Această strategie cu două fețe – prietenie și eliminare – a cunoscut un succes fulgerător și Michele Cavataio a fost asasinat în mod bestial în decembrie 1969, cu ocazia masacrului din Viale Lazio.

Alte eliminări celebre tind să demonstreze atât caracterul extraordinar de pragmatic cât și remarcabila capacitate de adaptare a Cosei Nostra. O dată în plus, aceste trăsături au arătat că nu există categorii de ripostă predestinate pentru fiecare tip de delict. Și acest lucru este valabil atât pentru crimele din interiorul *organizației* cât și pentru cele din exterior.

Salvatore Inzerillo, un șef important al familiei Uditore din Palermo, este ucis în 1981 cu o rafală de kalașnikov în chiar momentul în care se urca în mașina sa blindată. Comisarul Ninni Cassara este secerat în 1985 de un tir de mitralieră în timp ce se afla pe cele câteva trepte ale locuinței sale. Magistratul Rocco Chinnici sare și el în aer în explozia ce pulverizează o mașină capcană parcată în fața casei. Comisarul Beppe Montana este omorât mai simplu, cu un pistol, în timp ce se întorcea dintr-o plimbare cu vaporeșul și era total fără apărare.

Fiecare din aceștia a fost lovit în acel moment al zilei când era cel mai vulnerabil; se poate înțelege astfel că doar considerente de ordin strategic sau tehnic decid asupra tipului de asasinat și a

armamentului care se utilizează. Iar dacă victima are o mașină blindată, ca în cazul lui Salvatore Inzerillo, ei bine, atunci se recurge la metode mai spectaculoase.

Tot în legătură cu Chinnici s-a scris: „*Au vrut să-l elimine în stil libanez, ca să terorizeze întregul Palermo.*“ De fapt, l-au lichidat în singura manieră posibilă, omorând alți cinci oameni și distrugând vreo zece mașini, deoarece Chinnici era foarte circumspect în legătură cu protecția sa. Cred că este important să ne gândim liniștiți și absolut detașați la metodele pe care le utilizează Cosa Nostra: procedează totdeauna la un studiu serios și aprofundat al poziției obiectivului înainte de a trece la atac. Este și motivul pentru care foarte rar poate fi prins un mafiot asupra faptului. Pot fi numărați pe degete cei ce au fost arestați în flagrant delict: Agostino Badalamenti de exemplu, care a fost prins ținând în mână un pistol fumegând și care a reușit totuși, o perioadă de timp, să treacă drept nebun înainte de a fi condamnat.

Violența din interior a *organizației* este însă cea care intrigă și derutează cel mai mult. Se poate greu imagina că există o regulă care guvernează, o logică strictă în acțiunile sale, și că atunci când mafia greșeste nu are alt mijloc de a restabili ordinea internă și de a-și repara greșeala decât ucigând. Sau atunci când i se întâmplă să recruteze un mincinos sau un laș. În două cuvinte, când s-a înșelat asupra mărții.

Căci Cosa Nostra este o societate, o organizație juridică dacă am putea s-o numim așa, ale

cărei reguli necesită mecanisme eficace de sancționare pentru a fi respectate. Din moment ce nu există nici tribunale și nici forțe de ordine în interiorul acestui Stat-mafie, este obligatoriu ca fiecare din *cetățenii* săi să fie convins că pedepsele sunt inevitabile și sentințele executate imediat. Oricine este tentat să încalce aceste reguli știe perfect că poate plăti cu viața.

Pentru magistrați și pentru cei ce sunt însărcinați cu represiunea în general, manifestările episodice ale violenței mafiotе oferă un interes suplimentar: ele permit să se măsoare gradul de sănătate al *organizației* și punctul până la care are controlul în teritoriu.

Am făcut progrese în interpretarea acestor fenomene care ni se păreau misterioase și pe care presa le cataloga drept *ciocniri între bande rivale*. Am înțeles astfel că aceste *recolte roșii* care însângerau trotuarele orașelor din Sicilia sunt de multe ori expresia unui conflict între o familie a Cosei Nostra – stăpână a unui teritoriu anume – și o alta care nu este încă membră a *organizației* și încearcă să se impună. Toate acestea, însoțite evident de victime și distrugeri.

Ceea ce s-a petrecut la Gela (în sudul Siciliei) este revelator: patruzeci și cinci de morți în câteva luni. Este probabil dovada că prezența în teritoriu a Cosei Nostra nu este consolidată încă. Dacă asasinările vor conțeni, asta va însemna că a reușit să înghită micile organizații marginale și că e singura care controlează sursele de profit, ofertele, ajutoarele comunitare și traficul local. Atâta timp cât se asasinează încă, înseamnă că

situația este instabilă. Și indivizii vulnerabili. După această perioadă...

Asta nu înseamnă însă că în Cosa Nostra totul este previzibil și fixat pentru eternitate. Mafia se compune din ființe umane care manifestă dorințe, au nevoi și comportamente care evoluează cu timpul. Am remarcat semne de iritare la unii din aceștia în raport cu rigiditatea unor reguli. Am constatat că personaje ca Buscetta, Mannoia sau Calderone, în momentul în care s-au decis să devină *pentiti*, au invocat o anume *calitate a vieții* lor în totală contradicție cu principiile mafioate. Am remarcat că o seamă de mafioți erau sensibili la un stil de viață luxos: Alfredo Bono, condamnat ca membru al familiei Bologneta, juca în cazinourile din nordul Italiei, aceasta nefiind o activitate bine văzută nici atunci și nici acum dealtfel în rândurile Cosei Nostra; Gaetano Grando, din familia Santa Maria di Gesù, era cât pe ce să fie lichidat de șeful său Stefano Bontate pentru că, după ce luase parte la masacrul de la Viale Lazio (1969) plecase să-și facă de cap cu fetele la Milano. Asta e de bun augur.

Când l-am auzit pe Buscetta spunând – pentru a-și motiva trădarea – despre foștii săi camarazi că „*violaseră cele mai elementare reguli ale Cosei Nostra*“ și că „*organizația se va dezmembra inevitabil din cauza lor*“, am simțit că trăiesc un moment istoric foarte important. Era ceea ce, în fundul sufletului meu, așteptam de multă vreme.

Trebuie să mărturisesc că, încă din copilărie, respiram în fiecare zi o atmosferă impregnată de violența mafiei, de șantajele și asasinatele sale... Apoi, marile procese care nu rezolvau nimic, sau aproape nimic. Aveam o formație culturală de stânga și eram literalmente îngrozit de brutalități, de atentate, de agresiuni și imaginam Cosa Nostra ca pe un balaur cu șapte capete; ceva tulbure, subteran, omniprezent și invincibil, răspunzătoare în mare de toate nenorocirile lumii. Am citit însemnările lui Cesare Mori, celebrul *prefect de fier*, trimis special de Mussolini pentru a încerca să sufoce organizația mafiotă, ca și studiile sociologului Henner Hess.

În acea perioadă circula o versiune oficială care sfârșea prin a nega însăși existența mafiei și care respingea ca pe o provocare tot ceea ce făcea referire la acest subiect; încercarea de a da un nume acestei boli sociale a Siciliei însemna să te expui *ripostelor din Nord!* În epocă domnea deci o mare confuzie: pe de o parte cei ce susțineau că „mafia este totul” iar de cealaltă parte ideea că „mafia nici nu există”! Și toate acestea într-un context de asasinate, atentate sau evenimente foarte grave, cum ar spune Sciascia. Oricum, au marcat profund formația mea profesională.

În primul rând, uciderea carabinierilor la Ciaculli în 1963, masacrul de la Viale Lazio la Palermo în 1969, dispariția ziaristului Mauro de Mauro în 1970, asasinarea procurorului repu-

blicii, Scaglione, în 1971, procesul celor 114 la Palermo în 1974, concluziile Comisiei antimafia, care în 1976 se anunțau interesante iar apoi s-au dovedit total lipsite de interes... Aceasta a fost deci atmosfera primilor mei ani de magistratură.

Rămân însă convins de faptul că oricine avea dorința de a înțelege și de a lucra efectiv, avea posibilitatea să o facă și în acea perioadă. Nu m-am socotit niciodată un erou. Știam că pentru a declanșa lupta și se cerea un efort deosebit și nu aveam nevoie de lecții speciale ca să-mi dau seama că mafia e o organizație criminală.

Mi-am făcut debutul la Trapani, unde am fost numit substitut în Ministerul Public. Am început să pătrund în miezul acestei probleme care este mafia, din punct de vedere profesional de data asta, cu ocazia unuia din marile procese de după război: zece omucideri și întreaga rețea mafiotă din Marsala după gratii. Mi s-a arătat un fișet plin cu dosare și mi s-a spus: „*Citește toate acestea*“. Eram în noiembrie 1967, și au început să curgă la adresa mea, cu o regularitate de ceasornic, cărți poștale în care figurau coșciuge și cruci; un debutant ca mine ar fi trebuit să se aștepte la aceasta, și trebuie să vă spun că nu am fost deosebit de tulburat.

Acest plonjon rapid în problematica Cosei Nostra a fost pasionant, constructiv, intens. Curiozitatea pe care o resimțeam deja cu putere față de acest fenomen s-a accentuat sensibil pe tot parcursul anchetei. Era totuși dificil, mai ales după evenimentele de la Marsala sau Trapani, să

ai o viziune unitară asupra fenomenului mafiot. Am plecat deci în 1978 la Palermo și bineînțeles, pentru că cerusem inițial să intru în biroul de instrucție, am fost numit mai întâi la Tribunalul civil. N-am rămas decât un an în cadrul acestei instituții și am fost numit, în fine, ca judecător de instrucție în echipa pe care o dirija deja consilierul Rocco Chinnici. Au fost anii cei mai luminoși, din punct de vedere profesional.

Când am venit în contact cu primul *pentito*, cel care avea să ne confirme, din interiorul *organizației*, o sumă de elemente pe care le cunoșteam doar din cărți, din rapoartele de poliție sau jandarmerie, când l-am avut deci în mână pe acest individ, aveam deja patru ani de muncă serioasă în spatele nostru. Eram antrenați și deja formați la școala propriilor noastre erori de apreciere; erori care, țin să subliniez, nu făcuseră niciodată victime, nici nu privaseră de libertate vreun inocent.

În concluzie nu ne căzuse deloc din cer primul nostru *pentito*, Tommaso Buscetta. Atunci când a apărut la orizont, în 1984, eram deja formați. În ceea ce mă privește pusesem deja în mișcare procesul Spatola și Màfar. Cunoșteam în linii mari Cosa Nostra. Eram pregătit să-l înțeleg pe Buscetta și să-l interoghez.

Înainte de acest caz, nu aveam nici eu și nici ceilalți decât o viziune din exterior a fenomenului mafiot. Datorită acestui personaj am putut să pătrundem în tainele intime ale atât de complexului proces. Datorită lui am putut avea o multitudine de confirmări asupra structurii, recrutării-

lor sau funcțiilor din Cosa Nostra. Dar, ne-a dat mai ales o viziune globală, și extensivă a fenomenului. Ne-a explicat limbajul și codul care ne-au permis să descifrăm mai lesne întreaga structură. A fost ca un profesor de limbi străine pentru noi, care ne-a permis să înțelegem și să ne descurcăm și altfel decât prin semne.

Aș putea spune că alți *pentiti* au fost mai importanți decât Buscetta în ceea ce privește conținutul destăinuirilor lor, dar el a fost singurul care ne-a împărtășit o metodă. Ceva absolut decisiv, perfect organizat din punct de vedere tehnic. Căci fără metodă nu poți înțelege nimic. Prin Buscetta ne-am putut apropia de marginea prăpastiei, acolo unde nimeni încă nu a avut curajul să se aventureze; toate scuzele fuseseră bune pentru a refuza să vezi limpede, pentru a minimaliza, pentru a tăia firul în patru și pentru a nega caracterul unitar al Cosei Nostra. Mai există și azi colegi și polițiști care încă mai pretind că se ocupă de mafie, dar nu au citit nici măcar interogatoriul lui Buscetta! Unii afișează chiar un aer superior aruncându-mi în față *teorema Buscetta* sau, mai nou, *teorema Falcone*!

Un alt mic exemplu pentru a vă face să înțelegeți cât de importantă poate fi o anume interpretare a limbajului. Un antreprenor de lucrări publice, Pino Aurelio, s-a adresat în 1989 unui boss mafiot pentru a-i obține protecția. Dar, cu toate acestea, excavatoarele sale continuau să sară în aer cu regularitate. A sfârșit prin a contacta un alt mafiot care l-a făcut să înțeleagă că fusese greșit îndrumat. I-a spus: „*Dacă dorești să-ți con-*

struiești o casă, te adresezi unui arhitect; iar dacă ești bolnav, te duci la medic". Cu alte cuvinte, te-ai adresat cui nu trebuia.

Buscetta mi-a dat acei parametri care mi-au permis să pun la punct o anume metodă de lucru. Aceasta poate fi rezumată în câteva fraze: la început trebuie efectuate anchete gigantice, adunat un morman întreg de informații, utile sau inutile, strânse o mulțime de detalii. Apoi, când piesele jocului ți s-au strâns toate în față, abia atunci se poate elabora o strategie.

Comisarul de poliție, Boris Giuliano, a murit în 1979 în mare parte datorită faptului că acționa orbește și nu-și dădea seama că înaintează pe un teren pe care nu-l cunoaște suficient. Vreau să mă explic: anchetând, cu tot profesionalismul de care era capabil, asupra cazului unei valize burdușite cu 500 000 de dolari găsită la aeroportul din Palermo, Giuliano află că un oarecare Signor Giglio vărsase la casa de economii a orașului suma de 300 000 de dolari cash. Se duce deci la directorul băncii, Francesco Lo Cocco, și îl întrebă: „*Cine este acest Giulio?*“ Celălalt îi răspunde: „*Habar n-am!*“ Și Giuliano adaugă: „*Te rog să mă avertizezi îndată ce se prezintă din nou la dumneata*“.

Or, acest Lo Cocco, așa cum s-a putut stabili ulterior, era vărul primar al lui Stefano Bontate, șeful familiei Santa Maria di Gesù, iar acel Signor Giglio nici măcar nu exista în realitate. Lo Cocco în persoană efectuase vărsământul în contul familiei Bontate. Comisarul Giuliano, din lipsă de informații, se dusesese direct în gura lupu-

lui să se intereseze de activitatea lupului însuși. Singur, singurel. Dar cu un devotament profund și un mare curaj. Nu reușise însă decât să ridice un colț al vălului care ascundea o realitate mult mai complexă.

De aici am tras concluzia că trebuie să procedez cu cea mai mare prudență și că era necesar să verific de fiecare dată limitele dintre cunoscut și necunoscut; nu vine nimeni niciodată să-ți completeze lacunele.

Abia începând cu procesul Spatola (1979) pe care l-am condus, s-a procedat de o manieră mai sistematică: am încercat să nu mai avansez decât pe un teren perfect sigur și pe care puteai fi stăpân. Toată lumea vorbea în acea perioadă despre enorme cantități de droguri care plecau din Sicilia spre Statele Unite. Mi-am zis: „*Ja să vedem: dacă au vândut droguri în America de Nord trebuie că au lăsat neapărat și urme ale operațiilor pe care le-au realizat în băncile siciliene*“. Și astfel, au debutat primele anchete bancare. Fructuoase, atât în procesul Spatola cât și în celelalte. Acumularea de date, de informații și fapte – de multitudinea cărora aproape că-ți plesnea capul – permite de obicei o evaluare rațională și echilibrată a elementelor în susținerea unei inculpări. Restul nu este decât vorbărie, ipoteze de lucru, presupuneri sau simple divagații. Nu trebuie neglijate nici acestea, dar știi că în majoritatea cazurilor nu au un fundament real. Prefer acestor fantezii atitudinea funcționărească a militarilor americani care, în timpul războiului din Golf,

verificau zilnic pierderile exacte, suferite sau provocate.

Dar, în afară de limbaj și anumite formule de interpretare, Buscetta m-a confruntat de asemenea cu o problemă cheie. M-a făcut să pricep că, în fața unui fenomen de asemenea amploare, Statul nu este încă pregătit să acționeze. Mi-a spus chiar cu o deosebită sinceritate: „Vă pot spune suficient de multe lucruri care să vă permită să obțineți rezultate deloc neglijabile, fără să mă expun totuși unui proces inutil. Am încredere în Dumneavoastră, domnule judecător, la fel cum am încredere în polițistul Gianni de Gennaro. Dar în nimeni altcineva. De aceea, cred că vă pot spune că nu sunt convins că Statul italian are realmente intenția de a combate mafia“. Pe urmă, a mai adăugat: „Țin să vă avertizez domnule judecător: veți deveni fără îndoială o celebritate după acest interogatoriu. Vor încerca să vă distrugă, fizic sau profesional. Mă vor supune și pe mine aceluiasi tratament. Să nu uitați că niciodată nu va fi socotită închisă acțiunea pe care ați intentat-o în cazul Cosa Nostra. Mai sunteți și acum dispus să mă anchetați?“ În acest fel a debutat colaborarea noastră.

Chiar și în această perioadă fecundă m-am ferit totdeauna să interpretez ipotezele de lucru ca pe niște realități. Mi-am dat totdeauna seama că unele dintre ele – dacă meritau să fie cercetate depășeau totuși cu mult posibilitățile mele de moment sau forțele de care aş fi putut dispune. Nu am luat niciodată inițiative care să nu fi prezentat șanse rezonabile de reușită.

A te ocupa de anchete asupra mafiei înseamnă a avansa pe un teren minat; nu trebuie să faci nici un pas dacă nu ești perfect sigur că nu vei pune piciorul pe o mină. Acest principiu este valabil pentru acțiunile care au de a face – mai de aproape sau mai de departe – cu crima organizată. Eram cu atât mai expus cu cât exploram un sector virgin și nimeni nu ezita să mă ironizeze; chiar cei din sânul magistraturii. Colegii găseau că sufăr de mania persecuției; li se părea că vreau să recuperez toate procesele de până atunci din Italia. Un înalt magistrat i-a sugerat chiar superiorului meu ierarhic, Rocco Chinnici: „*Îndoa-pă-l cu toate mofturile de procese; poate în felul acesta ne va lăsa în pace*“. Am trăit astfel în tribunalul din Palermo o serie de microseisme personale care deveniră din ce în ce mai intense pe măsură ce trecea timpul. Pe scurt, eram incomod.

Aș vrea să spun că declarațiile lui Buscetta care au venit să încununeze patru ani de investigații fertile – pentru că în acești patru ani am aflat mult mai multe decât aș fi putut s-o fac în douăzeci de ani – declarațiile deci au fost ca niște păpuși rusești. M-au făcut să-mi dau seama că până atunci nu fusesem decât un bun meșteșugar, înconjurat de un scepticism general, ajutat doar de câțiva colegi dar lipsit de mijloace adecvate. Mi-am dat seama că sosise timpul unui salt calitativ în organizarea bătăliei pentru ca să pot obține un rezultat real.

Capitolul 2

MESAJE ȘI MESAGERI

Interpretarea semnelor și a gesturilor, a mesajelor sau a tăcerilor trebuie să constituie una dintre principalele activități ale unui *om de onoare*, ca și a unui magistrat de altfel. Este cunoscută înclinarea proverbială a sicilienilor pentru discreție, chiar pentru mutism; în rândurile membrilor Cosei Nostra ea este dusă la paroxism. *Omul de onoare* nu trebuie să discute decât despre ceea ce îl privește direct și numai dacă i s-a pus o întrebare precisă și se consideră apt și în drept să răspundă; acesta este principiul care reglementează atât raporturile din interiorul mafiei cât și relațiile acesteia cu societatea. Ma-

gistrații și forțele de ordine nu au decât să se conformeze.

Am fost totdeauna foarte prudent atunci când m-am apropiat de mafioți. Am evitat falsele complicități, atitudinile autoritare sau arogante și mi-am exprimat totdeauna respectul, pretinzând în același timp o eventuală reciprocitate. Este inutil să contactezi un boss în închisoare dacă nu ai nici o întrebare precisă să-i adresezi într-o anchetă asupra mafiei, dacă ești prost informat sau înclinat să te comporți cu el ca și cu un banal criminal de drept comun.

În urma declarațiilor lui Calderone, un boss din Caltanissetta trebuia să fie interogat în 1988 de unul dintre colegii mei. Acesta se apropie de mafiot și îi spune: „*Numele dumitale este... cutare? În cazul acesta poți să-mi povestești despre Cosa Nostra!*“ Mafiotul, care dădea să se așeze, s-a ridicat deodată și a replicat: „*Cosa Nostra? Cosa Nostra e ceva care vă aparține, atât dumneavoastră – avocat aici de față – cât și mie. Ei bine, partea mea v-o fac cadou.*“ Acestea spuse, se așază și cade într-un mutism definitiv.

Ce vreți, membrii Cosei Nostra înțeleg să fie respectați. Iar ei nu acordă respectul lor decât celor care manifestă un minim de considerație.

Unul dintre colegii mei de la Roma, se duce într-una din zilele anului 1980 să-l viziteze pe celebrul Frank Coppola, arestat de curând, și îl provoacă: „*Signor Coppola, ce înțelegi dumneata prin mafie?*“ Bătrânul Coppola, care văzuse multe la viața lui, se gândește puțin și îi răspunde: „*Domnule judecător, la ora actuală există*

trei magistrați care doresc să devină procurori ai Republicii. Unul este foarte inteligent, cel de al doilea este puternic sprijinit de către partidele de guvernământ, iar al treilea este un imbecil. Care dintre ei va fi alesul? Imbecilul, de bună seamă. Aceasta este mafia...”

Sunt desigur unele lucruri pe care multe persoane nu le pricep: de exemplu, când un mafiot se adresează cuiva cu apelativul „*Signore*”, acesta nu corespunde câtuși de puțin lui „*Mister*” al americanilor, „*Sir*” al britanicilor sau „*Monsieur*” al francezilor. Asta vrea să însemne pur și simplu că interlocutorul nu are dreptul la nici un titlu; altfel i s-ar fi adresat cu „*Zu*” (unchiule) sau „*Don*” dacă ar fi vorba de un personaj important în organizație, sau cu „*Dottore*” etc. În timpul maxi procesului de la Palermo din 1986, *pentito* Salvatore Contorno, pentru a-și marca clar disprețul față de Michele Greco, considerat șef mafiot dar care în ochii lui nu reprezenta mai nimic, Salvatore deci, i se adresa în termenii „*Il Signor Michele Greco*”...

În ceea ce mă privește, mi s-a întâmplat să merg în Germania Federală și să interoghez un șef mafiot, care atunci când m-a văzut, m-a apostrofat astfel: „*Signor Falcone*”... De data asta, eu sunt cel care mă supăr și sar în sus: „*Ba de loc, dumneata ești Signor cutare. Eu sunt judecătorul Falcone.*” A înțeles imediat mesajul meu și și-a cerut scuze. Știa perfect de ce refuzasem acel „*Signore*” care îmi nega funcția și mă reducea la un fel de nimeni. Munca noastră de magistrați consistă deci în a poseda și o serioasă grilă a in-

terpretării semnelor; pentru un tip din Palermo, ca mine, asta face parte din ordinea normală a lucrurilor.

L-am întâlnit pentru prima oară pe Buscetta în iulie 1984 în Brazilia. Tocmai fusese arestat și întocmisem, așa cum cerea regulamentul, o listă de întrebări pe care un magistrat brazilian le punea deținutului în locul meu. De cum am intrat în sala interogatoriului, am fost surprins să-l văd pe Buscetta în compania soției sale, pe care o cunoșteam dealtfel, și am devenit extrem de atent. Buscetta răspundea evaziv la întrebările brazilianului și eram pe punctul de a mă întreba dacă nu pierd cumva timpul când, *Bossul universal*, așa cum titrau ziarele din acea perioadă, mi s-a adresat mie: „*Domnule judecător, mi-ar trebui o noapte întreagă ca să răspund la această întrebare.*” M-am întors atunci către magistratul italian care mă însoțea și i-am spus: „*Acest om va accepta să colaboreze cu noi.*” Pentru că fraza pe care o rostise fusese în realitate un semnal incontestabil de pace și înțelegere.

Trebuie să se înțeleagă foarte clar că, în mediul Cosei Nostra totul reprezintă un mesaj, orice semnal este extrem de încărcat de semnificații, nici un detaliu nu e inutil. Este dealtfel o experiență fascinantă și ea solicită o atenție susținută, neobosită. Tommaso Buscetta este, din acest punct de vedere, un model. Cred că am reușit să întrețin cu el raporturi aproape codificate.

Când a venit la Roma, în iulie 1984, m-am dus să-l interoghez împreună cu magistratul Vincenzo Pajno, procurorul Republicii Palermo, un

personaj mult mai important decât mine; acesta a fost un semn pe care am vrut să-l dau lui Buscetta și l-a apreciat la justa lui valoare. Am început să vorbim de una și de alta și la un moment dat mi-a spus: „Nu mai am țigări.“ Îi întind pachetul meu: „Păstrați-l domnule Buscetta, ne vom revedea mâine.“ A doua zi a ținut să precizeze: „Am acceptat ieri țigările Dumneavoastră pentru că pachetul era deja deschis. Asta mi s-a părut corect. Dacă mi-ați fi oferit un cartuș, sau chiar câteva pachete, nu aș fi fost de acord, pentru că ar fi însemnat că aveți intenția de a mă umili.“

De bună seamă, se poate diagnostica o oarecare latură patologică în tot acest ceremonial, în accentul pus pe detalii. Dar oricine trăiește zilnic într-un mediu periculos, este obligat să dea o semnificație celui mai neînsemnat amănunt, să presteze o permanentă muncă de descifrare; și am spus bine oricine, pentru că poate fi vorba în aceeași măsură de polițist, de magistrat sau de criminal.

Apar în egală măsură și anecdote spumoaase. Se știe ce puțin preț pune Cosa Nostra pe Statul italian, și cum preferă propria sa justiție, rapidă și directă, lungilor procese care nu se mai termină. Cosa Nostra nu pierde niciodată ocazia să ia în derâdere Statul și să ironizeze ineficacitatea metodelor sale. Comisarul Beppe Montana povestește că în aprilie 1982, când se vorbea intens la Palermo – ca în toată Italia dealtfel – de sosirea iminentă a generalului Carlo Alberto Dalla Chiesa în *capitala crimei*, se găsea la Cia-

interpretării semnelor; pentru un tip din Palermo, ca mine, asta face parte din ordinea normală a lucrurilor.

L-am întâlnit pentru prima oară pe Buscetta în iulie 1984 în Brazilia. Tocmai fusese arestat și întocmisem, așa cum cerea regulamentul, o listă de întrebări pe care un magistrat brazilian le punea deținutului în locul meu. De cum am intrat în sala interogatoriului, am fost surprins să-l văd pe Buscetta în compania soției sale, pe care o cunoșteam de altfel, și am devenit extrem de atent. Buscetta răspundea evaziv la întrebările brazilianului și eram pe punctul de a mă întreba dacă nu pierd cumva timpul când, *Bossul universal*, așa cum titrau ziarele din acea perioadă, mi s-a adresat mie: „*Domnule judecător, mi-ar trebui o noapte întreagă ca să răspund la această întrebare.*” M-am întors atunci către magistratul italian care mă însoțea și i-am spus: „*Acest om va accepta să colaboreze cu noi.*” Pentru că fraza pe care o rostise fusese în realitate un semnal incontestabil de pace și înțelegere.

Trebuie să se înțeleagă foarte clar că, în mediul Cosei Nostra totul reprezintă un mesaj, orice semnal este extrem de încărcat de semnificații, nici un detaliu nu e inutil. Este de altfel o experiență fascinantă și ea solicită o atenție susținută, neobosită. Tommaso Buscetta este, din acest punct de vedere, un model. Cred că am reușit să întretin cu el raporturi aproape codificate.

Când a venit la Roma, în iulie 1984, m-am dus să-l interoghez împreună cu magistratul Vincenzo Pajno, procurorul Republicii Palermo, un

personaj mult mai important decât mine; acesta a fost un semn pe care am vrut să-l dau lui Buscetta și l-a apreciat la justa lui valoare. Am început să vorbim de una și de alta și la un moment dat mi-a spus: „*Nu mai am țigări.*“ Îi întind pachetul meu: „*Păstrați-l domnule Buscetta, ne vom revedea mâine.*“ A doua zi a ținut să precizeze: „*Am acceptat ieri țigările Dumneavoastră pentru că pachetul era deja deschis. Asta mi s-a părut corect. Dacă mi-ați fi oferit un cartuș, sau chiar câteva pachete, nu aș fi fost de acord, pentru că ar fi însemnat că aveți intenția de a mă umili.*“

De bună seamă, se poate diagnostica o oarecare latură patologică în tot acest ceremonial, în accentul pus pe detalii. Dar oricine trăiește zilnic într-un mediu periculos, este obligat să dea o semnificație celui mai neînsemnat amănunt, să presteze o permanentă muncă de descifrare; și am spus bine oricine, pentru că poate fi vorba în aceeași măsură de polițist, de magistrat sau de criminal.

Apar în egală măsură și anecdote spumoaase. Se știe ce puțin preț pune Cosa Nostra pe Statul italian, și cum preferă propria sa justiție, rapidă și directă, lungilor procese care nu se mai termină. Cosa Nostra nu pierde niciodată ocazia să ia în derâdere Statul și să ironizeze ineficacitatea metodelor sale. Comisarul Beppe Montana povestește că în aprilie 1982, când se vorbea intens la Palermo – ca în toată Italia dealtfel – de sosirea iminentă a generalului Carlo Alberto Dalla Chiesa în *capitala crimei*, se găsea la Cia-

culli și intenționa să facă o descindere într-un bar. Năvălește înăuntru cu un întreg detașament de polițiști în ținută de luptă dar nu găsește decât un servitor bătrân. Acesta se ridică imperturbabil, se îndreaptă spre zid și se lipește de el cu brațele ridicate și picioarele depărtate. Iar în timp ce este percheziționat întreabă: „*Ce se petrece? A sosit deja Dalla Chiesa?*”

Aceasta pentru a arăta ce ridicole apar inițiativele cele mai serioase ale oficialităților în ochii mafioților. Un polițist mi-a povestit că atunci când înaltului Comisar în lupta antimafia, Domenico Sica, i s-a încredințat misiunea de a aresta pe toți mafioții fugari (era prin 1988), un boss dintre cunoscuții săi, aflând vestea, a căzut pe gânduri. Apoi, în mod alegoric a început să-i toarne o poveste cu un amic de al său care avea un câine plin de căpușe. Nimeni nu știa ce să facă să-l scape de torturi pe bietul animal. Un vecin îi sugerează un medicament de o eficacitate excepțională, pe care e suficient să-l torni în gura căpușei care moare pe loc. „*Și cum o poți prinde?*” întreabă polițistul. „*Dar Înaltul comisar cum îi prinde pe fugari?*” îi răspunde bossul.

Bancurile nu joacă numai rolul aforismelor de altădată. De multe ori ele reprezintă pentru Cosa Nostra un mijloc de a transmite un mesaj. Vorbeam cu Buscetta despre o crimă. El era convins că fusese mâna mafiei, eu băjbâiam încă. Când suntem aproape de încheierea procesului verbal, Buscetta îmi spune: „*Am să vă spun o mică istorioară.*” Am înțeles imediat că voia să-mi transmită ceva într-o manieră codificată. „*Era odată*

un domn care făcuse o infecție foarte prost plasată, pe fese: Se duce la medic și îi spune: „Doctore, m-am zgâriat trecând pe sub un gard de sârmă ghimpată și s-a infectat.“ Medicul îl examinează și îi spune: „După cum se prezintă rana, nu este o zgârietură de genul celor provocate de sârma ghimpată.“ Celălalt îi răspunde: „Doctore, îți repet că m-am rănit în acest fel, dar dumneata îngrijește-mă ca și cum ar fi vorba de altceva...“ Buscetta încerca să-mi semnalizeze în felul acesta: „Dumneavoastră nu credeți că ar fi vorba de o crimă mafiotă, eu sunt de altă părere. Faceți-vă ancheta ca și cum aș avea dreptate.“

În alte cazuri, mesajul poate deveni teribil. Poate amenința cu moartea. Prudenți și scumpi la vorbă, oamenii de onoare folosesc de multe ori avertismentul. *Pentito* Antonino Calderone mi-a povestit în 1987 că, atunci când fratele său, Giuseppe, șeful familiei din Catania, a găsit în mașina sa o grămăjoară de dinamită, a încercat imediat să afle de la prietenii și protectorii săi, din ce parte putea veni pericolul. Îi telefonează camaradului său din Palermo, Stefano Bontate și obține o întâlnire cu acesta, cu Gaetano Badalamenti și cu Rosario Riccobono. Povestește în prezența lor ce i s-a întâmplat, dar cei trei au un aer neatent și par indiferenți. Întrevederea continuă, dar ceilalți rămân la fel de enigmatici. Apoi, în timp ce se pregăteau să plece și să dejuneze împreună la Trabia, Badalamenti începe să fluiera un cântecel ale cărui cuvinte erau: „*Trag sau fugi. Altfel vor trage ceilalți.*“ Giuseppe Calderone a prins din zbor mesajul și a înțeles că nu

mai e loc de discuții și că a sosit timpul armelor. A murit dealtfel la puțin timp după aceea.

Acești oameni, demni de Machiavelli, trăind în permanentă stare de alertă, sunt obligați să fie extrem de uniți. În decursul timpului și-au schimbat însă atitudinea în raporturile cu magistratura.

Atâta timp cât neamestecul a constituit regula în raporturile dintre cele două sisteme – Stat și mafie – trebuia respectat un scenariu: câțiva ani de pușcărie, recunoașterea autorității unui alt Stat, Piemontez de exemplu, și mafiotul se întorcea acasă eliberat și aureolat de un prestigiu sporit. Scenariul, în ceea ce îi privea pe judecători, era perfect pus la punct: din partea pârâtului numai omagii, dar o totală lipsă de colaborare concretă. Comportamentul mafioților, degajat și servil, plin de ironie, făcea din orice interogatoriu o acțiune hazardată. În acea perioadă, avocații obișnuiau să spună: „*În cel mai bun caz, îi puteți cere clientului meu să vă spună cât e ceasul!*”.

Dar când morgile au început să se umple cu cadavrele *oamenilor de onoare* și când Statul a arătat o oarecare disponibilitate – provizorie – de a deveni mai combativ, latura ceremonioasă s-a atenuat și trăsăturile de caracter ale fiecăruia s-au putut vedea la lumina zilei. Mulți au început să urle, alții au devenit obraznici până la amenința. Unii au înnebunit complet, iar câțiva au refuzat să mai răspundă, rugându-l pe judecător „*să nu se supere pe ei*”. În fine, mulți au colaborat, așa cum se întâmplă de obicei în orice țară civilizată.

Deci, din momentul în care nu se mai ține seama de niște reguli prestabilite, când Statul începe să atace mafia cu seriozitate, când un funcționar de poliție sau un magistrat încep deodată să-și facă realmente datoria, se schimbă și comportamentul inculpaților.

În 1980, l-am interogat pentru prima oară pe Michele Greco care – la acea perioadă – nu era încă acuzat de a fi șeful Cosei Nostra. După un lung monolog, pe care îl ascult cu răbdare și în care îmi expune calitățile sale de om de bine și de mare expert, îi pun în față unele indicii clare: îi cer să-mi dea explicația unor cecuri pe care le-a primit aparent fără nici un motiv de la bossul mafiot Stefano Bontate. Când înțelege că nu am venit să discut cu el doar o listă de acuzații vagi și că sunt în posesia unor date precise, începe să se simtă la ananghie. Refuză să mai răspundă și adoptă un comportament amenințător.

Când îl interoghez din nou în 1986, după ani de zile în care reușise să dispară, își cere scuze pentru atitudinea sa inițială și găsește mijloace de a-mi transmite două mesaje. Întâi, comparându-mă cu fotbalistul Maradona, „*invincibil pe teren*“, după cum spune el, „*doar dacă nu-i pune cineva piedică*“. Deci, încearcă să mă facă să înțeleg că are posibilitatea de a mă elimina. Apoi, afirmând că este amic cu procurorul general Pili, din Palermo. Un magistrat foarte criticat de altfel din cauza metodelor prea puțin corecte pe care le-a utilizat în anchetarea asasinării banditului Salvatore Giuliano. Ce a vrut să-mi transmită Michele Greco? După mine, ceva cam în genul:

„Atenție, sunt un tip important, pot contacta oameni mult deasupra ta; sunt în relații excelente cu puterea, iar tu nu ești decât o rămă.”

Mesajele transmise de Cosa Nostra spre exterior – informări, intimidări, avertismente – își pot schimba forma în funcție de rezultatul scontat. Se merge de la un surâs care însoțește fraze de genul: *„Muncii prea mult, nu e bine pentru sănătate, ar trebui să vă mai odihniți puțin”* sau *„Aveți o meserie foarte primejdioasă; eu în locul Dumneavoastră, m-aș duce și la toaletă cu escortă”* și până la bombe. Cărțile poștale sau scrisorile pe care sunt desenate sicrie și este specificată data nașterii și a eventualului deces, sau pachetele cu proiectile sunt întrebuintate mai ales când e vorba să timoreze pe debutanți sau pe cei vulnerabili pentru a testa terenul. Atunci când mafia practică apelul telefonic de genul *„Sicriul Dumneavoastră este gata”*, rostit cu un puternic accent sicilian, este aproape sigur că va obține efectul scontat.

Amenințările, întotdeauna ușor de interpretat, tind să provoace un fel de autocenzură. Aș putea spune chiar că se recurge la acest procedeu doar în cazul când se consideră că cineva poate fi sensibil la acest tratament; mafia acționează totdeauna foarte rațional, încearcă să reducă la minimum asasinatele. Sau trece la alte mijloace de intimidare. Ea mobilizează oameni de cultură oameni politici, parlamentari chiar, și îi obligă să facă sesizări în scris asupra unor polițiști sau magistrați incomozi și face presiuni până când aceștia vor fi mutați în altă funcție. Numai într-un

târziu se recurge la atentat. De obicei acest ultim demers este încununat de succes. Cosa Nostra își cunoaște bine meseria. Printre puținele atentate pe care le-a ratat trebuie pomenit și cel care mă avea ca țintă, în 1989; atunci oamenii mafiei au comis o eroare pentru că, vrând să dea o importanță copleșitoare atacului lor contra Statului, au fost neglijenți în respectarea celor mai elementare norme de precizie. În așa măsură încât au existat persoane care s-au îndoit chiar că acest atentat ar fi fost de origine mafiotă. Dar se pare că explicația este mult mai simplă: li se întâmplă și lor să se supraestimeze, să dorească să se auto-depășească și să-și subevalueze adversarul.

Acest atentat coincidea, cum se întâmplă de multe ori, cu o perioadă ceva mai tensionată pentru mine în interiorul tribunalului din Palermo și în fața opiniei publice. Fusesse precedat de scrisori anonime atribuite de către presă lui *Il Corvo* (Corbul) în care se insinua că, împreună cu alții, l-aș fi manipulat pe *pentito* Salvatore Contorno, că l-aș fi trimis în Sicilia să se războiască cu cei ai lui Corleone și aliații lor. Amin-tesc de cazul *Corbului* din două motive: întâi ca să demonstrez că și alții, în afara mafioților, se folosesc de mesajele colaterale, și apoi, că sunt mai puțin abili decât aceștia.

Sunt convins, din proprie experiență, că singurul comportament eficace și potrivit în raport cu *pentiti* este, de bună seamă, verificarea atentă a declarațiilor lor dar, în același timp, de a nu le subevalua importanța.

Cunoscând mecanismele care dirijează raporturile *omului de onoare* cu faptele și care pot fi rezumate prin *obligăția strictă de a spune adevărul*, la rândul meu nu am turnat niciodată povești unui mafiot pe care îl interogam. Replicile mele au fost totdeauna corecte, detașate, sceptice și foarte cinstite în același timp. Mi-am început totdeauna interogatoriile prin aceste două fraze: „*Puteți spune ce doriți dar, băgați de seamă, acest interogatoriu va fi un calvar pentru Dumneavoastră, căci mă voi strădui să vă fac să cădeți în toate cursele posibile. Dacă, din întâmplare, reușiți să mă convingeți de corectitudinea răspunsurilor Dumneavoastră atunci, și doar atunci, m-aș putea încumeta să vă susțin dreptul la viață și la a fi protejat în fața birocrăției și a Cosei Nostra*.” Mafioții sunt persoane cărora merită să li se spună adevărul. Sunt obișnuiți să nu vorbească decât în cunoștință de cauză. Buscetta sau Contorno spun: „*Noi când afirmăm că un eveniment s-a produs într-un fel sau altul, înseamnă că suntem absolut siguri de asta. Sunt însă și elemente pe care nu le putem dezvălui – nici nu am fi crezuți de altfel – iar acest lucru ar slăbi credibilitatea altor indicații utilizabile ca probe în cadrul unui proces.*” Le-am dat perfectă dreptate în această privință. Eram ironizat de colegi atunci când spuneam: „*Un om de onoare are datoria să spună adevărul, pentru că spunerea adevărului este pentru el o regulă vitală atunci când este în libertate și cu atât mai mult când este reținut! Dacă sfântul adevăr nu este respectat în raporturile cu el, asta este un semn de rău augur:*

înseamnă ori că va muri, ori că interlocutorul său va fi suprimat.“

Iată de ce în Cosa Nostra se vorbește puțin, despre ceea ce este inutil și fără sens să discuți, despre lucruri pe care le cunoști puțin sau superficial, despre oameni-care nu au nimic de a face cu familia respectivă, sau să te lansezi în conversații gen cafenea. Dacă un *om de onoare* membru al familiei Santa Maria di Gesù, află ceva ce privește doar pe membrii familiei Ciaculli, nu are nici un motiv să pălăvrăgească. Aceste lucruri nu îl interesează. Nu este abilitat să discute decât subiecte care aparțin cercului strâmt al competenței sale. În caz contrar, cade în afara oricăror reguli și atunci nu mai are dreptul la nici un fel de protecție. Regula este singura pavază a mafiotului.

În timpul interogatoriului lui Francesco Marino Mannoia, am constatat că acesta dădea foarte mult vina pe fratele său mort. Colegii mei s-au gândit imediat că-și învinovățea fratele pentru că acela nu se mai putea apăra. Nimic mai greșit și aberant. Este absolut de neconceput ca într-o organizație cum este Cosa Nostra, cineva să înceapă să mintă pe socoteala unei rude apropiate care a decedat.

Repet: obligația principală este de a spune adevărul, cu atât mai mult când te afli într-o situație ca aceea a lui Mannoia, în care vendetele, directe sau indirecte, sunt monedă curentă. „*Dottore*, spunea acesta, *când mi se întâmplă să vă spun ceva cu care Dumneavoastră să nu fiți de acord, și când începe să vi se agite mustața, ei*

bine, mă blochez total. Fiți sigur că atunci când vă spun că nu-mi amintesc de un lucru, nu trebuie să insistați, înseamnă că nu pot să-mi amintesc.“ Decât să mintă, Mannoia prefera deci să nu spună nimic. Mafioții pot lăsa să le scape mici inexactități, mici minciuni inofensive, dar nu lansează afirmații dezonorante. Să nu uităm că avem de a face cu *oameni de onoare*.

Într-o zi a anului 1986, mă duc să-l văd pe un oarecare Peppino Pes, deținut de drept comun, dar care din cauza unei excelente păreri pe care o avea despre sine, putea fi socotit chiar un *om de onoare*. Fusesse condamnat pentru numeroase crime. Îmi spusese că se ocupă de Comisia de Aprovizionare și mi-am permis atunci o glumă pe care o credeam isteată: „*Spuneți-mi Signor Pes, sunteți sigur că nu ați profitat ca să mâncați mai bine?*“ M-a privit cu un aer indignat și, jumătate în glumă, jumătate în serios, îmi răspunde: „*Domnule judecător, am comis numai crime, nu sunt un vulgar hoț de carne!*“

Cred că există mai mult de cinci mii de *oameni de onoare* în Sicilia. Selecționați cu severitate, ascultând de reguli rigide. Aș spune chiar că reprezintă Universitatea crimei organizate, că au cu toții competența unor generali cu toate că poartă denumirea de *soldați*. Sau chiar cardinali ai unei Biserici mai puțin îngăduitoare decât cea catolică. Modul lor de viață este intransigent. Cosa Nostra este o lume în sine, pe care trebuie să o percepi ca pe un ansamblu și să te convingi

de principiul respectului pentru adevăr, principiu vital pentru *organizație*. Nimeni nu și-a dat seama de ce „*trădătorul*“ Buscetta, la maxi procesul de la Palermo, a fost audiat într-o liniște absolută, cu toate că în spatele gratiilor se aflau cam o sută de mafioți. Și aceasta, din cauză că pe de o parte Buscetta se bucura de un enorm prestigiu în cadrul *organizației*, iar pe de alta, deoarece, cu toate că era un *pentito*, deci *infam*, fusese victima unui abuz inadmisibil: îi fuseseră executați doi fii, care nu erau nici măcar *oameni de onoare*. Liniștea perfectă în care i-au fost ascultate declarațiile îi dădea dreptate lui Buscetta atunci când susținea că el era un adevărat *om de onoare*, în timp ce Corleonezii erau scursorile din Cosa Nostra.

Iată un alt exemplu care confirmă extravaganța normelor ce domină în cadrul mafiei. S-a stabilit că fiul unui *om de onoare*, asasinat de Cosa Nostra, nu putea intra în aceeași *organizație* din care făcuse parte tatăl său. De ce? Pentru că ne lovim de acea faimoasă obligație de a spune numai adevărul. Ori, intrând în Cosa Nostra, fiul ar pretinde că are dreptul să afle de ce a fost ucis tatăl său, dreptul de a cere socoteală și în acest fel ar crea probleme. Deci, s-a decis că nu poate face parte din aceeași *organizație* pentru a nu trebui să fie mințit.

Aceste reguli nu reprezintă decât o hipertrofie a valorilor și a comportamentului tipic sicilian. În viața curentă pot fi întâlnite mii de asemenea cazuri. Astfel, în Sicilia ești sfătuit să nu porți pistol, în afară de cazurile când ești sigur că-l vei

folosi. Iar dacă îl ai asupra ta, trebuie să te servești de el, pentru că poți fi sigur că celălalt o va face. Conceptul de pistol, ca mijloc de intimidare, nu există la noi. Este un obiect pe care nui-liei cu tine decât pentru a-l folosi.

Într-o zi, la Palermo, am asistat în stradă la o scenă semnificativă. Un tip încearcă să protesteze împotriva altuia care își parcase mașina astfel încât încurca circulația. Se agită, strigă. Celălalt îi aruncă o privire indiferentă, îl înjură ordinar și continuă conversația cu un amic, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Protestatarul s-a calmat brusc și a plecat fără să mai spună un cuvânt în plus. Înțelesese perfect din atitudinea calmă a interlocutorului său că dacă ar fi continuat, afacerea ar fi căpătat o cu totul altă întorsătură și că el nu ăr fi avut decât de pierdut. Aceasta e Sicilia: insula Puterii și a patologiei Puterii.

Și totuși, în această Sicilie, în această Cosa Nostra cu reguli atât de rigide și formalisme intransigente, au apărut *pentiti*. Umbla chiar o vorbă prin tribunale la acea dată: „*Un mafiot nu vorbește niciodată pentru că altfel ori este un nebun ori un om mort.*” Ceea ce ar putea părea corect într-o situație aparent normală. Dar nu și în plin război între diversele clanuri. Nu și în plină ofensivă a Statului împotriva mafiei.

În spatele acestui clișeu al *mafiotului care nu vorbește* se ascundea cu totul altceva: un fatalism, un fel de descurajare preventivă, un refuz de a avansa. De altfel, imediat ce un *om de onoare* și-a exprimat dorința de a colabora, este imediat etichetat într-o manieră revelatoare

drept *pentito*, *delator*, *infam*, făcând astfel jocul Cosei Nostra și dovedind ce idei preconcepute avem noi despre *păcat* și cât de lipsiți de pragmatism suntem.

Pentito este total diferit de clasicul informator anonim, de colaboratorul poliției utilizat în anchete dar care nu apare niciodată la proces; *pentito* pune deci probleme noi atât magistraturii cât și opiniei publice. Este evident că acuzând pe alții se acuză pe sine. Este iarăși de la sine înțeles că cere să fie protejat; este oare normal ca Buscetta să fi pierdut zece membrii ai familiei sau din anturajul său și Contorno treizeci și cinci? Sper ca legea votată în 16 martie 1991 și concepută după model american, să compenseze carențele Statului în materie de protecție a acestora.

La ora actuală știm despre existența a aproximativ treizeci și cinci de *pentiti*, din care opt sunt în străinătate. Le spuseseam, în momentul în care se hotărâseră să colaboreze: „*Veți fi bine tratați dacă vă veți dovedi persoane serioase.*” Dar, am fost în mare măsură contrazis de Stat. A trebuit să construiesc pentru fiecare caz în parte un gen de soluții de amator. Și nu mă mir deloc că unii dintre ei au regretat gestul lor! Judecătorii i-au condamnat de multe ori la pedepse mai severe decât pe alți deținuți. Gardienii îi insultau pentru că niciodată nu este bine văzut cel ce încalcă regulile jocului. Personalul din penitenciar, în ansamblul său, s-a străduit să le facă viața imposibilă, ținându-i sub observație strictă douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru, sub pretextul că le garantează securitatea. Mă întreb uneori,

cum au avut acești oameni tăria necesară pentru a rezista?

Cei de care m-am ocupat îndeaproape și o perioadă mai lungă de timp, au oferit în decursul a șase ani o privire de ansamblu completă asupra Cosei Nostra, înfățișând-o din toate unghiurile posibile. Buscetta, care era foarte implicat în mediile politice, s-a dovedit oarecum alunecos în acest domeniu, dar a rămas totuși cel mai profund. În timp ce Contorno, simplu executant, cu un orizont cam limitat, s-a comportat ca un soldat adevărat. Calderone, foarte uman și sensibil, a știut să fie deosebit de explicit asupra fenomenului mafiot sicilian în ansamblul său. Mannoia, în fine, este o sinteză a celor trei dinainte, și a oferit în plus informații asupra evoluției recente a Cosei Nostra. Mai este și un străin de *organizație*, Vincenzo Sinagra, care ne-a permis să înțelegem raporturile între mafie și criminalitatea non mafiotă.

Printre *pentiti* mărunți am cunoscut destule cazuri interesante: Nicolò Trapani de exemplu, din Palermo, comandant de vas, contrabandist și traficant de droguri. În 1984, a făcut o mărturisire minuțioasă asupra traficului ilicit și a raporturilor dintre cei din Catania, Palermo și Calabria. Fără să aparțină de fapt *organizației*, era totuși salariatul unor familii. Și știa perfect pentru cine lucrează. Era un fel de aventurier internațional, pretindea chiar că se însurase cu o prințesă somaleză!

Și alți *pentiti* mi-au fost utili: chinezul Koh Bak Kin, romanul Pietro de Riz, sicilienii Vin-

cenzo Marsala, Salvatore Coniglio și Leonardo Vitale. Da, Leonardo Vitale, care începe să vorbească încă din 1973, și îmi confirmă două lucruri: exactitatea informațiilor culese mai târziu de la Buscetta, Contorno și Mannoia și, mai ales, profunda inerție a Statului în cazul celor care – din interiorul Cosei Nostra – se decid să vorbească. În 1973, Vitale furnizează informații care ar fi trebuit să pună în stare de alertă poliția și magistratura. Vorbește despre Totò Riina, Corleonezul, ca de un șef al Cosei Nostra ce era. Și povestește un episod emblematic: familiile Porta Nuova și Mezzomonreale purtau între ele discuții dure despre procentajele pe care trebuiau să le încaseze și cine anume. Riina este cel care tranșează problema în favoarea familiei La Noce, spunând: „*Sunt oameni la care țin din toată inima.*” Și astăzi, se constată că șeful familiei La Noce este unul dintre principalii susținători ai lui Riina!

De ceea ce mi-a spus Vitale în 1973 nu m-am putut servi decât în 1985, pentru simplul motiv că fusese declarat dubios. Era desigur un psihopat (s-a vorbit chiar de coprofagie în legătură cu el), dar i s-a aplicat un tratament extrem de obișnuit: Statul, exploatând acest aspect, după mărturisire, l-a închis într-un azil, refuzându-î astfel orice credibilitate. Vitale face chiar o criză religioasă. Nimic nu se schimbă însă în comportamentul celorlalți față de el; tribunalele îl condamnă și – peste toate acestea – mafia îl asasinează în 1984! Iată deci una din rațiunile pentru care îi consider nereserioși pe cei care afirmă: „*Nu știm nimic*”

despre mafia. „Și asta, cu tot materialul pe care îl avem deja în fața ochilor!

Motivațiile care explică atitudinea adoptată de *pentiti*, se aseamănă, dar și diferă în același timp. Buscetta declară în prima noastră întrevedere oficială: „*Nu sunt un spion. Nu mă consider un pentito. Am fost mafiot și am comis greșeli pentru care sunt gata să plătesc în fața justiției. Mafia e un cancer.*” Mannoia, la rândul său: „*Mă recunosc ca un pentito în sensul absolut al cuvântului, pentru că mi-am dat seama de greșeala gravă pe care am comis-o alegând calea crimei.*” Și Contorno: „*Am decis să colaborez deoarece Cosa Nostra este o bandă de lași și de asasini.*”

De fapt, Mannoia a fost cel care mi-a stârnit cel mai tare curiozitatea. Avusesem de a face cu el în 1980, în urma unei anchete bancare prin care se dovedise că deținea, împreună cu rudele sale, sume importante pe diferite librete de economii. După proces a luat cinci ani de pușcărie; era maximum prevăzut în acea perioadă pentru delictul de asocieri criminală; nu reușisem să-l înfund pentru trafic de droguri. În timpul interogatoriilor îmi apăruse ca un personaj complex și neliniștitor. Deloc antipatic. Mai degrabă demn și coerent. În 1983 a evadat, iar în 1985 a fost arestat din nou.

Între timp, în cursul conversațiilor noastre, Buscetta îmi vorbise de un oarecare Mozzarella – era porecla lui Mannoia – *onorabil, foarte abil și curajos*, ucigașul de încredere al lui Stefano Bon-

tate. O serie funestă de asasinate așa-zis trans-
versale îi seceră o parte din apropiați, iar în 1989
este ucis propriul său frate, Agostino Mannoia,
pe care îl adora. Înțelege astfel că spațiul său
vital în cadrul Cosei Nostra s-a micșorat substan-
țial. Pentru că: ori fratele său a fost ucis din
eroare și deci trebuie răzbunat; ori a fost elimi-
nat din motive temeinice și asta înseamnă că va
trebui să aibă și el aceeași soartă. Deci, face o
analiză lucidă a situației și decide să colaboreze.

Lucrurile se petrec astfel: în septembrie 1989,
polițistul Gianni de Gennaro îmi solicită infor-
mații suplimentare asupra lui Francesco Marino
Mannoia. Venise la el o femeie, o pretinsă amică,
și îi dezvăluise că tipul e dispus să colaboreze,
dar că nu vrea să discute decât cu două persoane,
De Gennaro și Falcone pentru că, spuse ea, „*nu
avea încredere decât în aceștia*”.

Cu ajutorul Departamentului penitenciarelor
și al Ministerului de Justiție, Mannoia este trans-
ferat la Roma, într-o carceră special creată pen-
tru el. Oficial este deținut la închisoarea din Re-
gina Coeli, unde este transportat dealtfel pentru
fiecare interogatoriu. Timp de trei luni am putut
să-i vorbesc în liniște, apoi vestea despre colabo-
rarea noastră s-a răspândit: Cosa Nostra i-a ucis
mama, sora și apoi o mătușă. Mannoia a reacțio-
nat prompt. A întrerupt orice contact cu noi.

Era un *om de onoare* egal implicat, ca să spu-
nem așa: colaborator al lui Stefano Bontate, deci
făcând parte dintr-o familie învinsă în războiul
diverselor facțiuni mafiot, reușise totuși să ră-

mână neutră. Continua să prelucraze heroina – era cel mai bun chimist al *organizației* – pentru toate familiile care-l solicitau în perioada 1977–1985. În închisoare, a continuat să întrețină relații corecte cu ceilalți deținuți. În acest fel ilustra de minune vechiul proverb sicilian: „*Calati, juncu. ca passa la china*“ (apleacă-te până trece vârtoarea). Aștepta deci în liniște să-și ia revanșa la rândul său asupra Corleonezilor. A produs astfel acea superbă declarație, una dintre cele mai consistente din câte am văzut; o imensitate de informații pe care suntem încă departe de a le fi cercetat în totalitate.

Am fost atacat pe tema *pentiti*. Mi s-a reproșat că aș fi avut raporturi „*intimiste*“ cu ei și „*conversații la gura sobei*“. S-au făcut diverse presupuneri asupra felului în care am putut convinge atâtea persoane să colaboreze. S-a insinuat că aș fi făcut promisiuni pentru a putea stoarce un volum atât de mare de informații. S-a mai spus că ascund la domiciliul meu parte din declarațiile lui Buscetta care vizau cazurile politice. S-a pretins chiar că aș lucra cu o parte din mafie pentru a elimina o altă parte! Afacerea a culminat cu articolele din *Corvo*: aceștea susțineau că, în complicitate cu De Gennaro, cu șeful poliției și cu alți colegi, aș fi facilitat intrarea în Sicilia a lui Contorno, *pentito* însărcinat cu exterminarea Corleonezilor!

În concluzie, dacă am obținut unele rezultate în lupta contra mafiei, asta s-ar fi datorat faptului că am călcat Codul în picioare și am comis iregularități. Dar procesele mele au avut loc la lumina

zilei. Desfid pe oricine ar încerca să descopere o cât de mică anomalie: sute de avocați hipercompetenți au încercat. În zadar.

Adevărata problemă este în cu totul altă parte; de ce toți acești *oameni de onoare* au avut încredere în mine? Bănuiesc că adevăratul motiv este acela că ei știu cât de mult le respect problemele; pentru că sunt siguri că nu supralicitez niciodată și că nu-mi interpretez rolul de magistrat într-o manieră birocratică; că nu sunt dominat de teamă față de nimeni. Și mai ales, simt că atunci când vorbesc cu mine, au în față un interlocutor care a trăit, într-un anume fel, o experiență comparabilă cu a lor.

M-am născut în același cartier cu majoritatea dintre ei. Cunosc perfect sufletul sicilienilor. Dintr-o simplă inflexiune a vocii, sau o privire, sunt în stare să înțeleg mult mai mult decât dintr-un întreg discurs. *Pentiti* cu care am venit în contact știu că sunt perfect conștient că mafia nu reprezintă decât denaturarea, exagerarea, extremismul dus până la aberație în felul de a fi al sicilienilor.

Am devenit deci apărătorul tuturor *pentiti*-lor. Îi respect în orice caz pe toți, chiar pe cei care, ca și Contorno, m-au decepționat. Pentru că nici unul dintre ei nu s-a dovedit a fi un bufon sau un descreierat. Am împărțit cu ei dureroasa lor aventură, am intuit cât este de greu să vorbești despre tine însuși, să povestești despre acte reprobabile ale căror consecințe negative nu le puteai prevedea, fiind însă conștient că de ambele părți ale baricadei, indivizi la pândă așteaptă mo-

mentul prielnic să te facă să plătești prețul cel mare pentru că te-ai abătut de la *omerta*.

Încercați să vă puneți în locul lor; erau *oameni de onoare*, membri salariați ai unei organizații mai serioase și mai solide decât însuși Statul și care îi proteja în mod eficace. Brusc, se văd confrunțați pe de o parte cu un Stat ignorant, iar pe de alta, cu o organizație devenită feroce din cauza destăinuirilor lor.

Acesta este motivul pentru care în perioada care precede interogatoriul propriu-zis, încerc să înțeleg problemele fiecăruia și să-l plasez în contextul respectiv: caut subiecte susceptibile de a-i întări în dorința lor de a comunica. Dar nu-i înșel niciodată asupra consecințelor care se pot ivi în urma faptului că s-au hotărât să colaboreze. Nu-i tutuesc niciodată, cu toate că alții, înaintea mea, și-au permis să o facă. De asemenea, nu-i insult, așa cum se crede că aș putea fi autorizat să o fac. Nici nu le aduc cadou prăjituri siciliene, așa cum s-a pretins de multe ori: „*Falcone îi duce zilnic cannoli lui Buscetta...*“ Totdeauna a existat între mine și ei o barieră, materială sau simbolică, pentru că nu sunt plătit de Stat ca să-mi fac prieteni, ci ca să descopăr criminali.

Câteodată se pune întrebarea dacă există *adevărați* sau *falsei penitenți*. Pot răspunde că de acest lucru îți poți da seama în câteva secunde. Un oarecare Pellegriti, care colaborase deja cu magistratura pentru delikte comise în provincia Catania, declarase în mod suspect că ar ști cum a fost asasinat, la Palermo, în 1980 președintele regiunii siciliene, Pier Santi Mattarella. M-am

dus împreună cu câțiva colegi să-l văd în închisoare, în 1989. Pretindea în fața noastră că ar fi fost însărcinat de mafioții din Palermo și Catania să transporte, în capitală, pistoale destinate aceluiași asasinat.

Minciuna era evidentă: în primul rând, o organizație de anvergura Cosei Nostra nu ar avea nevoie să importe pistoale în Sicilia; în al doilea rând, în cazul unui asasinat *excelent* ca acela, hotărât la nivelele superioare ale *Comisiei*, este imposibil ca executarea lui să fi fost încredințată altora decât unor persoane de încredere care ar fi informat în prealabil pe șeful familiei pe teritoriul căreia se va desfășura acțiunea și pe nimeni altcineva. Iar dacă au discutat și cu alții, aceia nu puteau fi la rândul lor decât *oameni de onoare*.

Un alt potențial *pentitò*, Vincenzo Marsala, îmi este semnalat într-o zi din anul 1984; făcuse declarații formidabile contra familiilor Termini și Caccamo în cursul procesului pentru uciderea tatălui său; pretindea că deține aceste amănunte de la însăși victima sa.

Îl aducem la Palermo și îl mai punem câteva întrebări. Mă conving că este un *om de onoare* în proporție de 99%, în ciuda negărilor sale. Îi spun deci: „*Domnule Marsala, din acest moment sunteți inculpat de asociere criminală de tip mafiot. De dumneavoastră depinde să decideți ce aveți de făcut în continuare.*” Mă privește cu atenție și continuă să susțină că nu este membru în Cosa Nostra. Atunci întrerup interogatoriul. După câteva săptămâni îmi transmite că este dis-

pus să vorbească serios. Confesiunea sa de mafiot a fost foarte utilă.

Cunoscând și frecventând în chestiuni profesionale pe acești mafioți, cred că felul meu de a mă situa în raport cu ceilalți și chiar de a-mi reconsidera propriile convingeri – s-a schimbat mult.

Am învățat că trebuie cu orice preț să te porți ca un om, să ai un adevărat respect, și nu numai unul de circumstanță, pentru lucrurile în care crezi. Acest acord perfect între ceea ce gândești și ceea ce faci este esențial echilibrului fizic și psihic al unui individ.

Am mai învățat că orice atitudine care implică un compromis, o trădare sau o simplă scăpare creează imediat un sentiment de vinovăție, de dezorientare, o dezagreabilă senzație de înstrăinare în raport cu propriul eu; imperativul categoric al mafioților, care se rezumă la formula „*Să spui numai adevărul*” a devenit parte din etica mea personală, mai ales în raporturile mai importante din viața mea. Iată deci o lecție morală pe care, în mod ciudat, am primit-o de la mafia.

În fine, această aventură a sfârșit prin a-mi contura mai clar în minte noțiunea de Stat. Din două motive: pentru că am înțeles din confruntarea mea cu Statul – mafie, cât de funcțional și eficace este acesta în comparație cu Statul de drept; și în funcție de aceasta, cât de necesar este de a-l cunoaște perfect pentru a-l putea combate mai bine.

Toate acestea nu exclud însă o bună doză de scepticism. Dar nu în maniera lui Leonardo

Sciascia, care resimțea *nevoia de Stat*, dar nu avea încredere în acesta. Eu, din contra. Adaug că scepticismul meu seamănă mai degrabă cu acele îndoieli care folosesc la întărirea convingerilor decât la cultivarea unor temeri bănuitoare și generalizante. De fapt, nu mă împiedică să am încredere în Stat, așa cum este el organizat, cu toate erorile și aproximațiile sale, și în statutul său de Stat de drept. Sunt din contră convins că absența unui Stat, perfect organizat în interior, poate provoca exact situații de genul celor din Sicilia, cu următoarele caracteristici: revendicarea unei dualități – a societății și a Statului –, replierea spre o organizare de familie, grup sau clan; căutarea unui alibi care să permită fiecăruia să trăiască și să muncească într-o perfectă sfidare a legilor, fără referire la vreo normă a colectivității. În Sicilia, tocmai împletirea între încălcarea legilor și violența primitivă a creat fenomenul mafia. Dacă ne gândim bine, mafia, în esența ei, nu reprezintă nimic altceva decât expresia unei nevoi de ordine, deci de Stat.

Este scepticismul meu un fel de autoapărare? Când sunt bănuitor în privința cuiva, de fiecare dată, cu o precizie absolută, cursul evenimentelor vine totdeauna să confirme justetea temerilor mele. Perfect conștient de reaua credință și vicleania multora din semenii mei, îi observ și îi disec, încerc să previn eventuale lovituri sub centură. Totul este doar chestiune de timp.

Mafiotul este el însuși sceptic în privința genului uman. „*Frate, amintește-ți că vei muri și tu odată!*” spune Biserica catolică. Biblia nescrisă a

mafioților sugerează ceva asemănător: riscul permanent al morții – și de aici, lipsa de valoare a vieții – îi face să trăiască o permanentă stare de alertă. Ne miră de multe ori ciudățenia detaliilor ce populează memoria oamenilor din Cosa Nostra. Dar, când ajungi să trăiești ca ei, așteptându-te în orice clipă la ce este mai rău, ești obligat să fii atent la cele mai neînsemnate detalii. Nimic nu este inutil. Nimic nu se datorează întâmplării. Certitudinea unei posibile morți în viitorul apropiat, într-o clipă, o săptămână sau un an, transformă întreaga viață într-o sferă de incertitudini.

Din îndelungata frecventare a *oamenilor de onoare* am înțeles că logica mafiotă nu este nici pe departe depășită sau de neînțeles. De fapt, nu respectă decât o logică a puterii. Ea nu poate fi interpretată decât în baza unui singur criteriu: acela al funcționalității în raport cu un singur țel. Asta m-a incitat să devin mai direct, să scurtez în viitor distanța dintre *zis* și *făcut*. După modelul mafiot.

De multe ori mafioții mi se par persoanele cele mai raționale într-o lume plină de nebuni. Sciascia îmi spunea și el odată că cei mai teribili adepți ai lui Descartes se ascund în Sicilia...

În momentele mele de melancolie mă întreb uneori, gândindu-mă la destinul *oamenilor de onoare*: de ce oare persoane care au calități intelectuale atât de evidente sunt constrânse să-și inventeze o activitate criminală pentru a putea supraviețui cu demnitate?

Capitolul 3

CONEXIUNI

Antonino Calderone, la rândul său un *pentito*, se învârtise tot timpul în mediul Cosei Nostra; era un fel de copil de minge. Unchiul său era șef mafiot important în Catania până într-o zi a anului 1960 cred, când a fost internat la Milano pentru o tumoare malignă. Antonino, care nu fusese declarat încă la acea epocă *om de onoare*, îi făcea des vizite. Raporturile dintre ei erau foarte sensibile și afectuoase.

La sfârșitul uneia din conversațiile lor, unchiul i-a dat să înțeleagă că ar vrea să-i transmită un mesaj. Își ia mai întâi toate măsurile de precauție: „*Este de la sine înțeles că între un membru din Cosa Nostra și o altă persoană din afară*

nu se poate discuta despre organizație“ îi spuse el. Apoi lăsa să-i scape un suspin și prelungi la nesfârșit liniștea apăsătoare care se instalase între ei. Știa foarte bine că nepotul său era candidat pentru admiterea în organizație: „Vezi trandafirul de pe pervazul ferestrei? continuă el. Dacă îl smulgi, te înțeapă. Este frumos, deosebit de frumos, dar înțeapă“.

Din nou tăcere, apoi unchiul, care simte cum îl părăsesc puterile, spune în continuare: „Dacă ai ști ce minunat poate fi să adormi fără teama de a fi trezit cu brutalitate în mijlocul nopți. Să mergi pe stradă fără să fii nevoit să te uiți mereu înapoi de teama de a nu primi o lovitură pe la spate“. Ceea ce, cu alte cuvinte ar fi putut să însemne: „Gândește-te foarte bine nepoate, înainte de a hotărî să devii un soldat în Cosa Nostra, acest minunat trandafir. Chibzuiește cu grijă înainte de a te angaja. Pentru că vei intra într-un mediu al morții, al fricii și al tristeții“. De această convorbire plină de subînțelesuri Antonino Calderone, își mai aducea aminte și în 1987 când mi-a relatat-o. „Sunt și eu de acord cu ceea ce mi-a spus unchiul“.

În sânul organizației domnește un conservatorism special. Se crede în general că frazele din Biblie pe care le citează mafioții în cursul proceselor reprezintă doar un expedient. Și într-adevăr așa sunt. Dar ele exprimă, de asemenea, un autentic conformism al Cosei Nostră în raport cu reperele de valoare ale lumii creștine. Aș putea chiar afirma că oamenii de onoare le respectă cu și mai multă rigoare decât majoritatea credincio-

șilor creștini. Au tot interesul să nu se facă remarcați de restul societății. Aceste valori corespund de minune principiilor lor burgheze.

Un individ care are mai multe legături sau relații extraconjugale prea evidente, care nu este deci în stare să se autocontroleze pe plan sentimental sau sexual, nu poate prezenta garanții nici în plan profesional. Singura femeie care contează într-adevăr pentru un mafiot este doar mama copiilor săi; restul sunt simple aventuri. Iar, dacă din întâmplare, un *om de onoare* face o căsătorie nepotrivită, treaba lui, pentru că acest eveniment va fi considerat ca neesențial în viața lui. Are o nevastă care nu-i convine? Să și-o păstreze. Să se conformeze valorilor de bază ale familiei, să facă în așa fel ca atât mama cât și copiii să fie respectați și să nu ducă lipsă de nimic. În rest, poate proceda cum crede de cuviință, păstrând în același timp o maximă discreție.

Un proverb foarte apreciat de Cosa Nostra afirmă răspicat: „*Meglio comandare che fottere*“, mai bine să comanzi decât să... Este cazul lui Tomasso Buscetta care, în ciuda enormului său prestigiu, nu a avut niciodată o funcție importantă în organizație. El a fost *posato*, marginalizat în Cosa Nostra pentru că avusese o viață sentimentală bogată în evenimente: fusese însurat de trei ori și deci nu oferea suficiente garanții de seriozitate.

În timpul maxi-procesului, Luciano Leggio, un boss foarte important și care cunoștea perfect disprețul *oamenilor de onoare* pentru cei ce duceau o viață privată prea agitată, a lansat contra

lui Buscetta o acuzație infamantă și anume că, în Brazilia, încercase să violeze pe soția unui alt *om de onoare* și cel mai bun prieten al său în același timp...

Avocații acuzării, care își focalizau la rândul lor acuzațiile asupra lui Buscetta pentru a demonstra că declarațiile acestuia nu erau credibile, insistau cu încăpățânare asupra laturii sale *donnaiole*, adică de afemeiat.

Un conservatorism egal poate fi perceput și în cadrul mafiei americane. Un colaborator al F.B.I., care fusese la rândul său mafirot, îmi povestea că primul lucru la care a fost obligat să se supună, după ce a prestat jurământul de fidelitate față de Cosa Nostra, a fost să fie dus la frizer ca să i se taie barba și părul, și la croitor ca să-l îmbrace cât mai discret... Se considera deci că, dacă te amuzi prea mult sau dacă ești prea excentric riști să fii îndepărtat, eliminat pur și simplu.

Gestul lui Alfredo Bono din Palermo, care juca sume mari la cazinourile din nordul Italiei, nu era deloc bine privit. În general, în cadrul mafiei, era totdeauna considerată cu un ochi nefavorabil orice etalare ostentativă a banilor sau a relațiilor sexuale. Nu din prea multă moralitate, ci deoarece se credea că nu poți acorda niciodată încredere deplină unor persoane care se afișază cu ostentație și devin vulnerabile atât pe plan psihologic cât și sentimental. Angelo Epaminonda, un *pentito* milanez, povestește cu mare haz consternarea pe care a produs-o aducând cu el la Palermo două fete superbe, despre care

afirma că erau dansatoare și pe care le prezentase unor mafioți sicilieni, mai degrabă puritani, Carmelo Zanca și Salvatore la Rosa. Vizibil jenați, cei doi nu știau cum să se comporte cu fetele, dorind, dar neîndrăznind să le adreseze cuvântul, observându-le cu interes doar cu coada ochiului și părând, în final, teribil de stângaci și provinciali.

Nu trebuie însă să deducem din aceasta că mafioții ar trăi ca niște călugări franciscani. Au desigur o existență grea care solicită seriozitatea, curajul și cruzimea. Asta nu-i împiedică să profite de bucuriile pe care ți le poate oferi averea sau sexualitatea. Aș putea spune chiar că marea majoritate a celor pe care îi cunosc este sufocată de probleme extraconjugale. Căci, un lucru este legea, care trebuie în mod formal respectată, și altul aplicarea ei. Totul se reduce deci la o formulă de stil. Important este ca femeia legitimă să nu fie umilită în acel context social. Dacă faptele se desfășoară în umbră, pe ascuns, fără ca soția să fie ținta unor eventuale ironii, nu există nici o problemă, nici pentru ea, nici pentru *omul de onoare* și nici chiar pentru mafia. Aș putea spune că, din contra! Performanțele sexuale, chiar dacă trebuie oarecum tănuite, pot spori într-o mare măsură autoritatea profesională a mafiotului.

Acestea spuse, trebuie remarcate anumite comportamente care dovedesc formidabila capacitate de adaptare a mafiei. Bătrânul mafiot de la țară, avea desigur un comportament adecvat mediului din care provenea. În contrast, cel de astăzi, de la oraș, este contaminat de societatea

de consum în sânul căreia trăiește. S-a conformat normelor societății moderne. A devenit funcțional în raport cu acestea.

Dar păstrează ceea ce alți membrii ai colectivității nu au: o cultură aparținătoare clanului și anumite calități fundamental recunoscute. Într-o lume care pare că-și pierde reperele, mafioții tind să-și conserve propria identitate.

Viața *oamenilor de onoare* este condiționată de aceste valori. De exemplu, să te comporți cu demnitate. Chiar și în pușcărie. Dacă un mafiot încearcă să se spânzure în celulă, va fi imediat eliminat. Pentru că a dovedit, a nu fi în stare să suporte duritățile prizonieratului și deci, într-o manieră mai generală spus, o situație dificilă. Mafiotul nu trebuie să dea niciodată semne că ar avea probleme derivând dintr-o stare de insecuritate.

Este un comportament identic cu cel pe care îl găsim la eschimoși sau la alte populații care își abandonează bătrânii, bolnavii sau răniții grav, pentru că aceștia ar putea împiedica migrarea prin unele teritorii ostile și ar pune astfel în pericol supraviețuirea tuturor. Pentru un grup uman ca în cazul mafiei, care trebuie să se protejeze în permanență contra Statului, cei slabi sau *bolnavi* trebuie eliminați.

Aceste reguli de comportament ne ajută să înțelegem de ce mafiotul nu vorbește, nu lasă niciodată să transpară în exterior o emoție sau un sentiment. Antonino Calderone mi-a spus că Tomasso Buscetta a fost închis timp de trei ani în aceeași celulă cu Sirchia, un mafiot care îi omo-

râse un prieten foarte drag, Bernardo Diana. În tot acest lung răstimp, nu i-a arătat niciodată vreo animozitate, nici un resentiment aparent, nu a făcut și nu a spus nimic împotriva sa. Extraordinar, nu? Buscetta știa foarte bine în sinea sa, că, Sirchia era deja condamnat de Cosa Nostra, că va fi omorât. A și fost executat de altfel. Se simțea deci suficient de tare pentru a aștepta cu răbdare eliminarea dușmanului său.

Mai semnificativă este poate atitudinea în fața morții. De ce nu-l plânge nimeni pe Salvatore Inzerillo, asasinat la vârsta de patruzeci de ani? Nu pentru că n-ar fi avut destui prieteni. Nici pentru că nu s-ar fi putut găsi destui printre aceștia care să dorească să-l răzbune. Din contra. Toți din Cosa Nostra aveau pentru el o admirație respectuoasă; a trăit ca un leu și a murit în picioare. Trebuie să ne dăm seama de un lucru: este teribil pentru un *om de onoare* să fie asasinat, dar în același timp este și un element de prestigiu. Urmașii pot fi mândri de el.

Fratele bun al lui Salvatore, Santo Inzerillo, a fost la rândul său sugrumat în 1981, doar la câteva zile după moartea fratelui său. Fusesse prins de Corleonezi în același timp cu camaradul său, Mimmo Teresi; acesta din urmă, în timpul operației plângea cred de ciudă mai mult decât de frică. Santo i-a spus sec, foarte calm: „*termină cu plânsul și spune-le idioților ăstora să se grăbească*.” A fost o frază foarte importantă pentru copiii săi, căroră le-a fost relatată. Se vor putea făli că au avut un tată care nu s-a temut de moarte.

În mod straniu, cei ce l-au sugrumat vor avea și ei partea lor de glorie din comportamentul său. Se va spune despre ei că au executat un personaj important. Un raționament asemănător poate fi găsit în filmul american Jeremiah Johnson, în care se regăsesc raporturile stranii ce se înfiripă între un vânător solitar și membrii unui trib indian care îi era ostil. Este aproape un titlu de glorie să-ți măsoari forțele cu un personaj deosebit de prestigios; mai ales dacă reușești să-l și omori. Iar dacă te omoară el pe tine, este cât se poate de onorabil.

Atunci când evocăm toate aceste comportamente, fie ele publice sau private, aparent contradictorii, când vorbim despre grija de a respecta aparențele – strâns legată totuși de un puternic sentiment de apartenență – adăugăm imediat: iată ce înseamnă acea faimoasă morală dublă, tipic mafiotă! De fapt nu este câtuși de puțin o morală dublă. Sau atunci, noțiunea se poate aplica tuturor sicilienilor, și *organizația* mafiotă o concretizează la nivelul criminalității. Este adevărat că, pe parcursul multor ani, a existat tendința de a confunda mafia cu mentalitatea mafiotă, mafia ca organizație ilegală și mafia ca simplă manieră de a fi. Ce eroare! Poți foarte bine să împărtășești mentalitatea mafiotă fără să fii un criminal.

Dubla moralitate, sau duplicitatea spiritului sicilian este o moștenire a istoriei, din timpul când Sicilia, reprezentând un grup etnic special, trebuia să se apere contra lumii din exterior, construindu-și un fel de existență care să-i permită

să reziste ocupantului și să supraviețuiască. În această regiune, invadatorii au venit din toate părțile. A trebuit de fiecare dată să te adaptezi sau să te prefaci. Așteptând să plece. Dealtfel, nu au făcut decât să treacă. Dar ne-au lăsat ca moștenire un temperament alcătuit dintr-o aparentă supunere și fidelitate față de tradiție, amestecat în același timp cu un orgoliu delirant, care urăște și respinge tot ce constituie o noutate. Consecința a fost că sicilienii adoptă și asimilează orice este nou dar în funcție de criterii și standarde specifice numai lor.

Pe această moștenire și-a construit mafiotul comportamentul său în viață. Afișază deci formal un mare respect în raport cu restul lumii. Știe perfect că trebuie – vrând, nevrând – să-și ducă existența în limitele unor structuri sociale, administrative și politice mai puternice decât propria sa *organizație*. Asta îl determină să adopte o atitudine de curtoazie, să arate un respect ipocrit: este exact atitudinea celui care se știe într-o situație de fundamentală inferioritate, repet, din punct de vedere al raporturilor de forțe și al structurilor, nu din cel al valorilor; deci, situație de inferioritate a celui conștient că în caz de război, de adevărat război, va fi cu siguranță înfrânt, că va fi obligat la o luptă de gherilă și, mai ales, că va fi constrâns să se supună legii dominante.

Imediat ce Statul își slăbește dominația în Sicilia, nivelul confruntărilor crește. Mafiotul devine atunci mai sigur pe el, mai convins de inviolabilitatea sa. Acest dialog Stat-mafia, aparentele con-

tradiții între cele două sisteme dovedesc, dacă mai era nevoie, următoarele: Cosa Nostra nu este o formulă de anti Stat, ci o organizație paralelă care înțelege să profite de distorsiunile dezvoltării economice activând în ilegalitate și care, de cum se vede contestată, reacționează în manieră proprie, făcând pe ariciul. Trebuie să ne aducem totdeauna aminte că mafia este organizația cea mai suplă, cea mai adaptabilă, cea mai pragmatică, în raport cu instituțiile și ansamblul societății.

Îmi dau perfect de bine seama că toate aceste considerații ale mele pot părea paradoxale. Plecând de la ideea de dublă morală am ajuns la Stat, și cum să nu intersectezi noțiunea de Stat atunci când vorbești despre mafie și constăți implicit că aceasta se dezvoltă datorită lui și își adaptează comportamentul în funcție de acesta.

Ca orice produs specific sicilian, mafia – ca și sicilienii de altfel – se simte rănită din cauza dezinteresului și a greșelilor Statului față de insulă. Și cu cât va fi neglijată mai mult Sicilia, cu atât instituțiile ei se vor închista și *organizația* își va întări puterea.

Dubla morală, care nu împiedică totuși respectul față de cuvântul dat, este aceea a unui *popor de oameni*, așa cum se autodefinia populația Siux! Să nu furi, să nu porcești la nevasta altuia, sunt tot atâtea reguli valabile pentru acel popor, în interiorul propriei sale etnii. Înțelegem, din filmele și cărțile care tratează acest subiect, că atrocitățile comise de triburile Siux, sau de Pieile Roșii în general împotriva coloniștilor albi aveau

o oarecare logică și un anume sens pentru populația respectivă. Câte analogii nu se pot descoperi între eroii *Dansului cu lupii* și sicilienii înșiși, chiar când cultura lor e exacerbată și transformată de Cosa Nostra!

Oamenii de onoare nu sunt nici demoni nici schizofreni. Nu ar fi în stare să-și omoare tatăl sau mama pentru câteva grame de heroină. Sunt oameni ca și noi. Dar în lumea occidentală – și europeană în special – există tendința de a exorciza răul atribuindu-l unor etnii și comportamente care par diferite de ale noastre. Dacă vrem însă să combatem mafia în mod eficace, nu e nevoie să o considerăm un monstru, o caracteristică sau un cancer. Trebuie să știm că avem multe trăsături asemănătoare.

Cei ce au părăsit Cosa Nostra au înțeles perfect cultul morții pe care îl propagă și exaltă această organizație și i-au opus bucuriile vieții. Aducându-și aminte de perioada afiliației sale la mafie, Francesco Marino Mannoia suspina: „*Ce tragedie! Și ce mult iubeam femeile și mașinile Ferrari!*” Și evoca escapadele la Napoli, ca să se destindă, să se amuze, *să facă chef*, cum se spune. Am încercat de multe ori să-i reconstitui existența sa de *chimist al mafiei*, rafinând ore în șir kilograme întregi de morfină brută, închis în laboratoare improvizate, incomode și neaerisite. Am încercat, de asemenea, să-mi imaginez viața lui din închisoare; aparținea categoriei celor care pierduseră în războiul mafiilor, lucrase pentru

toate taberele, fără deosebire, și se regăsea în aceeași celulă cu cei mai înverșunați dușmani ai familiei sale de origine, Santa Maria di Gesù. Mi-am imaginat și raporturile cu fratele său Agostino, raporturi afectuoase în ciuda faptului că acesta era afiliat clanului familiei Ciaculli, din tabăra învingătorilor. A sfârșit totuși prin a fi ucis de Corleonezi. A fost o reconstituire a unui traseu psihologic.

Din motive de ordine internă în Cosa Nostra, Mannoia a fost nevoit să se însoare cu Rosa, fiica unui boss, Pietro Vernengo, cu toate că era îndrăgostit de Rita, iar aceasta aștepta și un copil de la el. Nu și-a iertat-o niciodată. S-a simțit totdeauna vinovat. Tot Rita a fost aceea care l-a însoțit în itinerarul său de *pentito*, conducând ea însăși tratativele de predare cu polițistul Gianni de Gennaro. Mannoia n-a încetat nicicând să o iubească. Au mai avut după aceea încă un copil.

Mannoia își făcuse deci un raționament foarte simplu care se suprapusese peste neliniștile sale morale și sentimentale: „*Mi-au omorât fratele, lumina ochilor mei; l-au ucis în închisoare pe Vincenzo Puccio, șeful familiei Ciaculli, care încerca să-i alinieze din nou pe cei din Palermo contra Corleonezilor. Este clar că mi-a sunat și mie ceasul. Dacă doresc să-mi refac viața alături de Rita, trebuie să vorbesc.*”

Mannoia a preferat deci viața. Nu din teama de a muri; nu se temea de moarte. Dar a preferat, la un anumit moment al existenței sale, gingășia dragostei unor valori tradiționale de fami-

lie. A ales tot ceea ce înseamnă viu și duios, grija de a-și proteja ființa iubită și copiii lor.

Cred că această evoluție este semnificativă. Ea permite să sesizăm rolul esențial al femeii în viața mafioților decizi să abandoneze Cosa Nostra. Lectură proceselor verbale întocmite de poliție după conversațiile telefonice înregistrate, ne dezvăluie multe aspecte în privința raporturilor dintre mafioți și soțiile lor. În primul rând, afecțiunea fără margini pentru copii, căldura relațiilor familiale, lucruri care pot surprinde la acești oameni necruțători, obișnuiți să mânuiască mai degrabă pistolul. Apoi, incredibila pudoare care există între soți și discreția conversațiilor lor; n-am remarcat niciodată ca o femeie să fi pus o întrebare stânjenitoare sau prea directă. De bună seamă că i se întâmplă să comenteze cutare sau cutare eveniment, maxi-procesul de exemplu; dar ea nu spune niciodată nimic care să poată fi interpretat ca un indiciu sau o recunoaștere a vinei.

În acest sens, soția lui Calderone este o perfectă nevastă de *om de onoare*, afectuoasă, discretă, eficace, fără un cuvânt în plus și extrem de devotată.

Calderone fusese arestat la Nisa. Ea este cea care îmi telefonează din acest oraș, ea, siciliană, fiică și soție de mafiot: „*Veniți vă rog să-l interogați pe soțul meu, are multe lucruri să vă povestească.*” Căci discutasese deja cu el cele mai mici detalii ale unei eventuale colaborări cu justiția.

De asemenea, soția lui Buscetta, Cristina Guimaraes, care nu e nici măcar siciliană sau ma-

fioară, ci braziliană, s-a dovedit remarcabilă prin felul în care a fost tot timpul alături de soțul său, în toate frământările lăuntrice prin care a trecut acesta. Și-a pătrecut tot timpul încercând să-l convingă. I-a fost mereu alături. Încercarea strict autentică a lui Buscetta de a se sinucide, a fost un gest de dragoste față de ea; a dorit în felul acesta să o scutească de probleme, să înceteze de a-i mai face viața imposibilă.

De aici deduc că nevestele, care au jucat rareori în trecut un rol decisiv în existența mafioților, mulțumiți cu o familie de tip matriarhal, în care soția – fără să fie vreodată pusă la curent cu ceva – știa totul dar tăcea, nevestele deci încep să aibă un rol capital: capătă influență și siguranță însăși viața cu bucuriile și plăcerile ei, și intră astfel în contradicție cu lumea închisă, sumbră și tragică, veșnic la pândă, a Cosei Nostra.

Există încă femei, dar sunt cazuri din ce în ce mai rare, care nu vor să privească în față nici cultura și nici viața. Mă gândesc la soția lui Vincenzo Buffa care începuse deja să colaboreze cu mine. Am făcut însă greșeala să-l las să-i vorbească odată, așa cum mi-o cerea cu insistență. Ei bine, această femeie a reușit să-l facă să retracteze, să revină asupra declarațiilor anterioare. A iscat chiar un fel de revoltă a semenelor sale în sala de audieri a maxi-procesului de la Palermo: plângeau toate, strigau, erau gata să-l linșeze pe Buffa care îndrăznise să rupă legea *omerta*.

Cultul pentru moarte nu este numai de natură mafiotă. Repet, toată Sicilia este pătrunsă de el. La noi, celebrarea zilei morților este prilej de

bucurie: în acea zi se oferă prăjituri numite cap de mort, confecționate dintr-un fel de zahăr tare ca piatra. Singurătatea, pesimismul și moartea, toate aceste teme le regăsim în întreaga noastră literatură, de la Pirandello la Sciascia. Ca și cum am fi un popor care a trăit prea mult, a văzut prea multe și se regăsește deodată teribil de obosit, golit, la fel ca Don Fabrizio al lui Tomasi di Lampedusa. Afinitățile între Sicilia și mafie sunt nenumărate și nu sunt singurul care să le fi sesizat. Dacă o fac, nu este pentru a *incrimina* un întreg popor. Departate de mine această idee. Doresc doar să se înțeleagă că bătălia contra Cosei Nostra este complexă și presupune, în afara unei solide specializări în materie de crimă organizată, cunoștințe temeinice în domeniul sociologiei și antropologiei.

Dar să revenim la înclinația spre fatalism, la sentimentul mereu prezent al morții și multe alte comportamente individuale sau sociale. Pudoarea de exemplu, tendința de a-ți ascunde emotivitatea sau chiar sentimentele. În Sicilia pare absolut deplasat să etalezi în public ceea ce simți în fundul sufletului tău. Acest popor se situează la o mare distanță de efuziunea de tip meridional. Sentimentele aparțin domeniului privat și nu există nici un motiv pentru a fi exteriorizate. Un exces de emotivitate te poate foarte bine ucide. Eu însumi îmi dau seama cât sunt de tributar unei astfel de mentalități. S-au găsit chiar unii care să afirme că așa fi *rece ca un șarpe*...

Reținerea naturală a sicilienilor, am mai spus-o, îi determină să nu se amestece în *fatti altrui*, în afacerile altora, ceea ce este un aspect pozitiv dar și negativ în același timp. Este bine știut că, a te interpune, a te implica în lucruri care nu te privesc, poate deveni o sursă de necazuri.

În timpul lunii mai a anului 1984, îl interogam pe Tommaso Buscetta, într-o încăpere supraîncălzită, sufocantă, din mansarda prefecturii de poliție de la Roma. Eram leșinați de căldură. De la etajele inferioare, la care se aflau locuințele agenților de poliție, se auzea o muzică discordantă de la aparatele de radio date la maximum. Nu se mai putea rezista. Chem pe unul dintre agenții de la ușă și îi explic totul. Îmi răspunde că va încerca să-i roage pe colegii săi să micșoreze volumul. Dar tot nu se întâmplă nimic. Atunci Buscetta se ridică și închide fereastra. Îl întreb de ce a făcut aceasta. „*De ce? Pentru că, domnule judecător, dacă acești oameni vor continua să facă zgomot, ați fi intervenit într-o manieră mai energică, ați fi pedepsit poate pe cineva. Dacă închid fereastra se face liniște și nu mai este nevoie să interveniți.*” Iată un raționament tipic mafirot, sicilian: să nu te pui niciodată în situația de a fi nevoit să-ți demonstrezi puterea sau superioritatea.

Iată un alt obicei tipic sicilian, gustul pentru cadouri. Sunt de necrezut cantitățile de cadouri care se pot face în Sicilia. Căci cadoul constituie semnul tangibil al respectului. Cu cât primești mai multe, cu atât te consideri un personaj mai important, mai admirat, mai venerat.

Mannoia spunea de multe ori: „*A face comerț cu droguri este o afacere și încă una care rentează. Deci eu, care prelucrez morfină brută în valoare de miliarde, să nu-i fac un cadou de cincizeci de milioane șefului familiei mele?*” Cadoul face parte în mod curent din dovezile de stimă față de o persoană. Când un *om de onoare* din Santa Maria di Gesù vrea să cumpere o casă la Ciaculli, pe teritoriul familiei Greco, este perfect normal ca, pe lângă autorizația pe care trebuie să o ceară șefului acestei familii, să-i mai ofere și un cadou demn de funcția acestuia. Sau, când Giuseppe Calderone, dintr-o familie din Catania și protector al companiei de construcții imobiliare, îi primește pe capii mafiei locale – pe teritoriile cărora va construi Costanzo – este perfect normal să stabilească cu aceștia ce cadouri vor trebui să ofere Cosei Nostra locale.

Se întâmplă însă să se dea cadouri și unor indivizi plasați mai jos pe scară socială. Poți oferi un Mercedes sau un ceas Rolex unor „*cadre*” ale *organizației* care au un statut inferior față de tine. Poți fi generos cu familia unui oarecare individ în timp ce acesta este în închisoare și să-i depui unele sume pe libretul de la Casa de economii.

Cadoul, în spatele valorii sale intrinsece, ascunde de asemenea și raporturi strict economice sau de putere. Dacă un avocat oarecare acceptă să mă apere într-un proces și refuză să accepte onorariu, spunându-mi în schimb: „*Îmi veți face un cadou*”, asta înseamnă nu numai că îi voi face mai multe cadouri dar și că îi voi rămâne obligat până la sfârșitul zilelor mele. Este și acest

procedeu un fel de a-ți crea prietenii durabile; în interiorul sau în afara mafiei.

Nu totdeauna se înțelege bine importanța acestei *promiscuități* între mafie și restul societății siciliene. În această privință, Palermo reprezintă un caz tipic. Am trăit în acel mediu până la vârsta de douăzeci și cinci de ani. Orașul îmi era absolut familiar, un univers întreg care nu-mi puneă nici o problemă, într-atât îl cunoaștem de bine. Locuiam în centrul istoric, Piazza Magione, într-un imobil ai cărui proprietari eram. Alături se aflau acele *catoi*, un gen de pivnițe umede, în care trăiau muncitori sau oameni necăjiți. Dar, trebuia să-i fi văzut duminica cum apăreau din hrubele lor, curați, eleganți, cu părul pomădat și pantofii lustruiți, cu privirea mândră.

Apoi, am lipsit din Palermo o perioadă de treisprezece ani, și când m-am întors în 1978, am constatat că orașul își schimbase înfățișarea. Centrul istoric era aproape abandonat. Cât despre Palermo Liberty* numeroase vile splendide fuseseră dăruite pentru a face loc unor *palazzi* enorme. Am găsit deci la înapoierea mea un oraș urâtit, vulgar, și care își pierduse parcă într-un fel identitatea. M-am hotărât să locuiesc pe Via Notarbartolo, o străduță care coboară spre Via della Libertà, în inima orașului. Primul lucru pe care îl făcu administratorul imobilului fu

* Cartier din Palermo construit la sfârșitul secolului trecut și începutul secolului nostru.

să-mi expedieze o scrisoare oficială: „*Administrația își declină orice responsabilitate în cazul unor eventuale daune provocate părților comune ale imobilului...*“. Iar într-o zi, ajungând în fața casei, însoțit de un întreg alai de sirene, mașini de poliție și revolve, am avut răgazul să aud un trecător murmurând: „*Multe rele trebuie să fi făcut dacă îl păzesc așa!*“.

Dar, m-am îndepărtat puțin de la subiect. Am vorbit despre Palermo în primul rând pentru a evoca extraordinarele conexiuni economice, ideologice sau morale care se manifestă între mafie și non mafie; legături obligatorii care se stabilesc între valorile mafiote și cele siciliene, între membrii *organizației* și simpli cetățeni.

Îmi amintesc de o fetiță din clasa mea; aveam amândoi paisprezece ani și toți îi făceam curte. Dar eu nu am avut nici o șansă. Am revăzut-o când avea patruzeci de ani: soțul ei fusese arestat cu câteva kilograme de heroină asupra sa. Simplu: Bineînțeles, am refuzat să mă ocup eu de acest caz. Relatez toate acestea pentru a arăta că amestecul între societatea *curată* și cea mafiotă este evident la Palermo și că infiltrarea mafiei este o realitate de fiecare zi.

Am fost de asemenea coleg cu Frank La Parola*, ucis în 1984 de Cosa Nostra; învățam amândoi la liceul Umberto. În sfârșit, jucasem tenis de masă și cu un personaj care avea să fie

* Frank La Parola avea o antrepriză de construcții. Făcea parte dintre cei ce pierduseră în războiul mafiilor și a fost asasinat în 1984.

condamnat mai târziu de către tribunalul din Florența la treizeci de ani de închisoare, Tommaso Spadaro. Pe acesta îl cunoscusem într-o asociație catolică din cartier unde venea foarte multă lume și puteai întâlni pe oricine. L-am revăzut pe Spadaro după arestarea sa, în 1980. L-am privit și i-am surprins o licărire în ochi. Mă recunoscuse. Încep interogatoriul și îmi răspunde la întrebări. Când terminăm, îi spun: „*Am jucat odată tenis de masă împreună*“.

Figura i se luminează: „*Ce volesti îți mai dădeam!*“

Conexiunile sunt cel mai greu de combătut. Mai ales atunci când determină raporturi de interes sau de putere.

Mă gândesc la bogații antreprenori Costanzo, din Catania, așa cum i-a descris Antonino Calderone. Acesta și fratele său Giuseppe asigurau paza întreprinderii și a patronilor ei. De bună seamă, marile societăți au uneori servicii de securitate dubioase, la Milano, Frankfurt sau chiar în Statele Unite, în care poți da peste veterani ai F.B.I. sau foști delincvenți. În Catania, firma Costanzo fusese *aleasă* de membrii familiei Calderone pentru a fi *protejată*. Dacă te gândești, în principiu, faptul în sine nu reprezenta un delict. Dar, această *protecție* putea lua o cu totul altă coloratură.

Acești mari antreprenori vărsau mafiei din Catania un *pizzo*, un procent, în schimbul protecției șantierelor lor. Era o acțiune inocentă? Nu totdeauna. Pentru că un patron știe perfect de bine că monopolul exercitării puterii aparține Statului și că, încredințându-l mafioților, le arogă

un drept pe care aceștia nu îl au. Mai știe și ceea ce implică în plus această acțiune: dacă un alt individ se prezintă la șantier sau la birouri pentru a pretinde la rîndul său un procent, mafioții vor replica prin intimidare, violență sau chiar asasinat.

Nu ne putem mulțumi deci să spunem că șantierele Costanzo, și alții ca ei, implicați în realitățile siciliene, nu se puteau comporta în alt mod. Nu putem afirma că, nefiind totuși membri direcți în Cosa Nostra, n-au comis la rîndul lor ilegalități. Cu atît mai mult cu cît, misiunea ce-i fusese încredințată lui Giuseppe Calderone și prietenilor săi era însoțită și de alte elemente semnificative. Astfel familia Costanzo, tot conform destăinuirilor lui Antonino Calderone, cumpărase un teren de vânătoare în Catania și îl oferise celor din Cosa Nostra pentru a le mulțumi de eficacitatea protecției lor. Tot la fel, își împrumuta birourile pentru ținerea unor reuniuni mafioate. Dar, mai ales, nu putea ignora componenta fundamentală a protecției ce li se acorda: atunci cînd li se oferea un proiect de lucrări la Trapani sau la Palermo, deci în afara zonei lor naturale de activitate, aceasta se datora faptului că Giuseppe Calderone, protectorul, trecuse prin orașele respective și căzuse de acord cu Cosa Nostra locală, iar ca o consecință a acestor acorduri tacite, șantierele puteau fi deschise fără nici un pericol. În rezumat, nu puteau ignora că liniștea și întreaga lor activitate erau garantate doar de vărsămîntul unor cote parte, sau de utilizarea intimidărilor și a amenințărilor.

Cum se petreceau lucrurile în mod concret? Cum proceda Giuseppe Calderone? În calitatea sa de șef mafirot în Catania, mergea să-și întâlnească *oamenii de onoare* omologi, din Palermo sau Trapani și începea o lungă negociere cu aceștia: „*Să stabilim între noi sumele pe care familia Costanzo va trebui să ni le achite*“. Odată prețul stabilit și taxa vărsată, șefii din Trapani și Palermo garantau că de șantierile Costanzo nu se va atinge nimeni. Procedura era identică pentru orice întreprindere care ieșea din zona sa de origine (unde se găsea sub protecția unui *capo mafia* local) și pătrundea pe un teritoriu necunoscut, pe cuprinsul căruia trebuia să fie protejată contra tuturor ingerințelor și invidiilor. De multe ori se întâmpla să existe și victime, pentru a da mai multă importanță acestor așa-zise contracte de asigurare contra tuturor riscurilor. În acest caz, conexiunea poate deveni un delict.

Giuseppe Calderone lua legătura cu fratele său Antonino, pe care îl citez din memorie, dar a cărui mărturisire precisă este consemnată negru pe alb în interogatoriu: Pasquale Costanzo, zis Gino, avea toate calitățile, în orice caz toate caracteristicile, pentru a deveni un *om de onoare*. Deci nu i s-ar fi făcut o favoare ca să fie admis în familia din Catania; devenind membru al Cosei Nostra și aflându-se în fruntea întreprinderii pe care o conducea, ar fi venit în contact cu mulți alți *oameni de onoare* care solicitau ajutor sau favoruri. Dacă i-ar fi refuzat ar fi trebuit eliminat din sânul familiei.

Giuseppe Calderone mai spune că a reușit să interzică sechestrările de persoane, ca metodă de

intimidare în Cosa Nostra și de care Corleonezii aveau tendințe să abuzeze în Sicilia; aceasta pentru simplul motiv că nu avea forțe armate suficiente pentru a asigura protecția integrală a familiei Costanzo și a copiilor ei. Astfel, pentru a-și pune la adăpost salariații de riscurile unor eventuale răpiri și cereri de răscumpărare, Calderone a făcut să fie votată această primă lege regională a Cosei Nostra, în 1974, cu ajutorul celor din Palermo, care la rândul lor erau ostili unor astfel de metode.

Înțeleg deci foarte bine că, într-o manieră generală, se poate afirma uneori: *„Raporturile între șefii de antreprize și mafioți sunt greu de descifrat, pentru că este complicat de stabilit în fond cine este călăul și cine victima, în acest gen de relații“*. Sunt de acord. Dar fiecare caz în parte trebuie examinat ca un fenomen particular și nu-ți poți permite să afirmi că achitarea unui procent este un act inocent. El implică, în cel mai nevinovat caz, recunoașterea de facto a autorității mafioate.

Încă o dată, mafia nu este în nici un caz un cancer născut din întâmplare pe un țesut sănătos. Ea se menține în echilibru perfect pe o mulțime de protectori, complici, informatori, datornici de toate felurile, escroci mai mici sau mai mari, oameni timorați sau șantajați, care viețuiesc în toate colțurile societății. Aceasta este pleava Cosei Nostra, cu toate implicațiile sale directe sau indirecte, conștiente sau inconștiente, voluntare sau forțate. Sunt implicații care pot primi – și primesc chiar de multe ori – consimțământul tacit al populației.

Când Stefano Bontate, la sfârșitul anilor '70, a dat ordin să fie eliminați hoții din cartierul său, a făcut o treabă în ajutorul ordinei publice, care i-a adus un credit sporit în ochii populației. De asemenea, atunci când, cu mult timp în urmă, mafioții rurali i-au deposedat pe bătrânii latifundiari de imensele lor teritorii în favoarea acelor *campieri*, supraveghetori salariați care lucrau pe moșiile acestora, populația a primit cu bucurie scoaterea din circulație a unor paraziți neproductivi.

Cu singura mențiune că, mafia nu este o societate de prestări de servicii care să opereze în ajutorul unei colectivități, ci mai degrabă o societate de într-ajutorare care își desfășoară activitatea numai pe spezele colectivității și în profitul propriilor săi membri. Apare astfel ceea ce este ea de fapt: una dintre cele mai mari mistificări ale istoriei contemporane, după cum s-a exprimat istoricul britanic Dennis Mack Smith. Nu ca un fruct hipertrofiat al dezvoltării economice, cât mai degrabă ca un produs al distorsiunilor acestei dezvoltări. În același timp, o articulație a puterii și o antiteză față de Statul dominator. Și, în orice caz, ca un alibi.

Capitolul 4

COSA NOSTRA

Este aproape comică imaginea unui criminal cu trăsături împietrite și care a comis deja multe nelegiuiri, jurând solemn cu mâna pe icoană, să-i apere pe cei slabi și să nu râvnească la nevasta aproapelui. Îți vine să surâzi ca în fața unui ceremonial arhaic sau a unei mici șmecherii. Este însă vorba de o afacere cât se poate de serioasă care implică pe viață un individ. Intrarea în mafie se aseamănă cu jurământul de credință pe care trebuie să-l depui când intri într-un ordin religios: nu încetezi niciodată să fii preot. Nici mafiot, dealtfel.

Când a sosit momentul de inițiere, candidatul, unul singur sau mai mulți, este condus într-o în-

căpere, un loc mai retras, în prezența reprezentantului familiei, a celor care au diferite însărcinări și eventual a unor *oameni de onoare*. De obicei, aceștia sunt aliniați de o parte și inițiații de cealaltă. Câteodată, candidații sunt ținuti închiși mai multe ore într-o încăpere, și sunt scoși pe rând, unul după altul. Reprezentantul familiei aduce la cunoștința viitorilor *oameni de onoare*, regulile care guvernează *organizația* și afirmă pentru început că ceea ce numim mafie este în realitate Cosa Nostra. Îi previne apoi pe noii veniți că mai au încă timp să renunțe la inițiere și le repetă obligațiile care decurg din apartenența la *organizație*: să nu te atingi de nevestele celorlalți *oameni de onoare*; să nu furi și să nu exploatezi prostituția; să nu ucizi un alt *om de onoare* și să nu trădezi nimic la poliție; să nu te cerți cu un camarad și să manifesti totdeauna un comportament corect și serios; să respecti un secret absolut în ce privește Cosa Nostra în fața străinilor și să eviți să te prezinți singur altor *oameni de onoare*, obiceiul fiind ca altcineva, de regulă o persoană de încredere, să poată garanta pentru tine spunând: „*Acest om este la fel ca noi.*”

Odată explicate aceste comandamente și după ce inițiatul și-a afirmat dorința de a face și el parte din *organizație*, cel ce oficiază îi invită pe fiecare dintre candidați să-și aleagă un naș dintre *oamenii de onoare* prezenți. Abia apoi are loc ceremonia jurământului. Ea constă în a întreba pe fiecare cu ce mână obișnuiește să tragă. I se înțeapă apoi indexul; cu picătura de sânge care țâșnește este atinsă o icoană, de obicei Madona

Bunei Vestiri care se spune că ar fi patroana Cosei Nostra și se serbează la 25 martie. Apoi se dă foc icoanei și inițiatul o trece dintr-o mână în alta, evitând să o stingă și jură solemn să nu trădeze regulile Cosei Nostra; altfel va arde și el asemenea acesteia.

În momentul în care țâșnește sângele inițiatului, oficiantul îl avertizează cu emfază să nu trădeze niciodată, pentru că, în Cosa Nostra, se intră și se iese numai prin sânge. Detaliu curios: în unele familii se utilizează pentru înțeparea indexului un spin de portocal amar; în altele un ac, cum e cazul familiei Riesi, al cărei reprezentant avea un ac de aur rezervat în exclusivitate pentru această operațiune; în alte cazuri, orice ac era bun.

Apoi oficiantul, sau șef de familie, indică proaspătului *om de onoare* care sunt ierarhiile în clan, în provincie și în Cosa Nostra în general. El îl desemnează pe *capo decina* care, așa cum indică și numele, este șeful unei formațiuni de zece sau mai mulți *oameni de onoare* cărui inițiatul va trebui să i se adreseze de acum înainte. Se exclude astfel orice raport direct cu principalul reprezentant al familiei. Există însă și unele cazuri, mai ales în regiunea Palermo, în care anumiți *oameni de onoare* depind direct de acesta, devin oamenii săi de încredere și sunt însărcinați cu acțiunile cele mai delicate și mai tainice.

Dacă acestea sunt – cu câteva variații minore de la o regiune la alta – regulile clasice ale ceremonialului de afiliție, așa cum am aflat de la diverși *pentiti*, în unele cazuri de maximă necesi-

tate, ceremonia poate fi ceva mai rapidă. Este suficientă participarea doar a trei *oameni de onoare*, chiar dacă aparțin unor familii din provincii diferite. Astfel, Antonino Madonia, dacă e să-i dăm crezare lui Calderone, un *pentito* și el, a fost inițiat în închisoarea Ucciardone din Palermo, în prezența a doar trei *oameni de onoare*, la fel ca și Nello Pernice; dar acesta din urmă a avut un naș de excepție, pe Luciano Leggio în persoană.

Nu oricine poate adera la Cosa Nostra. Această universitate a crimei pretinde în primul rând să fii un om de valoare, capabil de a îndeplini acțiuni violente, sau de a ucide. Dar nu acesta e cel mai important lucru. A ști să ucizi este o aptitudine necesară dar nu de ajuns. Mai trebuie îndeplinite și alte condiții. Dacă aparții deja unui mediu mafirot, dacă ai printre rudele tale și *oameni de onoare*, ai toate șansele de reușită. *Pentito* Salvatore Contorno mai amintește că, pe lângă alte calități necesare, este indispensabil să fii de sex masculin; și mai ales să nu ai nici un membru al familiei în rândurile forțelor de ordine sau ale magistraturii...

Cea mai teribilă insultă care poate fi adresată unui *om de onoare* este aceea de *sbirro* (zbir) sau *infame* (infam). În legătură cu aceasta îmi amintesc că în 1967, la Trapani, la începutul carierei mele, în timpul unui proces contra unui oarecare Mariano Licari, a izbucnit o ceartă între acesta și un alt inculpat: „Ești un zbir“ i-a spus el. Iar celălalt i-a răspuns: „Dacă eu sunt un zbir, tu ești un jandarm călare“. Și am înțeles atunci ce aver-

siune viscerală resimte mafiotul față de reprezentanții Statului.

Tommaso Buscetta adaugă în confesiunile sale că mai există și o altă lege nescrisă a mafiei, dar nu mai puțin importantă: deciziile *Comisiei* trebuie executate cu orice preț: șeful familiei pe teritoriul căreia va avea loc acțiunea trebuie să fie neapărat informat. Buscetta afirmă ironic: „*Nimeni nu va găsi niciodată vreo listă a aderenților la Cosa Nostra și nici chitanțe pentru cotizațiile încasate. Asta nu înseamnă că regulile organizației nu sunt rigide și universal respectate.*”

Așadar, celula de bază în Cosa Nostra este familia cu valorile ei tradiționale: onoarea, respectul legăturilor de sânge, fidelitatea, prietenia... Ea poate cuprinde de la două la trei sute de persoane, media fiind de cincizeci. Fiecare familie are controlul unei porțiuni din teritoriu, pe care nimic nu se poate întâmpla fără consimțământul prealabil al șefului. La bază se află *omul de onoare*, sau soldat, care are o pondere specială în familie, indiferent de sarcina pe care și-o asumă. Personajele de legendă ca Don Calò Vizzini sau Giuseppe Genco Russo au fost toată viața lor soldați, în ciuda prestigiului și influenței lor. Tommaso Buscetta de asemenea.

Soldații își aleg șeful, numit de obicei reprezentant, căci apără interesele familiei în cadrul Cosei Nostra. Aceste alegeri democratice se derulează uneori prin vot secret și sunt precedate de o serie de sondaje și contacte. De obicei, alegerile încununează în unanimitate pe cei mai indicați. Odată ales, acesta își numește adjunctul și

unul sau doi consilieri. Între șef și soldați se interpune însă de regulă *capo decina*, șeful zecimii.

Ne putem da astfel seama în ce măsură mafia reprezintă o organizație strict ierarhizată. Iată un alt eșalon: șefii diferitelor familii ale unei provincii siciliene (Catania, Agrigento, Trapani etc.) desemnează pe șeful întregii provincii, numit reprezentant provincial. Acest lucru este valabil pentru toate provinciile, în afară de Palermo, unde șefii diverselor familii învecinate într-un anumit teritoriu – de obicei în număr de trei – sunt controlați de un *capo mandamento*, gen de șef de grupă și, în același timp, unul din membrii faimoasei *Comisii* sau *Cupole* provinciale. Aceasta va numi la rândul ei un reprezentant care va activa în cadrul *Comisiei* regionale, compusă din toți responsabili provinciilor care fac parte din Cosa Nostra; este vorba de un adevărat guvern al organizației. Oamenii de onoare îl mai numesc și *Regiune*, ca referire la unitatea administrativă de Stat.

Regiunea emite decrete, votează legi, ca cea care interzice în Sicilia sechestrarea de persoane; aplanează conflictele între provincii. Tot ea e cea care ia toate marile decizii strategice.

În jurul Cosei Nostra gravitează grupări nema-fiote, cum a fost în cazul traficului cu țigări, mult înaintea celui al drogurilor. Însă, cu toate că nu se indentifică cu mafia, aceste grupări sunt de multe ori coordonate de unul sau mai mulți *oameni de onoare*. Mafia a intervenit de multe ori în mediul napolitan pentru a rezolva nenumăratele conflicte interne sau pentru a lua în propriile

mâini conducerea afacerilor și a trage profituri substanțiale. În orice caz, așa a procedat în anii '70, mergând până la a organiza descărcarea vaporilor cu țigarete: în golful Napoli, de exemplu, nu putea intra decât câte un singur vapor care transporta între patruzeci și cincizeci de mii de lăzi. Încărcătura aparținea ori *Comisiei* în ansamblu, ori grupului palermitan al lui Tommaso Spadaro și napolitanilor lui Michele Zaza. Aceste reguli de distribuire foarte precise erau stabilite de Cosa Nostra și respectate de toți cu sfințenie.

Se poate spune că *organizația* avea toate atuurile pentru a prelua controlul traficului de stupefiante cu destinația Statele Unite. Unele grupe au fost specializate în aprovizionarea cu morfină brută din Orientul Apropiat sau Extremul Orient; altele s-au dedicat în exclusivitate acțiunii de transformare a morfinei în heroină; în fine, altele au organizat exportul către Statele Unite, unde dealtfel mafia dispunea de solide capete de pod. Toate aceste grupări erau dirijate de *oameni de onoare*.

Am vorbit mult despre Cosa Nostra dar nu am abordat niciodată direct problema definiției sale. Aici trebuie să ne întoarcem puțin în istorie. Fenomenul mafiot este cunoscut de multă vreme, iar scrieri foarte vechi se pronunță cu multă autoritate asupra acestui fenomen. Comisia de anchetă Franchetti-Sonnino stabilește încă din 1875-76 că mafia nu are un statut, nu organi-

zează întruniri, nu are șefi recunoscuți în mod public, decât poate doar pe cei mai puternici și mai abili; Comisia de anchetă a mai stabilit că această organizație exercită o mare influență asupra tuturor formelor de deliște, le imprimă un caracter particular care ne permite să distingem criminalitatea siciliană dintre multe altele.

Parlamentari onești ca Franchetti și Sonnino subliniază că interesul Statului în a combate mafia este episodic, variabil și nehotărât. Acest diagnostic al lor se va verifica cu timpul: statul va trece pe rând de la tentative de represiune serioase, cum a fost cea a prefectului Mori, la declarațiile conciliante ale magistraților care caracterizează anumite etape judiciare.

Să rămânem însă în perioada de război. În 1956, procurorul general din Palermo afirmă că delicvența mafiota aproape că a dispărut; în 1957, același procuror susține că crimele sunt o consecință a conflictelor între grupări de delincvenți opuse, iar în 1967, că delincvența mafiota a intrat într-o fază de autodistrugere, lentă dar sigură. În 1968, același procuror sugerează ca mafiota să fie izolat de mediul său natural căci, de parte de Sicilia, el ar deveni inofensiv.

Spun toate acestea pentru a aminti cât de mult a fost subestimat fenomenul mafiota de-a lungul istoriei, chiar și a celei mai recente. Cred de altfel că actuala virulență a Cosei Nostra este în parte rezultatul acestei subaprecieri și ignoranțe. Mafia se caracterizează prin rapiditatea cu care reușește să-și adapteze valorile arhaice la exigențele timpurilor prezente, prin capacitatea de a se di-

fuza în societate, prin utilizarea intimidării și a violenței, prin numărul mare și statura criminală a adeptilor săi și prin faptul că este în același timp diferită și egală cu ea însăși.

Trebuie distrus mitul unei așa-zise mafii de tip nou, sau mai degrabă e necesar să ne convingem că totdeauna a existat tendința unui proces înnoitor în cadrul ei. La sfârșitul anilor '50 se vorbea deja de *mafioții fără prejudecăți* care transformaseră bătrâna și respectabila mafie rurală într-o organizație dură, implicată profund în speculații imobiliare. Pe timpul lui Tommaso Buscetta apăruse stilul noului tip de mafiot, fără garanții morale sau alte calități; același Buscetta, pe care îl catalogăm azi drept *om de onoare* de modă veche!

De fapt, de fiecare dată când Cosa Nostra se reorientează spre activități mai bănoase și nivelul de pericolozitate socială pe care îl reprezintă crește, suntem imediat tentați să ne gândim la apariția unei noi mafii. O sentință din 1977 a Curții de Casație afirmă cu seninătate că vechea mafie nu era o asociație criminală, în timp ce actuala este; iată deci o contribuție suplimentară a instituțiilor la falsă înțelegere a fenomenului! Am întâlnit la rândul meu colegi care îmi spuneau în 1979: „*Dar tu, ești convins că mafia există?*“, în timp ce alții vorbeau de *germinație spontană*.

În rândurile magistraturii și a forțelor de ordine se încearcă acreditarea ideii că actuala ineficacitate a Statului s-ar datora apariției unei mafii mai feroce decât precedentă. Dar repet, vechea

și nobila mafie reprezintă doar o legendă. Pot aduce ca dovadă episoadele criminale cele mai sângeroase de după război. În 1963, prima bătălie serioasă din cadrul mafiei culminează cu explozia unui automobil Alfa Romeo Giulietta încărcat cu explozibil și în urma căruia sunt pulverizați șapte carabinieri; în 1969, la Palermo, masacrul din Viale Lazio anunță deja cruzimea Cosei Nostra; în 1970 mafia este implicată în prepararea unei lovituri de stat numită *Golpe Borghese*; procurorul republicii Palermo este asasinat în 1971 și în 1974 contrabanda cu tutun este la apogeu; gradul de organizare atins de *organizație* ar fi trebuit să pună pe gânduri autoritățile. În 1980, Cosa Nostra deține o parte însemnată din traficul mondial de heroină spre Statele Unite...

Nu s-a înțeles, sau nu s-a vrut să se înțeleagă, că în toate aceste faze nu a fost vorba decât de una și aceeași mafie. Și totuși, dacă recitim cu atenție rapoartele de poliție ale anilor '60, constatăm că anumite persoane importante – care vor deveni chiar șefi – sunt deja menționate; că era cunoscută structura de bază a *organizației* (se vorbește de *capo decina*, de *reprezentant*...)

În foarte scurt timp însă, un val de tăcere va cădea asupra fenomenului mafiot; anii '70 sunt cei ai terorismului. Toți magistrații, sau aproape toți, și majoritatea forțelor de ordine sunt angajate în lupta contra Brigăzilor Roșii și a altor organizații teroriste. Foarte puțină lume se mai interesează de mafia. În această perioadă ia amploare traficul de stupefiante și mafia devine

într-adevăr o putere, așa cum ne apare ea astăzi. Deci atunci a fost comisă o gravă eroare, căci erau întrunite toate condițiile pentru a o înțelege și a o combate.

Între 1974–77 se operează de fapt trecerea de la o organizare ineficientă în teren economic a mafiei la o alta deosebit de agresivă. După părerea lui Buscetta, traficul de heroină a fost introdus de către trei familii din Palermo: Porta Nuova, prin Nuzio La Mattina; Brancaccio, prin Giuseppe Sàvoca și Pagliarelli, prin Antonino Rotolo. Ele exploatează de minune rețeaua traficului de contrabandă.

Apoi, în anii care vor urma, poate și din cauza ineficienței actului de represiune, mafiile înfloresc în aproape toate sectoarele din economie. Apare mafia birourilor de plasare, a supermarket-urilor, a piețelor mici; ca și cum nu ar fi fost vorba de o unică și indivizibilă organizație.

De fapt, realitatea este cu totul alta. Este suficient să te oprești puțin la marele război al mafiiilor pentru a înțelege caracterul unitar al Cosei Nostra. Debuturile acestui război se situează pe la începutul anilor '70. La acea perioadă, unele familii acumulează profituri grase și se implică în traficul de stupefiante; este cazul lui Gaetano Badalamenti de exemplu, care este în acel moment unul din șefii cei mari în libertate și care pune bazele comerțului cu Statele Unite – mai precis Detroit* – unde are diverse capete de pod. Salvatore Riina, Corleonezul, deconspiră toate acestea în cursul unei conversații pe care o are cu un oarecare Domenico Coppola, rezident în Sta-

tele Unite, și pe care l-a chemat special în Sicilia. Astfel a fost pus la punct un element declanșator al războiului mafiilor.

La acesta se mai adaugă și un altul. După spusele lui Antonino Calderone, un *pentito* Corleonez, Luciano Leggio, după ce reușise să scape de urmărirea poliției, începe să pună pe picioare la acea perioadă o rețea de noi alianțe, valabile de altfel până în ziua de azi. Gaetano Badalamenti înțelege ce urzeală se pune la cale contra lui; decide astfel să elimine un număr de persoane, și mai ales pe Francesco Madonia, din familia Val-lelunga, de care Leggio era mai legat. În ianuarie 1978, Salvatore Greco, zis Cicchiteddu (păsăre-lul), sosit special din Venezuela unde locuia, dar care își păstrase o deosebită influență asupra Cosei Nostra, îl întâlnește într-o reuniune extra-ordinară în Catania pe Gaetano Badalamenti. Acesta, însoțit de Santo Inzerillo, amic fidel, pune problema eliminării lui Francesco Mado-nia, adăugând că Giuseppe di Cristina, șeful fa-miliei Riesi, este dispus să se ocupe de problemă.

Dar Cicchiteddu îi sfătuiește să amâne acțiu-ne pentru o dată ulterioară și îl invită pe di Cris-tina să lase pentru un timp atribuțiile de șef de familie și să *vină să se odihnească în Venezuela*. Se întoarce la Caracas unde va deceda prematur, dar de moarte naturală, pe 7 martie 1978.

Pe data de 16 a aceleiași luni, Francesco Ma-donia este eliminat de către Giuseppe di Cristina ajutat de Salvatore Pillera, om de încredere al lui Giuseppe Calderone. La 30 aprilie 1978, este rândul lui Giuseppe di Cristina să fie asasinat,

după ce încercase în zadar să colaboreze cu carabinieri. La 30 septembrie 1978 este omorât Giuseppe Calderone, iar Gaetano Badalamenti este expulzat din familia sa. Cu toate că la acea dată nu era încă urmărit, acesta decide să se ascundă o vreme, de teamă să nu fie eliminat la rândul său. Tot în aceeași perioadă, Stefano Bontate, șef al familiei Santa Maria di Gesù și aliat al lui Badalamenti, locuiește înarmat până în dinți, împreună cu rudele, în vila sa din Magliocco; și el se teme. Dar nenorocirea nu va veni decât în aprilie 1981. Corleonezii sunt destul de șireți ca să-și amâne răzbunările.

M-am oprit asupra tuturor acestor detalii pentru ca să se înțeleagă un lucru: privit din afară, s-ar putea crede că traficul de stupefiante, care a făcut *mai barbare* condițiile de viață din sânul Cosei Nostra, ar fi declanșat între 1981–1983 războiul mafiilor aparent pentru motive financiare. Dar lucrurile s-au derulat altfel. A existat, de bună seamă, o agravare incontestabilă a înfruntărilor din interior, dar ea s-a suprapus peste o situație a cărei miză era mult mai importantă decât traficul de stupefiante.

Antagonismele dăinuie de zeci de ani. Războiul este doar epilogul unei povești mai vechi, momentul reglării conturilor în conflicte de familie și de teritoriu, deci și de competențe, în care este pusă în discuție hegemonia tradițională a Palermitanilor în interiorul Cosei Nostra; până la acea dată, secretari ai *Comisiei* erau practic doar reprezentanți ai familiilor din capitală. Problema

care se pune deci în războiul mafiilor este una de supremație teritorială a puterii.

Războiul se termină prin eliminarea sistematică a tuturor celor considerați ostili tendințelor dominatoare ale Corleonezilor și aliaților lor; căci, au avut aliați, chiar printre palermitani. Din această formidabilă baie de sânge – mai multe sute de morți – Cosa Nostra a ieșit întărită, mai omogenă și monolitică, mai ierarhizată, sudată și clandestină ca niciodată. Așa cum prevăzuse Buscetta, fuseseră eliminați unul după altul cei mai neascultători și recalitranti.

Camorra napolitană și 'Ndrangheta calabreză sunt și ele asimilate cu mafia, dar nu au nici structura unitară, nici ierarhizarea și nici compartimentarea Cosei Nostra. Ambele, am putea spune, că sunt organizate pe o linie orizontală.

În 'Ndrangheta, selecția se face mai ales în funcție de legăturile de familie, ceea ce duce la declanșarea unor adevărate războaie între clanuri și întreține dușmăniile care se transmit din generație în generație. Această organizație se specializase în sechestrarea de persoane; răpirile se executau de obicei în afara Calabriei, iar apoi ostatecii erau transferați în Aspromonte. Era deci o activitate mai arhaică, dar nu mai puțin periculoasă decât cea a Cosei Nostra. Se mai adaugau și alte acțiuni, de genul controlului de oferte și angajări mediate, practica procentelor și traficul de stupefiante.

În Camorra, compusă în bună parte din organizații locale în conflict unele cu altele, au existat și tentative de unificare. Cea mai spectaculoasă a fost lansată de Rafaele Cutolo, actualmente în închisoare, și s-a soldat la începutul anilor '80 cu o baie de sânge. Astfel, s-a impus din nou necesitatea sistemului de organizare de tip orizontal: activitatea a constat în controlul acțiunilor ilegale pe teritoriul Campaniei.

Într-o zi, pe când mă întrețineam cu Tommaso Buscetta despre Camorra și despre 'Ndrangheta, acesta mi-a spus cu subînțeles: „*Camorra, este ceva despre care refuz să vorbesc. Nu mă ocup de clovni capabili să înroleze chiar și polițiști municipali. Cât despre 'Ndrangheta, sunteți chiar atât de sigur, domnule judecător, că ea există cu adevărat?*”

Cred că am sesizat sensul acestor fraze. Buscetta voia să-mi semnaleze că, în ciuda aparențelor, ceea ce noi numim aglomerări s-au grupări de organizații criminale, nu sunt de fapt decât grupe de persoane unite între ele numai prin legături de sânge și aceeași atitudine antagonică față de Stat. Vroia, mai ales, să-mi spună că aspectele criminale ale fenomenului calabrez făceau referire la o altă realitate, aceea a mafiei siciliene.

Să mă explic. La ora actuală, în Calabria, crima organizată dovedește că a început să trăiască pe propriile picioare și că puterea sa îi depășește forțele locale. De fapt, punându-se în contact cu mafia siciliană, 'Ndrangheta s-a transformat, a devenit mult mai periculoasă. Cred că pot

afirma că azi, marii șefi din 'Ndrangheta sunt direct afiliați la Cosa Nostra siciliană. Iată o dovadă: când mafioul canadian Paul Violi, în vizită pe la începutul anilor '60 în Sicilia, se duce să-l vadă mai întâi în Catania pe Giuseppe Calderone; iar în Calabria îl vizitează pe Paolo di Stefano, considerat ca șef al mafiei locale.

Astfel, atâta timp cât aceste organizații criminale vor păstra o organizare pe orizontală și se vor dovedi prea puțin ierarhizate, vor fi ceva mai ușor de combătut. Asta s-a putut verifica la Napoli în perioada în care exista, pe de o parte Raffaelo Cutolo cu a sa *Nuova Camorra Organizzata*, iar de cealaltă parte, cei din *Nuova Famiglia*; era astfel mult mai lesne de aflat, cunoscând conexiunile fiecărui grup, cine a omorât pe cine. Dealtfel ulterior, sub efectul represiunii, organizațiile napolitane s-au fărâmițat, ceea ce permite ca azi să poată fi distruse mai ușor.

Este poate interesant de remarcat ce efecte contradictorii poate avea represiunea: dacă în Campania ea dislocă grupările criminale, în Sicilia transformă Cosa Nostra într-un ghem de țepi pe care nu știi de unde să-l apuci. Trebuie trase deci concluzii asupra diverselor strategii de adoptat. Căci nu pot fi aplicate aceleași lovituri Napolitanilor, prin capturarea șefilor locali ai Camorrei, ca celor din Cosa Nostra, arestându-i pe Salvatore Riina sau Bernardo Provenzano.

Trebuie construite strategii diferențiate în funcție de tipul de mafie cu care te confrunți. Cu cât o organizație este mai centralizată și clandestină cu atât este mai periculoasă, deoarece are

realmente posibilitatea de a controla piața și de a supraveghea teritoriul. Pentru o astfel de grupare timpul ce se scurge între luarea unei decizii și actul în sine este extrem de scurt. Cu totul altfel se petrec lucrurile într-o organizație divizată în mai multe centre de putere.

Acest raționament poate fi transpus în plan internațional. Situația actuală în care grupările criminale din unele țări își transmit semnale limitate pe plan local, este un aspect, iar o eventuală evoluție a crimei organizate către un pact federativ de vaste dimensiuni, este un altul. Să ne imaginăm o clipă doar pe turcii din Germania organizați în *Lupii negri* care s-ar alia cu mafioții sicilieni ai Statelor Unite și Australiei și cu chinezii *Triadelor* din America de Nord și care ar urma, și unii și alții, căile tradiționale ale emigrației, cele mai sigure canale de comunicare ale criminalilor internaționali...

Problema este foarte serioasă, cu toate că la ora actuală pare abstractă. Pentru a supraviețui și a se dezvolta, crima organizată are nevoie să se sprijine în același timp pe particularități locale și pe culturi arhaice care să-i ofere o mai mare garanție de etanșeitate în raport cu lumea exterioară; trebuie să creeze modele universal valabile care să-i permită să organizeze viitoare legături pe plan mondial. Mă întreb cum am mai putea face față dacă această tristă perspectivă a omologării modelelor de organizații criminale s-ar realiza? Dacă nu am mai putea distinge metodele *Yakusa* de ale *Triadelor* chineze sau ale Cosei

Nostra și dacă s-ar crea deci un model unificat de mafie universală?

Îl văd deja conturat, acest model unic, bazat pe puternica tradiție a grupelor etnice, pe o extraordinară capacitate de control în teritoriu și de punere în aplicare a deciziilor, pe o dezvoltare a formelor de comerț care ar aminti de sistemul de troc de altădată. Un mafiot sicilian ar putea ceda, poate o face deja, un kg de heroină cu un grad de puritate de 80% unui membru american al Cosei Nostra în schimbul a trei kg de cocaină; și în acest fel ar câștiga amândoi, pentru că și-ar distribui marfa pe piețe de desfacere diferite. Beneficiul fiecăruia dintre ei ar deriva din faptul că prețurile variază de la o țară la alta în funcție de gradul de pericolozitate: când forțele de ordine sunt mai vigilente, când îi tratează cu mai mare severitate pe mijlocitori, prețul drogului crește în mod paradoxal!

Încerc să mă autoliniștesc spunându-mi că limba rămâne totuși principalul obstacol în calea marii unificări. Cum vor putea comunica între ei oameni care folosesc dialectul sicilian cu alții care vorbesc chineza din Canton sau Hong-Kong? Iar pe de altă parte, cred că nu se folosește încă esperanto în lumea internațională a crimei organizate...

Acum îmi dau seama că m-am referit foarte puțin la Cosa Nostra americană și la „*mafia din Est*” cum se spune. Poate nu întâmplător. Dacă mafia sovietică și a celorlalte țări din blocul de

Est ne pun probleme serioase – traseele din Balcani sunt deja mult utilizate de traficanții de heroină ajutați de criminalii locali – nu se poate spune totuși că există în Est o organizație comparabilă cu Cosa Nostra. De bună seamă, acest spațiu geografic ar putea fi utilizat drept cadru al unei inevitabile expansiuni a pieții ilicite; și asta în urma căderii zidurilor ideologice și statale. Dar deocamdată, mafia sovietică apare mai degrabă ca o problemă de corupție administrativă generalizată. N-ar trebui să facem confuzii și să luăm drept mafie ceea ce în realitate este cu totul altceva. Asta ne-ar împiedica să elaborăm strategii diferențiate, devenind deci mai puțin eficace.

Cosa Nostra americană merită să fie mai amplu studiată, cu toate că raporturile cu corespondentul ei sicilian sunt azi oarecum distante. La origine, nu era decât o filială a organizației siciliene, născută în urma migrărilor populației din Italia meridională spre Lumea Nouă; explicația era nevoia de a reacționa la tratamentele prea puțin binevoitoare ale celorlalte grupe de emigranți, aparent mai puternice și mai bine organizate.

Cu timpul, bineînțeles, Cosa Nostra americană a evoluat, fără ca prin aceasta să-și fi pierdut identitatea sa profundă. Buscetta povestește că a asistat în Statele Unite la căsătoria unui mafiot, la care participau și copiii dintr-o legătură anterioară, lucru absolut de neconceput în Sicilia!

Organizațiile și-au schimbat deci obiceiurile și mentalitatea în funcție de țările pe teritoriul

cărora trăiesc. În mod concret, această dublă evoluție a tins către o autonomie progresivă și aproape totală a mafiei americane din zilele noastre. Și asta chiar în domeniile lor de activitate; dacă americanii fac din exploatarea caselor de joc și a prostituției una din principalele lor surse de venit, sicilienii nu concep o astfel de activitate. Dacă cei de peste ocean s-au specializat în trafic ilegal, sicilienii – în ceea ce îi privește – tind să îmbine legalitatea cu ilegalitatea: sunt implicați în mod absolut individual desigur, dar cu o teribilă eficacitate, în traficul de droguri, chiar dacă se feresc să o facă pe propriul lor teritoriu.

În 1957, la hotelul Palmas din Palermo, cu ocazia unei celebre reuniuni, trimișii speciali ai Cosei Nostra americane au încercat să dea sfaturi omologilor lor sicilienii: „*Dacă vreți să vă rezolvați conflictele interne și să unificați organizația, faceți ca noi, creați o comisie centralizată, formată din reprezentanții tuturor familiilor*“ Era o probă indiscutabilă de autonomie.

Un alt exemplu în acest sens: în cursul unei conversații înregistrate de microfoane spion ascunse în 1972 în lacto-barul mafiotului Paul Violi din Montreal, acesta confirma că timpul *echivalențelor* a trecut. Un oarecare Cuffaro din Agrigento, Sicilia, îi face o vizită la bar și începe să sporovăiască mai întâi despre situația din Sicilia: „*Totul este cu josul în sus la Palermo, nu-i așa?*“ întreabă Paul Violi. Apoi se interesează de soarta anumitor *oameni de onoare* sicilienii, de ceea ce se mai întâmplă pe piața internațională.

Se poate lesne înțelege că Violi aparține mafiei americane, că este chiar șeful membrilor familiei Bonnano din Montreal, un fel de appendice al Cosei Nostra americane pe pământ canadian. El îi explică lui Cuffaro: „*Să nu crezi că odată debarcat aici poți face tot ce-ți trece prin cap. Te vom supraveghea. Îți vom urmări cu atenție toate mișcările și dacă vei avea un comportament convenabil, te vom ajuta să pătrunzi în lumea noastră.*“ În alți termeni, Paul Violi confirmă că adeziunea sicilienilor la Cosa Nostra de dincolo de ocean nu mai este o chestiune automată, ca înainte vreme.

Și acum, o mică paranteză: această interesantă conversație în dialectul sicilian este tradusă în engleză și transmisă în 1976 în Italia. Însă o perioadă zace prin diverse birouri ale Ministerului de Interne înainte de a ajunge la tribunalul din Agrigento care se ocupa de cazul Cuffaro. Într-o dimineață a anului 1984, primesc un telefon din partea lui Fabio Salamone, magistrat în acest oraș. În acea perioadă eram implicat din plin în interogatoriile lui Buscetta. Salamone îmi spune: „*Am aici traducerea înregistrărilor efectuate în 1972 în Canada, și ele par să confirme spusele lui Buscetta...*“

Am să relatez o altă întâmplare pentru a confirma independența celor două mafii, una față de cealaltă: cea americană, care refuză din principiu să se ocupe de traficul de droguri și cea siciliană, care închide ochii în privința oamenilor de onoare amestecați cu titlu individual în acest trafic; pentru că nu trebuie să uităm, Cosa Nostra

din Sicilia nu face parte oficial – ca organizație – din acest trafic ilicit, iar persoanele sau familiile care activează în acest domeniu, o fac cu titlu personal, chiar dacă utilizează uneori rețelele *organizației*. La începutul unei anchete care se desfășura paralel în Statele Unite și în Italia, am luat drept mafioți americani pe câțiva sicilieni care făceau trafic de droguri, și care de fapt aparțineau fără putință de tăgadă Cosei Nostra din insulă.

Ne aflăm în 1987 și ni se semnalează un trafic intens între Marsilia, Palermo și Statele Unite. Poliția vorbește despre organizatorul acestei acțiuni ca despre un membru al mafiei americane. Dar, o convorbire telefonică interceptată între acesta și soția sa, ne pune la început pe gânduri: ea îl roagă cu insistență să se ocupe de plata unui transport (în realitate este vorba de stupefiante sechestrate de poliție) iar el îi răspunde: „*Nu pot întreprinde nimic, deoarece consiliul de administrație al spitalului nu permite acest gen de activități.*” Cu alte cuvinte, mafia americană nu poate interveni pentru că organisme de conducere interzic participarea în traficul de droguri.

Pentru noi anchetatorii, a fost o confirmare importantă; acest domn, Mariano Piazza, era un traficant mult mai apropiat de mafia siciliană decât de cea americană, iar din această postură nu putea cere ajutorul omologilor săi americani. Cele două organizații aveau o autonomie perfectă, nici una nu era îndreptățită să dea ordine celeilalte.

Dacă dorim să facem bilanțul cunștințelor noastre actuale asupra mafiei, ne dăm foarte repede seama că s-a produs o mare acumulare de date, că știm foarte multe lucruri, că timp de zece ani am întocmit o bancă de date fără precedent, acțiune favorizată de creșterea spectaculoasă a numărului de *pentiti* și de caracterul tot mai pronunțat al represiunii. Acum ne-am pus la punct și o anume metodă. Cunoaștem deci în mod corect structura *organizației*, mecanismele sale de intervenție și chiar felul său de a gândi.

Ne scapă însă și un număr important de date esențiale. Nu am reușit încă să descoperim ascunzătoarea de bază a șefilor mai importanți, cum ar fi Salvatore Riina, Bernardo Provenzano sau a altor aproximativ cincizeci de cadre ale *organizației*. Nu cunoaștem numele tuturor *oamenilor de onoare*, lucru cu atât mai dificil de aflat cu cât sunt personaje absolut surprinzătoare; e cazul celor numiți *colletti bianchi*, gulere albe, care duc o viață aparent ireproșabilă.

Dar principalul handicap constă în opacitatea totală, în clandestinitatea crescândă a Cosei Nostra, ca o consecință a războiului mafiilor și represiunii care i-a urmat: veștile nu mai circulă între *oamenii de onoare* cu aceeași ușurință de mai înainte, fiecare dintre aceștia este strict afiliat familiei sale de origine. Corleonezii au impus această regulă pentru a opri fluxul de *pentiti* și – ca o consecință – magistrații și anchetatorii primesc un număr redus de informații. Cele mai *proaspete* noutăți datează deja din perioada conțesiunilor lui Francesco Marino Mannoia, adică

din 1990. Este o dată relativ recentă, dar dacă – în următorii doi ani – nu vom fi capabili să exploatăm filonul pe care ni l-a oferit, mă tem de o recesiune formidabilă a luptei antimafia și de noi dovezi de slăbiciune din partea Statului.

Este teribil că trebuie să spun asta. Dacă instituțiile persistă în politica lor de miopie și neglijență în raport cu mafia, justificată de faptul că nu au nici o autoritate în sectoarele în care se manifestă crima organizată, mă tem că acel *trend* * favorabil Cosei Nostra nu va face decât să se accentueze.

În ce o privește, Cosa Nostra continuă să-și adapteze metodele la noul ritm de viață, făcându-l din ce în ce mai subtil. A devenit chiar capabil să depisteze filajul telefonic! De bună seamă, nimeni nu se îndoiește că în materie de trafic de droguri, unul din factorii indispensabili este telefonul. Anchetatorii au fost deci obligați să-și multiplice posturile de ascultare. Dar și criminalii, la rândul lor, au devenit mai șireți. Am asistat astfel la înflorirea unui limbaj cifrat: „*Adu-mi paisprezece cai la Hotel Plaza din Milano.*” E clar pentru interlocutor că nu e vorba să livreze cai acelui mare hotel din Lombardia.

Și acum un alt exemplu: când Gaetano Badalamenti este arestat în 1984 în Spania, se găsesc notate în căptușala pălăriei sale numerele

* Orientare, tendință.

câtorva cabine telefonice publice, dintr-un cartier din New York, însoțite de cifrele 1, 2, 3 etc. Iată cam în ce fel decurgeau convorbirile între Badalamenti și amicii săi mafioți: „*Cheamă-mă peste o oră la numărul 1.*” Sau: „*Într-o jumătate de oră la numărul 3.*” În felul acesta, au reușit să scape mult timp de arestare pentru că anchetatorii nu cunoșteau, la început, cărei cabine îi corespundea numărul respectiv. Crima organizată adoptă deci tehnici din ce în ce mai complicate care pun la grea încercare profesionalismul anchetatorului.

O anume anchetă mi-a fost de un real folos în definirea metodelor din ce în ce mai sofisticate ale crimei; cea care mi-a fost încredințată în 1980 și îl privea pe Francesco Mafara. Începuse la Roma, în urma confiscării a zece kg de heroină, Albert Gillet, un belgian venind din Statele Unite, fusese arestat la aeroportul Fiumicino. Era un fapt ciudat, având în vedere că operațiunile se derulau de obicei în sens invers. O altă ciudățenie: această heroină este pură în proporție de 86%. Deci, se pune întrebarea, de ce vine înapoi? La acea epocă încă nu știam că o puritate de doar 86% era considerată de americani ca insuficientă, și ca urmare returnau marfa expeditorului.

Trec peste toate peripețiile care ne-au permis să descoperim și alți complici, belgienii Paul Eric Charlier sau Louis Barbet, pentru a ajunge la cel de al treilea subiect deosebit de ciudat în această afacere complexă. Gillet are asupra sa un număr de telefon din Palermo și susține că acolo trebuie

să sune și să anunțe: „*O.K., am ajuns cu bine.*“ Însă acest număr de telefon corespunde unui debit de tutun de pe Via Oretto, pe al cărui proprietar, un oarecare Carmelo Cinquemani, l-am citat pentru probleme bancare în procesul Spatola. Trimit poliția să-l găsească, dar neagă să fi primit vreodată un astfel de telefon. „*Dealtfel, explică el, în debitul meu nu pot fi chemat la telefon, pot doar eu să telefon.*“

Bănuitor, îi pun telefonul sub observație și tehnicienii mă anunță că dispozitivul acustic al soneriei – care, în mod normal, la telefoanele publice este decuplat – a fost branșat din nou. Deci, aparatul lui Cinquemani putea primi din nou comunicările. Câtă ingeniozitate! Și când te gândești că nu sunt puțini aceia care își închipuie că mafioții sunt niște troglodiți analfabeți...

Toate informațiile culese despre Cosa Nostra și evoluția metodelor sale au avut consecințe incalculabile asupra acțiunilor magistraturii și a forțelor de ordine. În ceea ce mă privește, mi-au ușurat, mai ales, stabilirea unui diagnostic. Confruntat cu o afacere de trafic de stupefiante am ajuns să pot stabili în mod progresiv dacă organizațiile mafioate erau sau nu implicate; sau să înțeleg dacă, în cazul dispariției unei persoane, era vorba doar de o eclipsă provizorie sau de *lupara bianca*. La fel și pentru colegii mei din cartelul antimafiot. Nimeni nu mai folosește în ziua de azi expresia clasică *mâna ucigașă și oarbă* care definea pe eventualul autor al unui omor.

Mai deunăzi, la Palermo s-a produs o întâlnire al cărei epilog nu-l cunosc, dar ale cărei premise îmi sunt perfect clare. Un oarecare Giuseppe Giuliano, poreclit Follonari *, a fost arestat din cauza patimei sale pentru vin. S-a întâmplat cam așa: o patrulă de poliție observă două persoane pe o motocicletă, mai în spate o mașină cu câțiva pasageri și, de cealaltă parte a străzii, o dubiță cu geamurile acoperite de ziare. Șoferul acesteia, dându-și seama că a fost remarcat, se plasează perpendicular pe stradă, blocând în acest fel circulația și împiedicând poliția să intercepteze mașina suspectă; aceasta se îndepărtează în mare viteză. Ce putea să însemne aceasta? Că dubița era doar o momeală și că cei din automobil erau mult mai importanți decât cei din dubiță. Aceștia sunt arestați cu toții și printre ei și Follonari.

Or, acest Follonari nu este un oarecare în *organizație*, este prietenul marelui boss Giuseppe Lucchese. Dealtfel, când a fost arestat, avea asupra sa o pereche de mănuși de cauciuc, un pistol Magnum 357 cu șase gloanțe, al cărui număr de înmatriculare fusese pilit, și un bidon de benzină. Este foarte probabil că se punea la cale un omor deosebit de important și că dubița avea rolul de accesoriu; fusese de altfel furată cu doi ani mai înainte, iar benzina trebuia să servească pentru a da apoi foc mașinii atentatorilor.

În fine, poate fi doar o ipoteză; tensiunea, criza, dacă pot să spun astfel, este atât de puternică azi în Cosa Nostra încât un atentat spectaculos

* Cunoscută marcă de vin italian.

asupra unui reprezentant al Statului ar putea avea într-un fel rolul de acțiune de pacificare între cele două *suflete* care își dispută încă supremația în mafia, ramura palermitană – care doarește să-și ia revanșa – și cea corleoneză care a răpit capitalei încă din 1982 rolul de conducător în *organizație*.

Dar nu numai magistrații se întrec în astfel de supoziții, analize și ipoteze. Mă gândesc și la un *om de onoare*, Salvatore Contorno, atunci când povestea tentativa de asasinat a cărei victimă trebuia să cadă el însuși în anul 1981. Rula în Palermo pe linia de centură, în dreptul podului Brancaccio; deodată, vede în fața sa o mașină care avansa prea încet. Apoi îl remarcă pe Mario Prestifilippo, un redutabil asasin pe care îl cunoștea perfect, în picioare pe pragul unei maghernițe. Într-o secundă își spune: „*Nu mai lipsește decât motocicleta!*” Abia a avut timp să se gândească la ea, că motocicleta a și apărut. O idee îi fulgeră prin minte: vor să-l lichideze. Se aruncă spre locul din dreapta al mașinii, îmbrâncește copilul care era așezat acolo și acesta este catapultat pe trotuar cu o fracțiune de secundă mai înainte ca o rafală de kalașnikov să-i facă țandări parbrizul. A fost găsit după aceea în mașină un smoc din părul său. Deschide portiera din dreapta și se ascunde în spatele radiatorului, unicul loc în care se simțea protejat. Scoate pistolul, îl ochește pe motociclist, trage, îl lovește dar acesta nu cade. Se va afla mai târziu că era vorba de un ucigaș, Pino Greco zis *Scarpazzedda* (pan-

tofior), care nu a scăpat decât datorită vestei antiglonț.

De ce povestesc toate acestea? Pentru că dovedesc, o dată mai mult, ce grad de inteligență și profesionalism necesită lupta contra mafiei. Căci aceasta la rândul ei este inteligentă, abilă și rapidă. Temerea mea este că ar putea fi totdeauna cu o lungime înaintea noastră.

Capitolul 5

PIERDERI ȘI PROFIT

Prostituția; nimic nu e mai dezonorant pentru un Sicilian, și cu atât mai mult pentru un *om de onoare*. Este și motivul pentru care această sursă de profit nu figurează printre cifrele de afaceri ale mafiei siciliene, spre deosebire de practicile de dincolo de ocean. În Statele Unite, unde Cosa Nostra a atins un nivel foarte ridicat de *civilizație, evoluție și rafinement*, prostituția unei tinere cu un tarif de două mii de dolari pe noapte nu pune nici un fel de probleme morale; aici nimic nu amintește de aspectul sordid și degradant al caselor de toleranță din Sicilia. Nici jocurile de noroc nu suscită vreo atitudine de dispreț, din

contra, reprezintă o sursă de venituri deloc de neglijat.

Pe când în Sicilia, optica este cu totul alta. Cosa Nostra nu are în calcul – printre activitățile sale de bază – jocurile de noroc. Angelo Epaminonda, un *pentito* consumator de cocaină, traficant de droguri, sicilian și milanez în același timp, era implicat și în jocurile de noroc. Dar locuia la Milano și nu făcea parte dintre *oamenii de onoare*. În schimb la Palermo, nu cred să existe un singur mafiot proprietar al unor localuri de joc. În Catania, *pentito* Antonino Calderrone povestește că fratele său Giuseppe, le reproșa mereu, lui Michele Zaza sau lui Alfredo Bono, patima pe care aceștia o puneau în jocuri ca ruleta sau chemin de fer. Bono era considerat în cazinourile din nordul Italiei și în tripouri, ca un obsedat al pariurilor. Dar acesta e un gen de activitate care nu contribuie niciodată cu nimic la prestigiul unui *om de onoare*. Este tolerat, în funcție de fiecare caz în parte. Dar în același timp, din clipa în care devine o pasiune prea nestăvilită, individul este imediat chemat la ordine.

Estorcarea de bani este însă cu totul altceva. Trebuie bine înțeles faptul că, practică sistematic, este cel mai bun sistem de a susține și întări controlul în teritoriu, de fapt, cea mai importantă funcție a fiecărui șef de familie în parte. Este mai degrabă o recunoaștere concretă – sub formă de bir – a autorității mafioate, și asta contează mai mult decât ca sursă de profit în sine. Se poate afirma în orice caz că sistemul a luat forme și a avut conotații diferite de-a lungul anilor.

La început se *colecta* cu o oarecare pudoare, sub false aparențe și un noian de scuze: se cerea de exemplu unui negustor o mică *contribuție* la fondurile pe care *organizația* le manipula pentru ajutorarea celor din închisoare. El primea în schimbul acestor oboluri, care la acea vreme nu erau chiar atât de consistente pe cât se spune, primea deci asigurarea efectivă din partea Cosei Nostra, că prăvălia sau activitatea sa de meșteșugar, vor fi protejate. Din declarațiile câtorva *pentiti* ca Mannoia, Calderone sau alții, reiese că mafia elimina în mod frecvent pe gangsterii mai mici care provocaseră dezordine în diverse cartiere controlate de o anume familie căreia negustorii îi plătiseră deja *pizzo*, sau procentul.

Azi, procentul – sau birul – se reduce de cele mai multe ori la o simplă recunoaștere formală a autorității unei familii asupra unui teritoriu anume, dar nu mai constituie o măsură de siguranță sau de apărare. *Pizzo* a devenit pentru comerciant un cost suplimentar care vine să se adauge riscurilor obișnuite, ca actele banditești sau furturile. Așa dovedește că raporturile între criminalitatea obișnuită și mafie s-au schimbat, sau mai precis, Cosa Nostra manifestă o oarecare bunăvoință față de criminalii mărunți. Altădată, mafia lăsa escrocilor mărunți o foarte mică marjă de manevră; azi în schimb, s-ar putea spune că îi favorizează.

După părerea mea, aceasta a fost o tactică aleasă în mod deliberat de Corleonezi; să dea mână liberă hoților, vagabonzilor, micilor gangsteri să activeze în orașe mari ca Palermo sau Catania, pentru a bloca în acest fel represiunea

poliției la nivelul acestor răufăcători. Și pentru a crea de asemenea probleme familiilor din aceste orașe, permițând în același timp periferiilor să acționeze în liniște. Cu timpul, practica acestor biruri în scopul de a asigura negustorilor liniștea și protecția („*Dați-ne obolul Dumneavoastră pentru cei din închisori*“) a degenerat. Nu s-a mai păstrat decât ca mijloc de a face rost de bani fără a mai oferi în schimb securitatea de altă dată. Au fost și cazuri când comercianții au plătit procentele cerute mai multor grupări diferite, câte două, trei sau chiar patru; fenomenul a fost frecvent întâlnit în Campania, unde dealtfel Camorra s-a dezmembrat total.

Când te gândești la ceea ce povestește Buscetta despre Gaetano Filippone, șef de familie care prin anii '50 sfătuia pe *oamenii săi de onoare* să-și facă cumpărăturile numai la un negustor prăpădit căruia îi mergeau prost afacerile..... Dacă relatez toate acestea nu o fac pentru a mă înduioșa asupra mafiei de altădată, ci pentru a sublinia că, în alte timpuri, ea aplica o anume strategie destul de rudimentară. Dorea să rămână în relații bune cu micii negustori pe care era obligată să-i frecventeze în viața de toate zilele, rezervându-i pe marii întreprinzători ca surse pentru profiturile substanțiale. Mai trebuie să amintesc că nevoile, exigențele societății – și deci și ale mafiei – nu erau atât de mari în acea perioadă încât să necesite procurarea de venituri foarte importante. Diversificarea gusturilor în societatea de consum a creat mari schimbări în mediul sicilian și deci și în Cosa Nostra, care evoluează odată cu aceasta.

Aproape toată lumea în ziua de azi achită un procent. Din caietele găsite în 1990 în ascunzătoarea lui Antonino Madonia reiese că numărul celor din Palermo care produc ceva, înregistrează beneficii și plătesc o cotă parte, este mare. În dreptul anumitor nume se poate citi: patru sute de mii de lire sau șase sute de mii de lire pe lună. Aceste sume pot părea derizorii; doar câteva sute de mii de lire fac pe mulți să zâmbească. „Cum, faimoșii Madonia adună doar fărâmiturile?“ Dar în realitate nu este vorba de fărâmituri. Cu aceste mici sume, Madonia își autofinanțau paza și mâna de lucru; plăteau oameni întrebuințați în negocieri, la acoperirea unor delikte sau ca gardă de corp. Toți primeau un salariu lunar. Să ne gândim numai la Vincenzo Sinagra din Palermo care a devenit *pentito* și care era plătit lunar fără să fie măcar *om de onoare*. Om la toate, executa orice însărcinare; își petrecea timpul în Piazza Scaffa din Palermo, în așteptarea ocaziilor în care îi erau solicitate unele mici servicii.

În prezent, procentele nu mai sunt folosite decât pentru finanțarea unor straturi inferioare ale *organizației*, plata mâinii de lucru din Cosa Nostra sau din teritoriu. Mai servesc și pentru a garanta încasarea în continuare a profitului, așa cum a fost cazul cu asasinarea unor șefi de întreprindere ca Libero Grassi, omorât la 29 august 1991, nu atât pentru cele câteva sute de mii de lire pe care refuza să le achite, cât pentru

exemplul negativ pe care îl dădea celor ce înțelegeau să se execute în mod disciplinat.

În acest sens, anchetatorii au relevat o evoluție de dată recentă a fenomenului: astăzi, tendința este o diminuare a cererilor de achitare a procentelor. Din punctul meu de vedere, este un semn de rău augur. Procentele încasate de la populație sunt în scădere, deoarece mafioul tinde să devină el însuși șef de întreprindere și să-și investească profiturile ilicite, provenite din traficul de droguri, în propriile afaceri. Iar prezența în continuă creștere a Cosei Nostra pe piața legală nu poate fi decât un semnal îngrijorător pentru economia generală.

Să încercăm să ni-l imaginăm pe mafioul nostru în postura de șef de întreprindere. Bogat, convins că poate dispune de sume importante, pe care nu a fost nevoit să le împrumute și deci nu va fi obligat să le restituie, se străduiește să creeze prin intimidare și violență o situație de monopol în sectorul său de activitate. Dacă este constructor de locuințe, așa cum se întâmplă deseori, își va extinde domeniul de activitate și la carierele de piatră, la depozitele de plăci de beton sau la magazinele de instalații sanitare; în general la furnizori și chiar printre muncitori. De ce ar mai avea nevoie să practice șantajul? Va încerca să-i înglobeze pe toți, proprietari de cariere sau industriași din domeniul fier-betonului, în propria sa rețea de monopoluri. Leonardo Greco, proprietarul unei uzini de prefabricate din beton, nu solicita nimic de la colegii săi, dar proceda în așa fel încât să-și plaseze propria produc-

ție șefilor de întreprinderi din zona Palermo, mafioți sau nu. Iată cum antreprenorul mafiot poate modifica datele ansamblului economic.

Această tendință de diminuare a birurilor poate semnala un anume fenomen: crima organizată – pe care nu o stăpânim de fel – își poate oferi luxul să aibă și alte îndeletniciri mai bănoase, în timp ce noi pierdem vremea urmărindu-i pe vechiul teren. Și nu este o întâmplare că acolo unde prezența și presiunea mafiotă sunt mai puternice, această urzeală este cu atât mai vizibilă. De obicei este însoțită de o reducere în ansamblu a numărului de asasinate.

Cheia unei interpretări mai convingătoare trebuie căutată deci în altă parte. Repet: infiltrarea oamenilor mafiei în inima comerțului legal, combinată cu scăderea numărului de acțiuni criminale deosebit de spectaculoase (e cazul orașului Palermo și a unei mari părți a Siciliei), poate fi interpretată ca un semnal pozitiv; dar de fapt ea reprezintă un fenomen îngrijorător. Aștept și sunt pregătit să contraargumentez în fața oricărui teoretician care ar îndrăzni să susțină că evoluția gradată a crimei organizate și dizolvarea ei în societate s-ar datora ameliorării nivelului de trai!

Nici vorbă că intrarea în lumea economică legală a mafiotului îmbogățit pe căi criminale, sau a descendenților săi, nu ilustrează în nici un caz absorbția și neutralizarea mafiei în sânul societății civile. Nici azi și nici în viitor. Căci niciodată nu încetezi să fii un mafiot. Adică să respecti legile nescrise și să întrebuințezi violența într-un

mod tipic pentru Cosa Nostra; să păstrezi o mentalitate de castă și sentimentul că aparții unei pături privilegiate.

Deci, în orice moment, mafiotul se poate comporta în acest fel. Inzerillo, Spatola sau Teresi erau tot atâția șefi de întreprindere competenți în sectorul lor de activitate, construcțiile. Dar erau mafioți. Rosario Spatola debutase în jurul anilor '50 ca vânzător ambulant de lapte (plătise chiar o amendă în acea perioadă pentru că îndoia laptele cu apă); ei bine, în 1978 reușise să obțină cea mai bună comandă în domeniul construcțiilor publice din Palermo, pentru patru sute douăzeci și două de apartamente cu confort redus. Era vorba de un institut care construia locuințe ieftine, al cărui președinte era Vito Ciancimino. Când ai calități de antreprenor, și mai poți să-ți folosești și unele relații...

Este o legendă. Nu se poate spune în nici un caz că mafioții nu fac nimic, că se mulțumesc să-și fructifice rentele și că trăiesc exclusiv din amenințări și șantaj. Nimic mai departe de adevăr! Ei muncesc și se pricep să-și sporească veniturile la fel ca orice om cinstit. Michele Greco, supranumit și *Papă al mafiei*, își lucra din greu pământurile și era deosebit de competent în domeniul agricol. Ca și Rosario Spatola, în construcții.

Dar, atunci când faci parte din Cosa Nostra și utilizezi violența și intimidarea, este în mod cert mult mai ușor să te impui pe piață. Mafioții știu asta, o fac și nu vor înceta niciodată să o facă, atâta timp cât va exista mafia. Numai Dumnezeu mai știe câți coate goale am întâlnit în cariera mea, care au devenit mari și bogați antreprenori.

Dar niciodată nici unul nu a abandonat, nici filiația și nici metodele mafiotice. Nici copiii lor de altfel. Aceste gânduri te fac să înțelegi mai lesne ce dificil este să te lupți cu Cosa Nostra; ar fi totul mult mai simplu dacă ar fi vorba doar de banditism sau de hoții în mediul urban.

Să ne oprim o clipă asupra parazitismului economic de care e acuzată Cosa Nostra. Te poți întreba, de ce oare mafioții, atât de inteligenți, supli, întreprinzători, preferă să trăiască în maniera unor paraziți? Iar răspunsul cel mai simplu este: pentru că e mult mai ușor.

Ar putea părea o ineptie dar este, din contra, o remarcă foarte serioasă. În Sicilia, chiar atunci când ești înzestrat și cu inteligență și cu o mare putere de muncă, asta nu înseamnă neapărat că ai toate șansele de reușită de partea ta; nici măcar că te poți descurca. Sicilia a devenit un sistem care gravitează în jurul propriei sale axe și care a făcut din clientelism o regulă proprie de viață. În aceste condiții, este dificil să-ți valorifici calitățile profesionale. La noi, ceea ce contează în primul rând este prietenul sau relația care ne vor da o mână de ajutor. Iar mafia, care exprimă totdeauna într-o manieră concentrată majoritatea valorilor siciliene, sfârșește prin a-i da cetățeanului impresia că i s-a făcut o favoare când a primit ceea ce, de fapt, i se cuvenea în mod normal.

În fond, ce reprezintă parazitismul în realitate? Altădată, mafia practica *guardiania*, impunându-le marilor proprietari proprii săi oameni și storcându-i de bani. Chiar și atunci când nu ceruseră să fie supravegheați sau protejați! Se baza

deci pe activitățile productive ale altora în timp ce ea însăși nu producea nimic. Azi se poate lesne observa, datorită printre altele lucrărilor sociologului Pino Arlacchi, că *organizația* parazită a suferit unele mutații. Nu numai că mafiotul nu s-a *camuflat* în antreprenor, dar a devenit un veritabil șef de întreprindere, ajutându-se bineînțeles și de acest atu suplimentar, care este apartenența sa la Cosa Nostra. Această mutație este rezultatul enormului aflux de bani generat, mai întâi, de contrabanda cu tutun și apoi de traficul de stupefiante.

Ignazio și Nino Salvo erau astfel niște adevărați șefi de întreprindere. Ignazio fusese până în 1984 coordonatorul unei agenții oficiale de percepere a impozitelor, în Sicilia. Persoanele din anturajul său spuneau, în momentul în care această funcție i-a fost retrasă: „*SATRIS va intra pe mâna Statului, sau poate mai rău, pe mâna partidelor politice, și asta va reprezenta un dezastru total.*” Și dezastru a fost. Stefano Bontate era la rândul său, un manager priceput. Cuntrera sau Caruana au fondat un veritabil imperiu în Canada și Venezuela, muncind pe rupe din 1960 și până în zilele noastre. În fine, atunci când Antonino Calderone a fugit la Nisa, nu a făcut-o atât ca să scape de răzbunarea Cosei Nostra, cât mai ales, ca să monteze o întreprindere care acum merge foarte bine. În general, când un mafiot spune: „*Sunt un muncitor cinstit*“, trebuie să recunoaștem că nu e absolut fals. Singurul său veritabil parazitism, repet, a înflorit pe neglijența marilor proprietari de pământ, pe care i-a deposedat

treptat de toate drepturile lor; cu timpul a devenit el însuși proprietarul acestui pământ.

Sicilia este un teritoriu pe care, din păcate, structura de Stat este deficitară. Mafia a fost cea care a știut să umple acest vid de autoritate în maniera și spre folosul său; ea a împiedicat mult timp ca societatea siciliană să se prăbușească într-un marasm total. De bună seamă, în contrapartida serviciilor pe care le oferea, în mare măsură în propriul său interes, a pretins plata unor așa-zise *impozite*. Nu vreau să spun că avea dreptate procedând în acest fel. Nu fac decât să constat o situație de fapt. Să`afirmi contrariul ține de pură demagogie și nu reușește decât să facă iupta și mai grea.

Conceputul de parazitism ar trebui deci revizuit; el a întreținut inevitabil dușmănia între vechea mafie tradițională și cea din zilele noastre. În realitate, în cursul ultimilor douăzeci de ani, acei mafioți dotați cu o inteligență sclipitoare, capacitate de muncă remarcabilă și o mare pricepere în a dezvolta și la alții aceste calități, după ce și-au lărgit considerabil posibilitățile de a investi, s-au aflat în măsură să intre direct și legal în domeniul economic, exploatând doar resurse ilegale.

De aici continuitatea între cele două mafii... Dar și perpetuarea, din păcate, a comportamentului mafiot sau a celui – destul de răspândit în Sicilia – care constă în dorința de a-ți însuși bunul public. Din păcate, ne-am obișnuit și noi foarte repede să tratăm cu indiferență acest aspect și să considerăm ca perfect normale practici care au

devenit curențe aproape peste tot. Mafia se hrănește din această legitimare tacită.

Rămâne să mai discutăm despre principala sursă de venituri pentru Cosa Nostra: drogurile. Se știe că mafia siciliană, în frunte cu familiile Cuntrera și Caruana, originare din Siculiana-provincia Agrigento-cucerise în anii '80 o mare parte din traficul mondial de heroină în direcția Statelor Unite. Dar chiar în perioada de înflorire a acestui trafic, Cosa Nostra nu era direct implicată. Mafioții și familiile lor se implicau cu titlu personal.

Aceasta are consecințe importante din punct de vedere operațional. De unde până atunci, în activitățile importante, Cosa Nostra avea tendința să utilizeze doar *oameni de onoare*, s-a înțeles repede că putea fi utilizată și o serie de alte persoane decât italieni sau mafioți. S-a văzut de asemenea că pentru mafia nu era o activitate fundamental deosebită de comerțul cu piei de animale, de pildă. A devenit în fine clar, că fiecare *om de onoare* implicat are tot dreptul să rămână discret în privința informațiilor, chiar în raport cu ceilalți *oameni de onoare*, atâta timp cât era vorba de o activitate privată; chiar în aceeași familie (Santa Maria di Gesù), Stefano Bontate și fratele său Giovanni lucrau în același domeniu-drogul-dar separat unul de celălalt.

Sicilienii și-au orientat privirile, în primul rând, către America, mai ales pentru că acolo aveau capete de pod sigure, afiliate marilor familii din

insulă. Și cu timpul, au ajuns să aibă o situație predominantă. Motivul pentru care chimiștii francezi, extrem de competenți în materie, au venit la Palermo ca să rafineze morfina-bază, a fost în primul rând pentru că erau bine plătiți, că își dădeau seama că nu riscă foarte mult, dar mai ales pentru că se știa că singurii care aveau în mână piața consumului de droguri erau sicilienii. La acea perioadă, și mă refer la a doua jumătate a anilor '70, era practic imposibil să montezi o afacere serioasă fără ajutorul lor.

În cursul anchetării lui Mariano Piazza și Giovanni Lo Cascio – în 1987 – am dat peste un transport de heroină care provenea din Orientul Mijlociu, era livrat în *hinterlandul*-ul * marsiliez unde se rafina, iar apoi era imbarcat pe un vapor cu destinația Miami (Florida). Iar acolo, cine erau cei care recepționau transportul? Sicilienii, de bună seamă, veniți din Palermo. Aveau sarcina de a distribui heroina direct în Statele Unite, ale căror piețe le coordonau perfect. Anii 1983–1985 au fost marcați, în mod special, de dominația mafioților sicilienii.

Dar, subliniez din nou, activitatea era foarte compartimentată. Nu doar un singur *om de onoare* proceda în același timp la achiziționarea, rafinarea și exportul către Statele Unite. Filiera se compunea din diverse persoane care interveneau la diferite nivele: pentru achiziționare erau indicați cei care cunoșteau cel mai bine traseele contrabandiștilor de țigări în Orientul Mijlociu și

* Periferia unui oraș în sensul geografic al cuvântului.

erau deci în raport direct cu producătorii; pentru rafinare, cei ce aveau deja o oarecare specializare, ajutați de anumite persoane din afară; la fel cum o echipă slabă importă fotbaliști valoroși pentru a câștiga. Iar în ultimul rând, cei ce se ocupau de plasarea mărfii. După cum reiese din confesiunile lui Buscetta, marii achizitori de heroină din Europa, Cuntrera și Caruana, se ocupau într-o primă perioadă și de transportul ei în America de Nord. Abia după aceea au devenit simpli recepționeri și distribuitori.

Situația este deci schimbătoare. Atât cantitativ cât și calitativ. Dacă acum câțiva ani, Cosa Nostra avea încă în sarcină 30% din traficul mondial de heroină spre Statele Unite, după unele estimări americane, în 1991 nu mai asigură decât 5%. Cu câțiva ani în urmă, Statele Unite refuzau heroina cu un procent de puritate mai mic de 95%; astăzi se mulțumesc doar cu 60% sau chiar 50%. Mereu alte grupări intră în această combinație: chinezi, portoricani, kurzi, turci, armeni... O combinație formidabilă!

În plus, peste traficul de stupefiante se suprapune de multe ori traficul ilegal de arme. Totul este atât de fragmentat încât nu se mai știe precis cine ce trafic face și în schimbul căror avantaje.

Retragerea progresivă a Cosei Nostra din traficul de heroină se poate determina prin studierea a două fenomene: din 1985, când a fost descoperit laboratorul de la Alcamo, lângă Palermo, nu au mai fost depistate în Sicilia, și nici chiar în Italia, altele de acest fel; în ceea ce privește cap-

turile de heroină provenite din Sicilia, ele au diminuat la fel ca și arestările în rândul mafioților.

Nu vreau să trag multe concluzii pentru moment deoarece situația se menține incertă. Astfel, trebuie semnalat că atunci când *chimistul* Pietro Vernengo a fost arestat în 1987 la Napoli, având asupra sa 9 kg de heroină, mare a fost stupefacția când s-a constatat că nu era vorba de heroină, ci de morfină-bază, în diferite stadii de rafinare. Era destinată deci să fie prezentată unui potențial cumpărător care să se pronunțe asupra calității diverselor metode de prelucrare întrebuintate. În fine, în 1990, lângă Lucca – în Toscana – sicilianul Gabriele Randazzo a fost arestat cu un transport de morfină-bază. Provenea, fără nici o îndoială, de la Milano și era dirijată spre sud (în scopul rafinării?). Se poate deduce că situația de pe piața stupefiantelor este foarte confuză, dar un lucru este cert, Cosa Nostra nu mai are monopolul în comerțul propriu-zis.

Dar oare, cum reacționăm noi, magistrații și anchetatorii, când suntem puși în fața unui transport de droguri? În primul rând trebuie analizat locul, produsul, stadiul în care se află: dacă este vorba de o pulbere foarte fină sunt dificil de depistat indicații interesante asupra originii sale, chiar dacă se recurge la analize chimice, deosebit de sofisticate. Lucrurile se simplifică însă dacă intervenim în momentul importării sau al lansării pe piață. Metoda de rafinare utilizată poate, în unele cazuri, să indice locul de proveniență.

Astfel, nu am fost în stare, o bună perioadă de timp, să înțelegem de ce; la anumite tipuri de heroină confiscată în anii '80, se regăseau urme de benzol-tropină? *Pentito* Francesco Marino Mannoia ne-a mărturisit apoi că era vorba de o escrocherie. Orice substanță utilizată pentru scăderea gradului de fuziune (270 grade pentru heroina pură) îl face pe cumpărător să tragă concluzia că puritatea heroinei este incertă, iar în acest caz beneficiile se reduc proporțional.

Pentru a compensa acest risc, Mannoia a găsit o soluție: a adăugat în compoziție benzol-tropină care are rolul de a menține gradul de fuziune la un nivel ridicat. Astfel, heroina măsluită poate fi vândută ca și cum ar fi vorba de un produs pur. Imediat ce era semnalată prezența benzol-tropinei, puteau avea siguranța că marfa era de proveniență siciliană. Azi situația s-a schimbat, în sensul că și alți traficanți utilizează același procedeu.

Un alt element de apreciere foarte important: instrumentele utilizate. Cele folosite de Mannoia de exemplu, erau absolut originale, concepute și perfecționate de el însuși și destinate folosinței lui personale. În sfârșit, dar nu în ultimul rând, ne putem baza pe prezența sau pe lipsa anumitor impurități, care pot constitui tot atâtea indicații asupra locului de origine, a bazei de rafinare sau chiar a chimiştilor care au executat aceste operații.

Traficul de droguri presupune și o anume reciclare: este absolut exclus ca sumele provenite din

vânzarea stupefiantelor să parvină la beneficiarii lor pe canalele oficiale. De aici, nevoia de clandestinitate. În principal pentru trei motive: caracterul ilegal al afacerii, eventuale restricții în exportul de capital și o prudență indispensabilă atât pentru expeditori cât și pentru destinatari.

Deoarece organizațiile însele nu pot efectua integral manevrele financiare necesare pentru repatrierea acestor sume de bani murdari, pentru că lipsesc cunoștințele tehnice, de această latură a problemei se ocupă experți în finanțele internaționale. Ei sunt denumiți *gulere albe* și sunt persoane care se pun în slujba crimei organizate pentru a se ocupa de transferul capitalurilor cu origine dubioasă către țări mai ospitaliere, denumite în general *paradis fiscal*.

De obicei este un drum lung și complicat pentru a merge pe urmele acestor operațiuni. Reciclarea, care constă în punerea unei distanțe cât mai mari între suma-profit și sursa ei ilicită, cere un efort din partea tuturor legislațiilor naționale – de multe ori contradictorii – în a se pune de acord, în a întări posibilitățile de cooperare internațională. Aici în Italia, suntem oarecum în întârziere, abia începem să ne dăm seama de importanța anchetelor patrimoniale și bancare. Iar noul nostru Cod de procedură penală nu este cel mai indicat în a ne ajuta să îmbunătățim situația, deoarece pretinde să primească de la anchetă concluzii în termene foarte scurte – șase luni – cu posibilități de amânare reduse și mai ales, prevede ca persoana suspectată să fie informată.

Scriem mereu în ziare și susținem sus și tare în colocviile noastre, că reciclarea trece prin societățile financiare, de la Milano sau din alte părți. Dar, pe câte dintre ele le-am indentificat oare? Foarte puține. Susținem că Bursa este și ea amestecată în aceste operațiuni. Dar, pe câte le-am dovedit oare? Nici una măcar. Această ignoranță este cu atât mai gravă cu cât *banul are picioare și inimă de iepure*, cum spunea un mare bancher. Cu alte cuvinte, aleargă, cu toate că moare de frică. Dealtfel, de multe ori, simplul fapt că presa deconspiră un anume grup de sectoare financiare ca fiind privilegiate în procesul de reciclare, face ca metodele de spălare a banilor să fie schimbate.

În realitate, marile mișcări de venituri ilicite, au rareori direcția către o singură țară. Lupta contra reciclării pretinde o solidă cooperare între toate statele. Dacă am reuși într-o zi să lipsim toate organizațiile criminale de posibilitățile lor de plasament financiar, le-am zădărnici cu siguranță o bună parte din acțiuni. Regret că trebuie să recunosc, dar una din rarele anchete financiare într-adevăr importante pe care le-am întreprins până acum în Italia, este cea pe care noi, judecătorii din Palermo, am început-o în 1986. Nu a ajuns încă în fața justiției așa că voi evita să dau numele inculpaților.

Deci, în 1986, sunt informat că trei conturi în bănci elvețiene, pe numele unui personaj italian suspect – să-l numim domnul X – au cunoscut brusc în perioada 1981–82 importante transferuri de capital, care s-au efectuat absolut sigur ca urmare a traficului de droguri. În consecință, cer

autorităților elvețiene permisiunea să consulte documentația lor în acest caz. Mi se acordă. Dar imediat, toate cele trei conturi sunt lichidate.

Îmi continui ancheta și constat că sumele deplasate – cinci milioane de dolari – au fost transferate în contul unei societăți panameze. La rândul ei, aceasta le-a împărțit în două: 2,5 milioane dolari au fost expediate către o bancă din New York, iar restul de 2,5 milioane la Montreal. Dar mișcarea acestor sume nu se va opri aici; ea va continua până în 1991.

Cele cinci milioane de dolari se regăsesc deodată în conturile unei societăți din Guernesey (Marea Britanie), care ignoră cu desăvârșire proveniența lor ilicită. Din ordinul domnului X, această societate împarte apoi suma în cinci părți și o depune în cinci conturi diferite. De aici pleacă din nou spre Elveția, unde aterizează – să fie oare simplă coincidență? – într-o bancă ce colaborează cu prima, cea care ne-a trezit inițial bănuielile.

Nouă cerere de colaborare adresată autorităților elvețiene. Nouă autorizație. Mi se permite să verific și să constat că cele cinci milioane de dolari au făcut pui: acum e vorba de cincisprezece milioane care sunt vărsate la rândul lor în cinci conturi diferite. Încredibila lor traiectorie nu se va termina decât în 1991, atunci când un procuror elvețian decide să pună întreaga sumă sub sechestru.

Ce concluzii se pot trage de aici? Că o anchetă de acest gen presupune din partea magistratului o perfectă cunoaștere a tehnicilor bancare, ani de

muncă și o excelentă colaborare cu guvernele străine. Fără sprijinul magistraților și al autorităților elvețiene, nu mi-aș fi putut duce niciodată la bun sfârșit cercetările. Contrar tuturor prejudecăților, Elveția s-a dovedit a fi una dintre țările cu care e cel mai lesne de colaborat. Și asta pentru că a înțeles un lucru foarte important: a trecut perioada în care se credea că poți păstra banii lăsându-i pe mafioți cu buzele umflate. Acum, acești bani implică prezența concomitentă atât a mafioților cât și a metodelor mafioate. Astfel, chiar dacă recente măsurile legislative introduse în Elveția, cum ar fi caracterul nominal al conturilor de exemplu, pot fi lesne ocolite, ceea ce rămâne totuși determinant este atitudinea concretă a autorităților.

Cred că pot afirma că am și eu legături în majoritatea țărilor care se confruntă cu traficul de heroină și acțiunile de spălare a banilor; ca de altfel oricare alt magistrat care anchetează astfel de cazuri. Cu francezii am contacte personale excelente, mai ales în materie de asistență judiciară: judecătorul Debaq din Marsilia, a fost luni de zile în stare de alarmă la interogatoriile lui Antonino Calderone. La fel, magistratul Sampieri, în cazul Michele Zaza. Bunele raporturi cu Franța eșuează însă în cazurile de extrădare; este o moștenire a anilor terorismului, când delictul de *asociere subversiv teroristă* nu era recunoscut de legislația franceză.

Îmi amintesc că în 1983, m-am dus la tribunalul din Crêteil, pentru ca să interoghez un deținut, Francesco Gasparini, arestat în Franța cu 6 kg de heroină asupra sa. Sosea din Thailanda și se pregătea să plece spre Italia. Colegii din Paris mă avertizaseră: „*Inutil să te deplasezi, nu va vorbi.*“ M-am dus totuși și am avut un noroc inexplicabil. Chiar de a doua zi, Gasparini s-a decis să discute cu mine.

Deci, colaborarea cu Franța este bună. Dar cu Statele Unite este excelentă; trebuie spus că avem de a face cu două Cosa Nostra dar care, până la urmă, continuă să aibă unele puncte de asemănare atât în mentalitate cât și în metode.

Relațiile cu Canada, Marea Britanie, Spania și Germania sunt normale. Ceva mai dificil se prezintă problema când e vorba de Thailanda, Egipt sau Israel, cu toate că am reușit – împreună cu Debaq – să construiesc un proces în care erau implicați chiar israelieni...

Nu putem vorbi de sursele de profit ale mafiei fără să pomenim, printre cele mai substanțiale, de ofertele de licitație publică. Mă întreb dacă nu pot figura chiar în fruntea cifrelor de afaceri ale Cosei Nostra. Controlul licitațiilor publice este un fenomen care se regăsește în timp, cu zeci de ani în urmă. Dar acum a luat o amploare impresionantă. Nu contează dacă întreprinderea care a obținut nominalizarea e siciliană, calabreză, franceză sau germană; indiferent de apartenență, dacă va activa în Sicilia, va trebui să respecte un anume gen de condiții. Este un aspect dintre cele

mai tipice ale controlului efectuat de mafia în teritoriu.

Condiționarea ofertelor de licitație se execută mai întâi la nivelele superioare: întreprinzătorii mafioți îi cunosc la perfecție pe cei însărcinați cu adjudecarea ofertelor. Dar au relații și cu cei care reprezintă diversele faze. Toți cei ce activează în domeniul lucrărilor publice, în Sicilia și în Italia de centru, cunosc perfect că în general trebuie să-și procure materialul de la un anume furnizor și nu de la altul. În perioada anilor '70, construirea unui dig pe râul Olivo, în provincia Enna, încredințată antreprizei Gracci din Catania, a produs o serie impresionantă de crime. Ce s-a întâmplat de fapt? O familie locală, care nu făcea totuși parte din mafia, încercase să-și impună proprii furnizori, în *timp* ce Cosa Nostra pretindea că este singura îndreptățită să *protejeze* întreprinderea Gracci.

Așa cum a demonstrat sociologul Pino Arlacchi, nu mai e deloc surprinzător că, în mod progresiv, întreprinderile mafiote tind să preia controlul ofertelor publice. Ele dispun de o superioritate incontestabilă: capacitatea de a înlătura prin violență și intimidare orice concurență, și tot prin violență, posibilitatea de a nu aplica normele colective ale securității muncii; accesul la credite avantajoase în anumite condiții, sau posibilitatea de a nu apela deloc la credite, investind, în schimb, în lucrări o parte din banii murdari proveniți din vânzarea de droguri.

Această poluare a economiei publice a devenit una din principalele motivații politice și morale

ale luptei contra mafiei. Într-adevăr, aceste cazuri de influențare a ofertelor de licitație publică au infirmat toate teoriile care vroiau să demonstreze că, asigurând dezvoltarea socio-economică a Siciliei, s-ar putea lichida activitățile mafiei. Mafia a reușit însă să se implice în acest proiect și să-i deturneze efectele.

În asemenea condiții, nu văd o altă posibilitate de ameliorare sau de însănătoșire a acestei situații decât prin garantarea unui nivel minim de *conlucrare* între cetățeni, cum se spune în Italia, sau de *contract social* după Rousseau. Iar una dintre clauzele esențiale ale conlucrării, sau contractului, ar fi de a aplica legea și de a împiedica crimele. Dacă metoda nu reușește este inutil să umblăm cu povești și să ne cramponăm de niște teorii generoase care prezintă dezvoltarea ca pe o minune care ne-ar scăpa de mafia.

În starea actuală s-a ajuns la situația paradoxală în care orice intervenție de asistență economică din partea Statului riscă să ofere, ca o consecință, noi spații de acțiune mafiei, să amplifice distanța și ruptura dintre Nord și Sud. Orice contribuție financiară de asemeni. Numai o politică de atragere a capitalurilor, dacă e condusă cu seriozitate, poate avea un efect benefic.

Îmi dau foarte bine seama că preferințele generale se îndreaptă mai degrabă spre o politică imediată, tipic preelectorală, concepută pentru un orizont de câteva săptămâni sau luni; pentru partide, Italia de centru nu reprezintă decât un rezervor de voturi. Dar, cât timp va putea dura

aceasta? Până când se va putea miza pe *meridionalizarea* unor partide? Și care va fi reacția pe plan comunitar?

Iată de ce, teoria celor două Italii, una *europeană* în Nord și o alta *africană* în Sud, nu poate fi combătută cu eficacitate decât printr-o serioasă represiune asupra mafiei; o restaurare a autorității Statului ar putea crea condiții noi de dezvoltare.

În Sicilia și Calabria abundă procesele de fraudă în detrimentul C.E.E. ca urmare a reclamațiilor Comisiei de Securitate. Aceasta a susținut că nivelul escrocheriilor în aceste regiuni este de șapte ori superior mediei europene. Totuși, nu am reușit încă să aflăm numărul exact al acestor procese, tribunalele în care se judecă, sau care sunt verdictele!

Pe aceeași temă, *pentito* Salvatore Contorno, mi-a relatat o istorie deosebit de semnificativă. Comunitatea acordă compensații bănești atunci când sunt distruse producții excedentare de citrice; ei bine, Salvatore Contorno ne spune că toată lumea din interiorul Cosei Nostra știe că mafia este implicată până în gât în distrugerea lor.

Alții susțin că, dacă întreaga cantitate de citrice distrusă ar fi existat realmente, o Sicilie acoperită în întregime de culturi de portocali sau lămâi nu ar fi fost de ajuns ca să justifice uriașele cantități distruse... Atunci, care sunt cifrele exacte?

Lupta împotriva mafiei trebuie dusă în primul rând din rațiuni sociale și economice, naționale și internaționale; dar în același timp, pentru că reprezintă un sistem de putere diferit de cel al Statului și pretinde că poate supraviețui în ciuda și contra existenței acestuia. Mai trebuie combătută și pentru că proclamă reguli și aplică sancțiuni care fac abstracție de orice referire la drepturile colectivității. Și încă o dată, ea trebuie combătută nu atât pentru niște așa-zise calități care, într-o societate în criză cum este a noastră, pot părea în mod paradoxal valabile, ci pentru esența sa; nu pot exista concomitent două forme ale statului de drept.

Capitolul 6

P U T E R E A

Cu ani în urmă, se săvârșise o crimă gravă la Palermo. Eram cufundat în gânduri negre când, deodată, a sunat telefonul. Era Înaltul Comisar din acea perioadă în lupta contra mafiei. Mi-a spus: „*Ce mai putem oare inventa de data aceasta?*“

O altă dată, tot la Palermo, fuseseră comise o serie de alte delictе, toate în aceeași zi. De astă dată mă cheamă ministrul de Interne. Era furios la culme: „*Ce se întâmplă? Ce faceți voi acolo?*“ Ca și cum aș fi fost direct responsabil de această recrudescență a criminalității...

Dintr-o multitudine de alte semnale, aceste întâmplări denotă implicarea Statului în lupta con-

tra crimei organizate. O implicare emoțională, episodică, fluctuantă. Motivată doar prin efectul pe care o crimă sau alta, ori la antipod, una sau alta din inițiativele guvernamentale le pot avea asupra opiniei publice. Este însă vorba de o viziune restrânsă.

În străinătate se pune de multe ori întrebarea: cum de este posibil ca un Stat, ca cel italian, să nu fi reușit încă să anihileze mafia? Mi se pune de o mie de ori această întrebare.

Explicațiile sunt multiple. În afara unei pro-funde seriozități a *organizației* – și această trăsătură cred și sper că va reieși cu multă claritate din această lucrare, și mai înclin să cred că este în același timp și un lucru absolut limpede pentru noi, italienii – deci, în afara seriozității, Cosa Nostra este la fel de puternică ca Biserica, ea secretă prin fiecare acțiune a sa o întreagă ideologie; nu degeaba unul dintre șefii ei a fost supranumitul „papa”*. Apoi, nu trebuie să uităm că statul italian este foarte tânăr: are doar cu puțin peste 130 de ani, în timp ce statul francez de exemplu, este milenar și hipercentralizat. O formațiune statală slabă, recent organizată, descentralizată, formată încă din provincii și regiuni, nu poate organiza la nivel național o campanie așa cum ar face-o statul francez, britanic sau chiar american.

Dar mai este și altceva. Acest stat a avut timp de 22 de ani o conducere fascistă, care a abolit orice dialectică democratică; trebuie să se știe că

* Michele Greco, actualmente în închisoare.

democrația este încă slab dezvoltată în Italia. După eliberare, un singur partid, democrația creștină, monopolizează puterea împreună cu diverși aliați ocazionali. În lupta contra mafiei, nici opoziția nu a știut să fie un aliat sigur, pentru că a avut totdeauna tendința de a confunda lupta politică contra democrat creștinilor cu cea pe tărâm juridic contra Cosei Nostra. Sau a încercat de multe ori să se amăgească singură: „*Nu vom putea întreprinde nimic contra mafiei atâta timp cât la putere se va afla acest guvern și acești oameni.*“

Paralizia a fost deci reciprocă. Persoanele de la conducere, perfect conștiente de greutatea și tulburările pe care le implică un atac frontal în problema mafiei – și fără a putea conta pe un rezultat imediat – s-au convins că, pe termen scurt, ar avea totul de pierdut și foarte puțin de câștigat, angajându-se într-o luptă hotărâtă. Și Puterea a pretins să înfrunte un fenomen criminal de o gravitate fără precedent, cu metode și remedii obișnuite. Fără să se gândească măcar să apeleze la o mobilizare generală, durabilă și constantă a întregului aparat represiv, și chiar la o participare activă a populației. Deci, oamenii politici au subevaluat problema. Au încercat să voteze legi pentru decretarea unei stări de urgență și să creeze instituții specializate care ar trebui – în principiu – să dea un nou impuls luptei antimafie. În realitate, s-au grăbit să transfere responsabilitățile pe care trebuiau să și le asume ei înșiși asupra unei structuri separate, dotată cu mijloace, de cele mai multe ori inadecvate, și inca-

pabilă să coordoneze întreaga activitate anti-crimă.

Cel mai bun exemplu în acest sens îl constituie Înaltul Comisariat în lupta antimafia, creat în urma emoției stârnite de asasinarea generalului Dalla Chiesa: din acel moment, miniștrii de la Interne și Guvernul n-au făcut decât să-i atribuie acestui organism toate eșecurile și să pună în contul său toate acțiunile ratate.

În Italia, legile care permit combaterea crimei organizate sunt cel puțin originale în raport cu alte legislații europene, diferite chiar și de cele ale Statelor Unite. Pentru legislația italiană, a face parte dintr-o organizație care are ca scop comiterea de delikte, constituie deja un delikt în sine. Ar fi de dorit bineînțeles, ca atunci când se comite o crimă și când există probe asupra autorului ei, un *pentito* să vină și să mărturisească în proces: „*Acest om este membru în Cosa Nostra.*“ Ar fi ideal! Dar realitatea e mult mai complexă; *pentiti* s-au limitat de multe ori să pună în lumină personaje a căror implicație directă în aceste crime nu a putut fi dovedită ulterior, chiar dacă au fost recunoscuți ca membrii în Cosa Nostra. Tot diverși *pentiti* au demască rețele și conexiuni ale mafiei care, din punct de vedere penal, nu s-au dovedit a fi totdeauna vinovate, sunt cei pe care Contorno i-a numit *faccie pulite**.

Cum se proceda oare într-un trecut destul de apropiat, când aveau loc de fiecare dată evenimente deosebite cum ar fi uciderea procurorului

* Fețe curate.

Scaglione, a căpitanului Basile sau altele? Se an-
cheta cu înverșunare. Dar nu se găseau elemente
probatorii, dovezi suficiente pentru a putea con-
strui o acuzație de asasinat serioasă. Se specifica
doar mediul prielnic care făcuse posibilă crima.
Și erau urmăriți diverși indivizi sub acuzația de
asociere criminală. Era vorba de un procedeu
normal: o *crimă perfectă**, acțiunea penală obli-
gatorie conform normelor Codului nostru, apli-
carea *delictului de asociere* și treaba era ca și ter-
minată. Inculpații erau târâți în justiție și se
dădea astfel opiniei publice impresia că s-a făcut
totul. Dar, de fapt, era ca un ghips aplicat unui
picior de lemn. Apoi, într-o bună zi, autorii pre-
supuși ai crimei erau puși în libertate, după ce
ispășiseră pedeapsa pentru delictul de crimă prin
asociere sau erau amnistiați. Și, înapoi la vechile
năravuri!

Faimoasa lege La Torre, votată în 1982 și care
prevede pentru prima oară *delictul de asociere*
de tip mafirot, permite urmărirea penală a practi-
cilor mafiotte chiar și în afara crimelor comise
efectiv. Și aceasta deoarece mafia utilizează me-
tode originale ca intimidarea, șantajarea victime-
lor, obligația de a respecta omerta (sau legea tă-
cerii), metode care nu cad sub incidența nici unei
legi obișnuite. De la apariția legii La Torre însă,
totul reîntră în normal: simpla acumulare a unor

* În limba italiană, termenul *crime eccellente* a fost în-
trebuințat în filmul lui Francesco Rossi pentru a desemna
uciderea unei personalități politice sau oficiale.

fapte și semne, care luate separat nu ar constitui crime propriu-zise, poate cădea sub acuzarea de *asociere criminală de tip mafiot*.

Îmi amintesc că, în cursul celui de al doilea maxi-proces, *pentito* Vincenzo Marsala, ca și mulți alții, vorbeau de un oarecare doctor Vincenzo Buongiorno, care trăise mult în afara Siciliei, mai precis la Milano. Era acuzat că ar fi membru al *organizației* și că îi ajută pe *oamenii de onoare*. S-au ridicat imediat în apărarea sa zeci de medici milanezi, confratele lor fiind unanim apreciat pentru deosebita sa onorabilitate profesională... A fost totuși condamnat pentru delictul de *asociere de tip mafiot*. Care erau de fapt responsabilitățile sale? După cum susține Marsala, doctorul participa la întrunirile Cosei Nostra. A fost deci condamnat și nu se poate spune că ar fi fost persecutat de un judecător maniac.

Repet: legea La Torre a fost concepută pentru a compensa lipsa de probe, colaborarea insuficientă a cetățenilor și dificultatea de a obține alte mărturii decât cele ale autorilor sau victimelor; toate aceste dificultăți se întâlneau la majoritatea proceselor mafioate. Și rezultatul este că elementele care ar fi trebuit să servească la deschiderea unei anchete devin acum suficiente pentru a obține o condamnare.

Cu noul cod de procedură penală, intrat în vigoare în 1989, totul se schimbă: a devenit mult mai dificil de urmărit delictul clasic de asociere, ca element de sine stătător; investigațiile trebuie orientate spre găsirea de *delicte specifice*. Acum, ca în procesele anglo-saxone, probele trebuie

aduse în timpul dezbaterilor. De exemplu, dacă un *pentito* acuză un inculpat că ar fi membru în Cosa Nostra, va trebui să se demonstreze – în cadrul aceluiași dezbateri – că există o organizație Cosa Nostra. Această prevedere face de acum înainte destul de dificilă urmărirea unor inculpați sub acuzația de asociere de tip mafiot.

Evident, legea La Torre nu se reduce numai la acest aspect al lucrurilor. Ea se dovedește de o mare utilitate în toate anchetele privind patrimoniul mafioților suspectați. Când este corect aplicată ea permite magistratului să facă o selecție a acestora; de o parte cei pentru care probele de asociere mafiotă și implicarea în crime mafiotice sunt sigure, iar de alta cei contra cărora probele sunt inconsistente dar bănuiala de colaborare foarte serios fondată. Pentru aceștia din urmă, magistratul poate recurge la măsuri de inculpare personală și patrimonială, așteptând să poată demonstra că au comis un delict. Legea La Torre autorizează confiscarea bunurilor achiziționate în mod ilicit și lovește punctele cele mai sensibile: averea și profiturile.

Toate acestea demonstrează că, în ciuda arsenalului nostru legislativ complex, dar de cele mai multe ori contradictoriu, se poate întreprinde o veritabilă acțiune represivă privind crimele cu autori necunoscuți sau anchetele în care nu s-au strâns suficiente probe. **Deci, se poate face ceva!** – este o maximă pe care ar trebui să o înscriem pe fotoliul fiecărui magistrat sau polițist. Asta pentru a-i împiedica să se refugieze în spatele unor argumente călduțe, cum ar fi acela că mafia,

fiind înainte de toate un fenomen socio-economic, ceea ce nu se poate nega, trebuie mai întâi ca societatea, mentalitățile și condițiile de dezvoltare să se transforme și pe urmă să se încerce reprimarea ei. Mă ridic cu vehemență contra acestui gen de afirmații cum ar fi de exemplu: *să se dea prioritate represiunii*. Și repet, trebuie să ne debarasăm definitiv de acea mentalitate ciudată care prezintă mafia ca pe un produs al subdezvoltării, când de fapt, ea reprezintă sinteza tuturor expedientelor imaginabile pentru a obține profituri ilegale. Să lăsăm deoparte odată pentru totdeauna încrederea oarbă într-o așa-zisă dezvoltare culturală, economică și socială, care ar fi singurele în stare să creeze condițiile de luptă antimafia. Nu este nimic rău în asta, fără îndoială. Dar nu trebuie să servească de alibi celor care încearcă să se convingă că nu este nimic de făcut.

Trebuie să ne convingem că vom mai avea multă vreme de înfruntat crima organizată de tip mafiot, încă mult timp de acum înainte, dar nu o veșnicie, pentru că mafia este un fenomen omenesc, și ca orice fenomen de acest fel are un început, un apogeu și va trebui să-i prevedem și un sfârșit. Crima organizată va fi virulentă chiar și atunci când va fi controlată; tot vom mai avea de combătut acel nivel mediu de criminalitate specific oricărei societăți dezvoltate.

Analizând Cosa Nostra și fenomenul mafiot în ansamblul său, cu obiectivitate dar și cu perspectivă clară a viitorului, trebuie, de asemenea, să ne punem unele întrebări asupra sistemului nostru tipic italianesc de a ataca unele probleme,

sistem care ne obligă la elaborarea prea multor legi.

De bună seamă că suferim de o hipertrofie legislativă agravată de distorsiunile pe care *starea de urgență* – generată de lupta contra terorismului – le-a introdus în comportamentul magistraților. Este cel puțin ciudat că atunci când se comite o crimă gravă sau când este amenințată ordinea publică de un dezastru, în orele imediat următoare, cu o precizie de ceasornic, este introdus în Parlament un nou proiect de lege care înăsprește represiunea. Dar acesta, bineînțeles, nu durează mult timp; imediat ce situația se calmează, se revine foarte repede la vechile obiceiuri comode.

Legile nu servesc la nimic dacă nu sunt însoțite și de o puternică angajare politică. Iar aceasta nu se va întâmpla decât atunci când țara întreagă va fi conștientă de necesitatea de a combate crima organizată. Atunci se vor pune cu adevărat nu probleme de ordin legislativ, ci profesional. Atât cadrul cât și structurile există din belșug. Trebuie antrenați numai oameni competenți din punct de vedere profesional pentru a le face să funcționeze. De multe ori, atunci când evoc această problemă, văd în ochii interlocutorilor mei cum se oglindește nedumerirea, ca și cum le-aș spune ceva indecent.

Profesionalismul înseamnă, în primul rând să nu acționezi decât atunci când ești perfect sigur de tine. Dacă un magistrat este convins că un individ face parte din mafie și că, în plus, a participat la asasinarea lui Dalla Chiesa, nu-l poate aresta decât dacă are elemente absolut certe ale

vinovăției sale. Altfel, inculpatul va fi pus în libertate, credibilitatea magistratului știrbită, iar cea a Statului cu atât mai mult; se va da în felul acesta apă la moară bancurilor care susțin că *justiția nu e bună de nimic*. E preferabil ca, după ce ai anchetat o mie de persoane să știi să te mulțumești doar cu urmărirea a doi sau trei suspecți.

Profesionalismul, în acest sens, mai ajută la a convinge mafia că Sicilia nu este ograda ei proprie; trebuie combătute aroganța și siguranța de sine a mafiotului care nu respectă autoritatea Statului. Cred că pot afirma fără să greșesc prea mult, că cel mai evident rezultat al anchetelor din ultimii zece ani la Palermo acesta a fost. Am distrus aureola de invincibilitate a mafiei. Chiar dacă cei condamnați în acel maxi-proces ar fi în libertate și dacă din 475 nu ar rămâne decât 47 în închisoare, tot vom fi câștigat ceva: se va putea dovedi că mafia poate fi adusă în fața tribunalelor, iar șefii ei condamnați.

Acest sentiment al vulnerabilității Cosei Nostra este la fel de important și pentru anchetatori; ei înțeleg că mafioții sunt oameni ca toți ceilalți, criminali ca oricare alții și că numai o represiune bine pusă la punct îi poate combate.

Totul poate fi obținut nu doar cu un arsenal legislativ, ci mai ales cu o implicare totală, de fiecare zi. Fără teribilisme. Fără diletantisme. Dacă lupta pe care o ducem este o luptă adevărată, care va provoca în continuare morți și răniți ca orice război, trebuie luată foarte în serios. Toți cei care au trișat sau care s-au dovedit simpli cabotini și-au lăsat pielea; în sens figurat, dar de cele mai multe ori, la propriu. Desfid pe oricine

îmi poate cita numele unei singure persoane care să fi scăpat teafără după ce a simulat doar că atacă Cosa Nostra. Sau pe cineva care, luându-și în glumă angajamentul, să nu fi lăsat ceva pene în acest joc periculos. Consider de exemplu că e inadmisibil ca forțele de ordine să nu aibă un comportament corect față de suspecti. Pot relata un fapt absolut autentic: un comisar de poliție, venit de mai multe ori să percheziționeze locuința unui șef mafirot care se află în închisoare, în fața insistențelor soției acestuia: „*Suntem persecutați, vom rămâne în curând pe drumuri*“, și-a permis să scoată cinci sute de lire din buzunar și să le dea femeii. Un gest de umanitate inutil, care nu a servit decât să-i dea comisarului o scurtă satisfacție.

Tot la capitolul profesionalism, aș dori să citez numele câtorva tehnicieni ai luptei antimafia care au pierdut bătălia, sau chiar viața, în ciuda capacităților lor profesionale. Și asta numai din cauza erorilor comise în aprecierea pericolului.

Un mare număr dintre funcționarii de poliție și magistrați care au fost asasinați, subevaluaseră sau făcuseră analize aproximative ale fenomenului. Pot adăuga că vorbesc despre prieteni sau colaboratori care erau ferm convinși de angajamentul lor în lupta antimafia. Dar, nu poți glumi cu Cosa Nostra. Ceea ce pentru noi este o meserie, o vocație, pentru membrii acesteia este o chestiune de viață și de moarte: atunci când mafioții comit greșeli plătesc pentru ele. Atunci când greșim noi, ei sunt cei care ne fac să plătim.

Un comisar de poliție, asasinat într-un mic port din provincia Palermo, nu ar fi trebuit să vină în vacanță nepăsător, fără protecție, fără gardă, în mijlocul mafioților... Un carabinier tânăr, frumos, elegant, se plimba într-o duminică la brațul logodnicei sale, în locurile cele mai aglomerate ale orașului...

Pentito Francesco Marino Mannoia mi-a spus că toată lumea din Cosa Nostra povestea cum comisarilor Montana și Cassarà își juraseră să-i prindă vii sau morți pe Mario Prestifilippo și Pino Greco *Pantofior*, cei doi *super killer* (ucigași) ai mafiei. Amândoi se pare că discutaseră aceste chestiuni în fața unor persoane pe care le consideraseră serioase și care se dovediseră a nu fi așa. În rechizitoriul asupra asasinării lui Cassarà, am scris că a fost vândut mafiei de câțiva dintre proprii săi colegi și că în ziua morții sale, unul dintre aceștia telefonase pentru a semnală ora la care avea de gând să plece de la birou și cea probabilă a sosirii sale acasă, prin Via Croce Rossa, la Palermo.

Cazurile în care situația a fost subevaluată se pot număra cu sutele și printre alți funcționari sau magistrați. Să-l amintim pe Cesare Terranova, care nu a intuit ce pericol îl așteaptă devenind consilier-instructor la tribunalul din Palermo, în 1979. Sau pe căpitanul Basile, care făcea anchete importante și deosebit de subtile asupra marilor familii din zona palermitană, dar care nu realizează în ce viespar se băgase.

Dar Rocco Chinnici – mi se va riposta – consilier-instructor în tribunalul din Palermo, pe care

mafia l-a aruncat în aer în 1983 întrebuițând o mașină capcană telecomandată și parcată în fața domiciliului său? Rocco Chinnici nu subevaluase nimic. Competent și curajos era de altfel riguros protejat, cu escortă și mașină blindată. Da, Rocco Chinnici este victima cea mai *naturală*, cea mai *normală*. În războiul pe care îl ducea cu Cosa Nostra, într-o manieră foarte eficace dealtfel, a fost înlăturat, a pierdut bătălia și mafia a fost, din păcate, mai puternică și mai abilă decât el.

Dar, făcând un bilanț al situației și enumerând pe toți cei care au căzut, trebuie să spun că procentul asasinatelor care au putut fi evitate este mult mai ridicat decât cel al morților așa zis *fiziologice* sau *normale*, având în vedere tipul activităților pe care îl desfășurăm. De multe ori, îmi spun chiar că oricum ar fi murit. Dar îmi vine să turbez la gândul că am ușurat munca celor ce se aflau *de cealaltă parte a baricadei*.

Profesionalismul mai înseamnă și a ști să eviți capcanele. Nu a fost totdeauna înțeleasă foarte bine grija mea esențială pentru propria securitate: este, după mine, regula numărul unu atunci când te-ai decis să declari război mafiei. S-au făcut tot felul de speculații în legătură cu escorta mea, cu gustul pentru mister și viața mea clandestină, despre ghereta din fața casei de pe Via Notarbartolo, la Palermo. S-a scris că m-aș târî din bunker în bunker, de la Palatul de Justiție la închisoarea din Palermo și de aici la închisoarea-domiciliului. S-a spus de multe ori că aș lua prea în serios unele probleme. Nu sunt de aceeași părere. Am certitudinea riscurilor pe care mi le

asum făcând această meserie, și ca mine toți colegii mei; și nu găsesc că e normal să mă ofer mafiei devenind o țintă atât de ușoară.

Noi, membrii cartelului antimafia, am ales să trăim ca niște ocnași, tocmai pentru a nu-i înlesni acesteia nici o acțiune teroristă; sculați cu noaptea în cap pentru a studia dosarele înainte de a merge la tribunal și reîntorși acasă mai degrabă la orele de noapte decât seara devreme. Mi s-a întâmplat să-mi petrec întreg concediul în închisoare: era la Asinara, în Sardinia, în anul 1985, când am întocmit cercetările maxi-procesului.

Nu regret deloc că am dus această viață anormală. Dar, mi se întâmplă să observ, azi, la unii dintre colegii mei o dorință explicabilă de a intra în normalitate; mai puțină protecție, mai puțină escortă, mai puțină precauție în deplasările noastre. În același timp însă, încep să am îndoieli în ceea ce privește eficacitatea unui astfel de sistem de lucru: vor fi mai puține anchete, vom deveni mai toleranți, deci se vor obține rezultate mai slabe. Mi-e teamă în același timp că magistratura să nu revină treptat la atât de comoda diviziune a muncii de mai înainte; mafioții își fac treaba lor pe de o parte, iar pe de alta magistrații încearcă și ei să facă față. Iar în final, totala ineficacitate a Statului. Nu cred că ar putea exista ceva mai groaznic decât să auzim din nou, în cursul unui interogatoriu, ironia și aroganța de altădată a mafioților!

Profesionalismul implică, de asemenea, ca anchetele să nu fie doar monopolul unei singure persoane, ci rezultatul muncii unui grup întreg.

Excesul de personalitate este principalul dușman cu care se pot întâlni forțele antimafia, după cel pe care îl reprezintă neglijența. Mă gândesc la generalul Dalla Chiesa. Era singur. Nu avusese timp să-și dea seama de ceea ce devenise capacitatea militară a mafiei.

În februarie 1982, vine la mine la birou un avocat care îmi cere, în numele generalului, hotărârea de trimitere în judecată a dosarului Spatola, pe care tocmai îl terminasem: am înțeles atunci că se gândea la Palermo. Dar nu a mai manifestat niciodată – de atunci – nici cea mai mică dorință de a mă întâlni, nici pe mine și nici pe alți magistrați care se ocupau de acest caz. A debarcat la Palermo la 30 aprilie; au trecut lunile mai, iunie și iulie, între timp s-a însurat, a plecat în vacanță în luna august, iar pe trei septembrie a fost asasinat. Nu a avut decât timpul să-și dea seama de lipsurile din organizarea administrativă. Întreaga sa activitate, printre care la loc de cinste trebuie plasat faimosul interviu cu jurnalistul Giorgio Bocca în *Repubblica*, nu a fost decât o lungă și interesantă cerere pentru a obține prerogative mai mari. Nu a suflat însă un cuvânt asupra informațiilor pe care le deținea.

A vrut, de asemenea, ca *Raportul celor 162*, redactat de comisarul Ninni Cassarà după cum mi-a relatat acesta, să fie trimis Parchetului pe 13 iulie 1982, dată aniversară a procesului celor 114, care debutase la 13 iulie 1974, și care se soldase cu o înfrângere a Statului. În afară de câteva deplasări în provincie, de câteva vizite la școli și licee, este singura sa activitate de strângere de informații.

Cu toate acestea, perioada era bogată în noutăți și nu duceam lipsă de oameni competenți, atât în rândurile poliției cât și printre carabinieri sau magistrați.

De ce a trebuit să fie ucis? În primul rând, pentru că era deosebit de periculos. Nu atât pentru noutatea cunoștințelor sale, cât mai ales pentru caracterul și personalitatea sa foarte bătaioase, trăsături pe care le exploata din plin în funcția de prefect al orașului Palermo. Când te gândești că motoreta utilizată la asasinarea lui fusese furată în iunie 1982, că nu parcursese decât câțiva kilometri, probabil doar distanțele necesare pentru a stabili itinerariile și datele de pe traseul generalului, îți poți da lesne seama că hotărârea de a-l elimina fusese luată în pripă.

Dalla Chiesa era periculos pentru că își investise întregul prestigiu în noua sa activitate și că era deci dator să obțină rezultate semnificative. Dacă ne amintim numai de faptul că, în lupta contra terorismului fusese deosebit de hotărât în a-și doborî adversarul și afirma autoritatea Statului, putem să ne imaginăm temerile Cosei Nostra! Aceasta a hotărât de la început să-l elimine.

Când Dalla Chiesa a sosit la Palermo, toate ziarele i-au elogiat capacitățile profesionale, curajul și dezinvoltura de care dăduse dovadă. Apoi, aceleași ziare s-au mirat de faptul că fusese asasinat în timp ce se deplasa fără escortă, în ciuda importanței misiunii cu care fusese investit. Este exact ceea ce i-au reproșat și lui Antonino Scopelliti, magistratul ucis în timpul vacanțelor

în Calabria, pe 9 august 1991, și care nu avusese nici el escortă. Acuzația de lipsă de prudență este clasică atunci când se comite o crimă *subtilă*.

Dar aș prefera ca toată lumea să reflecteze mai serios asupra învățămintelor ce se pot trage în folosul tuturor celor ce s-au angajat în bătălia contra Cosei Nostra: atunci când reprezinți unitatea și autoritatea de Stat pe domeniile inamicului, ai datoria sfântă de a părea invulnerabil. Bineînțeles, în limitele posibilului.

Sunt convins în aceeași măsură de valabilitatea unui alt imperativ: este necesară elaborarea unor strategii unificate, cu centre de decizie unificate, sau în orice caz coordonate la nivelul Parchetului. Procesele vor fi rapide, executarea pedepselor promptă. Din toate acestea se pot obține următoarele avantaje: alibiul magistraților care declarau: „*Nu am timpul necesar pentru a mă ocupa de această anchetă*“ cade, pentru că nu au în sarcină să se ocupe decât de crimele mafiot; profesionalismul lor va crește pentru că în felul acesta sunt obligați să se specializeze. Dar sunt și unele inconveniente: cu cât o structură de impulsione și de anchetare este mai unificată, cu atât ea poate fi mai lesne influențată de puterea politică; aceasta ar putea fi tentată să aprobe o anume anchetă și să interzică o alta. E un risc, dar coordonarea și eficacitatea sunt adevărații garanți ai libertății de acțiune.

Să luăm un exemplu: dacă guvernul vrea să declanșeze în ziua de azi o mare anchetă asupra structurilor actuale ale mafiei, asupra situației de pe piața cocainei în Europa, sau a investițiilor fa-

cilitate de mafioți, nu are posibilitatea să o facă, deoarece nu se poate baza pe un centru coordonat de decizie și control. Or, doar un centru de acest tip poate da o directivă tuturor Parchetelor, de genul: „*Din acest moment concentrați-vă toate forțele și activitatea asupra traficului de cocaină și nu asupra delictelor contra moralei sexuale.*” Dar, repet, la ora actuală, chiar dacă guvernul ar lua o hotărâre de acest gen, nu ar avea un efect, deoarece procurorii din Frosinone, din Padova sau din alte localități, pot decide de capul lor cum să acționeze în numele autonomiei magistraturii: *Pentru moment mă ocup de bursa șantajului și nu de traficul de cocaină.* Și nimeni nu poate lua nici o măsură contra lor!

La fel, cum nimeni nu are dreptul să-l împiedice pe procurorul din Bolzano dacă acesta decide să intercepteze un transport de droguri care tranzitează orașul său, când de fapt ar fi mult mai eficace să-l lase să ajungă la punctul de destinație. Să ne imaginăm acțiunea următoare. DEA americană informează partea italiană că o încărcătură de droguri va sosi la Milano cu un TIR; că acesta va trece prin Brennero și Bolzano* și se va îndrepta, cu diverse etape, spre Statele Unite. DEA ne sugerează să nu încercăm să întrerupem acest traseu, deoarece vrea să-i aresteze pe traficanții americani la sosire, în timp ce noi îi vom prinde pe italieni. Perfect. Dar, dacă procurorul republicii, din Bolzano, vrea să oprească acest convoi, cine îl poate împiedica? Sau, dacă alții ca

* Puncte de frontieră din Nordul Italiei.

el, din Roma sau Palermo, vor avea astfel de inițiative de stopare a transportului pe teritoriul lor mai înainte ca drogurile să fie imbarcate spre Statele Unite? Câte hârtoage vor trebui puse la punct pentru a-i opri să intervină și de către cine? Și dacă unul din procurori spune da, iar altul nu? Aici ar putea interveni un Parchet care ar coordona întreaga intervenție și ar face ca acțiunea noastră să fie cât mai eficientă.

În ceea ce mă privește, sunt pregătit să mă implic cât pot mai mult în aceeași *strategie a maximumului profesionalism*: susțin ideea unui minister public controlat și coordonat de celelalte puteri în Stat. Sunt convins că reprimarea crimei organizate necesită o serie de strategii diferențiate în funcție de originile și tipul de criminalitate și că o coordonare centralizată și puternică nu poate fi încredințată în nici un caz unui minister public iresponsabil. Un mare jurist al Adunării constituante, Piero Calamandrei, s-a declarat în favoarea instituirii funcției de procuror general la Curtea de Casație, persoană care ar putea participa la consiliile de miniștri cu titlu consultativ. Alții avansează ideea unor directive ale Parlamentului în direcția Ministerului public. Soluția pe care o văd eu nu este în a pune acest Minister public în coada Executivului. Doresc ca acesta să devină eficace și deci realmente responsabil, fără să înceteze de a fi în același timp autonom.

Iată un alt avantaj al acestei reorganizări pe care mă mulțumesc să o sugerez: într-o țară în care magistrații plătesc de multe ori cu viața excesele de personalitate, o structură colectivă res-

ponsabilă poate oferi garanții de protecție mult mai mari. Ar dispărea dintr-o dată hiperactivismul și hiperpersonalizarea, atât de dezvoltate astăzi în rândul funcționarilor de poliție și al magistraților care, de bună credință fiind și dorind să-și facă datoria cât mai bine, devin vulnerabili cu cât sunt mai ușor de identificat. Aceste două aspecte ale personalității lor îi transformă în ținte ideale atât pentru mafie cât și pentru Stat. Pentru că Statul, la rândul său, trage niște foloase din această situație, încercând să mute – în unele cazuri – diverși anchetatori incozi dintr-un loc în altul. Excesul de personalitate este un defect prin excelență latin. La Palermo de exemplu, mulți îmi spuneau *Dottor Giovanni*, doctor fiind un semn de respect, în timp ce Giovanni ar fi o dovadă de pretinsă intimitate!

Pe scurt, metoda anticrimă la care visez eu implică: ameliorarea gradului de profesionalism și specializare al anchetatorilor; concentrarea eforturilor asupra unor procese în detrimentul altora, lăsate în mod deliberat deoparte, fiind considerate pentru moment de o mai mică importanță; edificarea unor strategii de intervenție coordonată și centralizată; accentuarea responsabilității Ministerului public. Dealtfel aceasta se poate realiza prin aplicarea noului Cod de procedură penală, prin care Ministerul nu va mai putea fi decât parte, și nu și parte și judecător în același timp; este deci normal să coordoneze anchetele, să acumuleze elementele în favoarea acuzării și să ceară Curții condamnarea acuzatului. Va trebui să devină, după părerea mea, echivalentul

unui avocat al forțelor de poliție și în același timp, un coordonator efectiv al acestora.

Va fi un lucru dificil de realizat, dar va trebui să ducem această acțiune la bun sfârșit. Noi, magistrații, am revendicat de multe ori un anume grad de independență, dar în realitate am cedat de prea multe ori la complimentele puterii politice. Atribuindu-ne o autonomie formală, Puterea ne-a făcut să uităm că de fapt, nu aveam o autonomie efectivă. Am susținut cu tărie teoria unui Minister public independent de Executiv, dar abia mai târziu mi-am dat seama că pentru un astfel de minister, care nu ar avea nici un mijloc de a fi eficace, autonomia sau independența pot fi doar niște iluzii. Sau un privilegiu de castă.

Atunci când un magistrat de douăzeci și cinci de ani este numit procuror într-un oraș din Nord și când i se încredințează cazul de sechestrare al unui tânăr provenit dintr-o familie bogată, ce va face cu toată independența și autonomia sa dacă nu are experiența necesară? Se va mărgini să paseze către polițiști și carabinieri coordonarea anchetei.

Este o realitate faptul că uneori, unii membri ai diverselor instituții nu ușurează deloc sarcina celor ce exercită represiunea. Este foarte trist, dar trebuie să o recunoaștem. Este trist deoarece reprezintă un fenomen de care ne împiedicăm noi magistrații, sau membrii forțelor de ordine. Dar este ceva mult mai grav: ca anchetatori, putem vedea oameni politici acceptând să se compromită sau pactizând discret cu Cosa Nostra. Controlul în teritoriu, această capodoperă a me-

todei de guvernare mafiote, înseamnă de asemenea și „condiționarea“ teritoriului. Cu toate consecințele politico-electorale imaginabile. Este evident că mafia controlează o bună parte din electorat, în Sicilia ca și în alte provincii. *Pentito* Marino Mannoia pomenește de zeci de mii de voturi „influențate“ numai în orașul Palermo. Și alegerile legislative din 1987 au pus în evidență, în cazul unor centre electorale semnificative, deplasări masive ale opțiunilor.

Dar mafia nu acționează cu multă plăcere în acest gen de activități. Problemele politice nu o interesează decât numai în cazul în care este amenințată direct în puterea sau sursele ei de profit. Atunci, și numai atunci, ea alege din necesitate administratori și politicieni „prieteni“, sau chiar direct membrii ai *organizației*. De bună seamă că o face pentru a orienta în felul acesta fluxul cheltuielilor publice.

Dar are tot interesul să facă să se voteze legi care să-i mărească șansele de profit, prin îndulcirea sistemelor de schimb sau a exporturilor de capital, și să împiedice ca alte legi să aibe efecte nefaste asupra afacerilor sale; de exemplu, transparența tranzacțiilor bancare sau financiare. În fine, mafia are nevoie de administrații comunale docile care să nu facă obstrucție la tendințele ei de expansiune, refuzând de exemplu autorizațiile de construcție sau controlând prea amănunțit licențele de exploatare.

În ultimul rând, în afara acestor legi de interes general, dacă se poate spune în acest fel, mafia intervine în politică și pentru a obține serviciile

minore ale unor persoane mai puțin importante, așa cum relatează *pentito* Antonino Calderone în mărturisirile sale: „Este totdeauna important să se știe ce personaje politice sunt sprijinite de Cosa Nostra, spune el, pentru că astfel este posibil să te adresezi lor pentru a obține diverse favoruri. Astfel bossul mafiot din Rieti, Giuseppe Di Cristina, decepționat că nu primise nici un ajutor concret de la democrat creștini pentru slăbirea măsurilor de urmărire polițienească, s-a adresat unui politician republican, Aristide Gunnella. Di Cristina a obținut chiar să fie angajat după aceea într-un institut regional, la propunerea aceluiași Gunnella.“ *Cine să se mai mire atunci că partidul republican a obținut o „mare majoritate de voturi“ în alegerile de la Rieti, așa cum spune Calderone?*

Se vede astfel limpede cum mafia e cea care își impune condițiile în politică, și nu invers. Și asta pentru că, prin definiție, nu simte nici un fel de sensibilitate pentru acest tip de activitate, care vrând nevrând, între noi fie vorba, implică și noțiunea de interes general. Or, ceea ce interesează mai presus de toate Cosa Nostra, este propria sa supraviețuire și nimic altceva. Nu i-a trecut nici odată prin minte să obțină sau să gestioneze Puterea. Nu intră în vederile sale.

În legătură cu deplasarea unui important număr de voturi la alegerile din 1987, Francesco Marino Mannoia ne spunea: „*Da, au fost provocate de Cosa Nostra pentru a lansa un avertisment democrației creștine, acuzată că nu ar fi știut să blocheze anchetele antimafia ale magistraților din Palermo.*“ Dar voturile deturnate

de la democrat creștini nu au trecut în mod automat la un alt partid. Ele s-au repartizat în ansamblu asupra partidelor care criticaseră magistratura în acea perioadă: partidul socialist și partidul radical.

Salvatore Greco, actualmente în închisoare, era poreclit în Cosa Nostra „*Senatorul*“, ca trimitere la pasiunea sa autentică pentru politică. Asta spune foarte mult despre atitudinea ironică cu care privește mafia lucrurile. Contactele destul de susținute, și de multe ori subterane ale „*Senatorului*“, erau privite cu un aer de dispreț.

Această distanțare a mafioților în raport cu politica a fost subliniată de Francesco Marino Mannoia în declarațiile pe care le-a făcut F.B.I.-ului de data aceasta (Mannoia este acum sub protecția guvernului american). „*Da, declară el în concluzie, Cosa Nostra a fost solicitată în 1978 pe timpul răpirii lui Aldo Moro de către Brigăzile Roșii. Ce i se cerea? Să intervină pe lângă teroriști pentru a obține eliberarea ostati-cului.*“ *Cupola sau Comisia* s-au reunit deci, la rugămintea lui Stefano Bontate, bossul cel mai apropiat de democrația creștină. Dar apare imediat sciziunea: prietenii lui Bontate, favorabili unei intervenții, și Corleonezii împreună cu Pippo Calo, contra. Aceștia din urmă au câștigat în numele pricipiului sacru care spune: „*Afacerile politice sunt treaba lor, nu a noastră.*“

Dar de aici, nu ar trebui să tragem concluzia că, atunci când a avut nevoie, Cosa Nostra nu a știut să se amestece în politică. A făcut-o în maniera sa, violentă și expeditivă, asasinând persoanele care o jenau. De exemplu, în 1980, pe Pier Santi Mattarella, președintele regiunii sici-

liene și democrat creștin; sau în 1982 pe Pio la Torre, deputat comunist și autor principal al legii care îi poartă numele; în 1979, pe Michele Reina, secretar provincial al democrat creștinilor. În legătură cu aceste „*crime subtile*“, ai căror inițiatori și executanți nu au avut încă de a face cu justiția, a început să se vorbească de un „*al treilea nivel*“. Asta pentru a spune că, undeva, deasupra Cosei Nostra, există o rețea, o „*pătură*“, o organizație din care se selectau adevărații responsabili ai asasinatelor. Un fel de supercomitet; format din oameni politici, francmasoni, bancheri, mari industriași și șefi de întreprize care dădeau ordine *Cupolei* sau *Comisiei*.

Este însă cea mai mare prostie care poate fi pusă în discuție. Dovedește o totală ignoranță a raporturilor pe care Mafia le întreține cu sfera politicului, și avansează ideea unei Cosa Nostra la ordinele unui organism pe care nu-l controlează. Cum s-a putut oare naște această ipoteză a unui *al treilea nivel*? Nimic mai simplu. În 1982, la un seminar la care participam împreună cu colegul meu Giuliano Turone, la Castel Gandolfo, prezentasem împreună un raport asupra tehnicilor de anchetă în materie de crimă mafiotă. Subliniasem mai întâi că mafia nu era o organizație care să săvârșească delikte împotriva voinței sale și al căror scop în sine să fi fost tocmai crima; apoi că, dacă se dorea înțelegerea fenomenului, trebuiau separate unele delikte care păreau „*eventuale*“ – așa le definisem noi – de altele care erau „*certe*“. Că în prima categorie trebuiau plasate cele de genul contrabandă, extorcare, sechestrări de persoane, considerate ca

delicte în sine și foarte definitorii pentru organizația mafiotă și pe care le-am numit „*de prim nivel*“.

La „*al doilea nivel*“ am grupat crimele care, chiar dacă nu intrau direct în obiectivele principale ale Cosei Nostra, erau considerate ca niște consecințe directe: de exemplu, uciderea unui *om de onoare* care a comis o eroare gravă față de *organizație*. Rămâneau, în fine, crimele, nici structurale (din primul nivel) nici eventuale (din cel de al doilea), dar care erau comise la un moment dat pentru a ocroti pur și simplu existența *organizației*: eliminarea unui prefect, a unui comisar de poliție, a unui magistrat deosebit de activ. Iată deci, „*al treilea nivel*“.

Prin nu știu ce mister, ce perversiune a spiritului sau infantilism, acest *al treilea nivel* a început să fie considerat ca „*bunicul*“, cel care din înălțimea sferelor politicului trăgea toate sforile mafiei. Or, nu există nici măcar umbra unei probe, nici un cât de simplu indiciu în măsură să alimenteze ipoteza existenței unui astfel de organ suprem ocult, care s-ar servi de mafie ca de un braț înarmat al politicienilor. Realitatea este cu mult mai simplă și mai complexă în același timp. Deci și mai periculoasă pentru ordinea publică decât chiar teoria celui de *al treilea nivel*. Cred că pe acești membrii fantomatici ai unei „*Celule*“ de tip italian, i-am fi putut scoate repede din circuit: nu ne-ar fi trebuit decât un James Bond pentru a reuși!

Rămâne totuși întrebarea atât de simplă: de ce n-am fost încă în stare să-i descoperim pe autorii

delictelor politice? În apărarea noastră s-ar putea spune că nu am descoperit încă nici pe mulți autori ai crimelor non politice. Dar este o scuză anemică. De fapt consider că e o utopie să vrei să rezolvi crimele celui de „*al treile nivel*“ dacă nu ai reușit încă să le dezlegi pe cele ale nivelelor inferioare. Mai apoi, cred că nu trebuie să subestimăm bogăția în creștere a Cosei Nostra; aceasta îi dă o putere suplimentară pe care o utilizează pentru blocarea anchetelor. În final, cred că ar trebui să avem în vedere că organizarea Pu-terii, așa cum este ea la ora actuală în Sicilia, alimentată de amestecul și complicitățile mafio- te, constituie un obstacol în calea oricăror anchete clare și eficace.

Am convingerea că și Cosa Nostra este implicată în toate evenimentele grave care s-au derulat în diverse perioade în Sicilia, începând cu debarcarea Aliatilor în timpul celui de al doilea război mondial și sfârșind cu numirea de primari mafioți după Eliberare. Nu pretind că aș avea mari capacități de analist politic, în materie de politică generală, dar nimic nu mă poate împiedica să cred că, pentru a ataca tânăra și fragila noastră democrație – care a cunoscut și destule momente dificile – unele grupări s-au aliat la un moment dat cu Cosa Nostra, dintr-o convergență conjuncturală de interese, pentru a elimina câteva personaje incomode. În realitate, mă mir uneori că au fost doar atât de puțini cei care a trebuit să fie scoși din circuit!

Mi s-a întâmplat de multe ori să vorbesc cu oameni politici sicilieni despre mafie și alte asemenea probleme, și am fost uluit să constat formidabila lor recunoaștere a fenomenului. Unii poate erau doar de rea credință, dar totuși! Cred că nu înțeleseseră că unele fraze banale sau comportamente normale, care în restul Italiei fac parte din jocul politic normal, în Sicilia capătă o valoare specifică: la noi nimic nu este inocent, nici vizita la un director de bancă pentru un împrumut banal, nici o altercație între deputați, nici un conflict ideologic în interiorul unui partid. Se întâmplă atunci ca unii oameni politici să se găsească la un moment dat izolați în propriul lor anturaj. De obicei este un fenomen abia perceptibil, dar la noi este extrem de semnificativ. Acești oameni devin vulnerabili și se transformă, fără să-și dea seama, în victime potențiale.

Mattarella, Reina, La Torre erau oameni izolați din cauza bătăliilor politice în care se implicaseră.

Specificitatea mediului sicilian, atmosfera generală contează foarte mult în cazul crimelor politice. Se întâmplă ca cineva – fără să-și dea măcar bine seama – să se găsească, în urma unor declarații sau comportamente mai deosebite, desemnat ca viitoare victimă.

De obicei se moare pentru că ai rămas singur, sau pentru că ai intrat într-un joc care te depășește. Se moare de multe ori pentru că ești obligat să acționezi fără să fii ajutat, și devii o țintă sigură.

În Sicilia, mafia lovește pe toți cei care servesc Statul, și pe care acesta nu este în stare să-i protejeze.

ANEXE

Aceste scheme au fost extrase din lucrarea „ULTIMII ANI AI MAFIEI” de Marcelle Padovani, ediția Gallimard, 1987. Pentru prezentul volum au fost reactualizate (1991).

COMPONENTA „COMISIEI INTERPROVINCIALE“ SAU „CUPOLA“ PÂNĂ ÎN 1963

Nume	Familie	Situația în 1991			
		Moarte naturală	Asasi- nat	Arestat	Fugit
Salvatore Greco	Ciaculli (Palermo)	x			
«Ciaschiteddu»	Resuttana (Palermo)		x		
Antonino Matranga	San Lorenzo (Palermo)		x		
Mariano Troia	Acquasanta (Palermo)		x		
Michele Cavataio	Noce (Palermo)		x		
Calcedonio Di Pisa	Palermo-centre (Palermo)		x		
Salvatore La Barbera	Cinisi		x		
Cesare Manzella	Casteldaccia			x	
Giuseppe Panno	San Giuseppe Iato				x
Antonino Salamone	Pagliarelli (Palermo)	x			
Lorenzo Motisi	Bocca di Falco (Palermo)		x		
Salvatore Manno	Santa Maria di Gesù		x		
Francesco Sorci	(Palermo)		x		
Mario Di Girolamo	Corso Calatafimi (Palermo)		x		

TRIUMVIRAT 1970 – 1974

Nume	Născut în	Familie	Situația în 1991			
			Moarte naturală	Asasinat	Arestat	Fugit
Gaetano Badalamenti	1923	Cinisi			x	
Stefano Bontate	1938	Santa Maria di Gesù		x		
Salvatore Riina	1930	Corleone				x

COMPONENTA „COMISIEI” ÎN 1974–1977

Nume	Născut în	Familie	Situația în 1991			
			Moarte naturală	Asasinat	Arestat	Fugit
Gaetano Badalamenti	1923	Cinisi			x	
Luciano Leggio	1925	Corleone			x	
Antonino Salamone	1918	San Giuseppe Iato				x
Stefano Bontate	1938	Santa Maria di Gesù		x		
Rosario Di Maggio	1912	Passo di Rigano	x			
Salvatore Scaglione	1940	Noce		x		
Rosario Riccobono	1929	Partanna		x		
Giuseppe Calò	1931	Porta Nuova			x	
Filippo Giacalone	1926	San Lorenzo		x		
Michele Greco	1924	Ciaculli			x	
Nenè Geraci	1917	Partinico			x	

COMPONENTA „COMISIEI” ÎN 1978

Nume	Născut în	Familie	Situația în 1991			
			Moarte naturală	Asasi- nat	Arestat	Fugit
Michele Greco secretar	1924	Ciaculli			x	
Salvatore Riina	1930	Corleone				x
Bernardo Provenzano	1933	Corleone				x
Antonino Salamone	1918	San Giuseppe Iato				x
Stefano Bontate	1938	Santa Maria di Gesù		x		
Salvatore Inzerillo	1944	Passo di Rigano		x		
Salvatore Scaglione	1940	Noce		x		
Giuseppe Calò	1931	Porta Nuova			x	
Rosario Riccobono	1929	Partanna		x		
Ignazio Motisi	1934	Pagliarelli				x
Francesco Madonia	1924	Resuttana			x	
Gigino Pizzuto	1930	Agrigente		x		
Nenè Geraci	1917	Partinico			x	

COMPONENTA „COMISIEI” ÎN 1979-1980

Nume	Născut în	Familie	Situația în 1991			
			Moarte naturală	Asasi- nat	Arestat	Fugit
Michele Greco secretar	1924	Ciaculli			x	
Pino Greco zis «Scarpazzedda»	1952	Ciaculli		x		
Salvatore Scaglione	1940	Noce		x		
Rosario Riccobono	1929	Partanna		x		x
Salvatore Riina	1930	Corleone				x
Bernardo Provenzano	1933	Corleone			x	
Pippo Calò	1931	Porta Nuova				
Antonino Salamone (Bernardo Brusca)	1918	San Giuseppe Iato			x	x
Francesco Madonia	1924	Resuttana			x	
Ignazio Motisi	1934	Pagliarelli			x	
Nenè Geraci	1917	Partinico				
Gigino Pizzuto	1930	Agrigente		x		

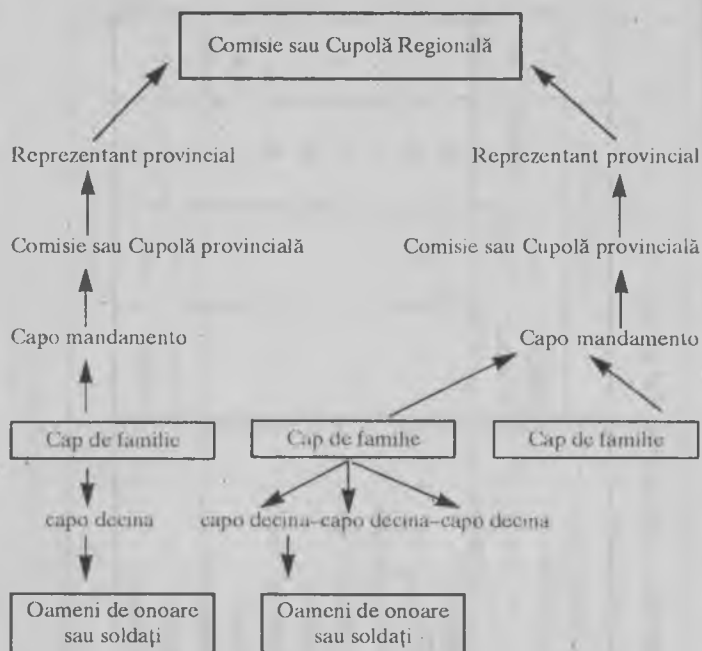
COMPONENTA „COMISIEI” ÎN 1982

Nume	Născut în	Familie	Situația în 1991			
			Moarte naturală	Asasi- nat	Arestat	Fugit
Salvatore Riina	1930	Corleone				x
Bernardo Provenzano	1933	Corleone				x
Pippo Calò	1931	Porta Nuova			x	
Michele Greco	1924	Ciaculli			x	
Giovanni Scaduto	1948	Bagheria				x
Rosario Riccobono	1929	Partanna		x		
Francesco Madonia	1924	Resuttana			x	
Andrea Di Carlo	1945	Altofonte			x	
Nenè Geraci	1917	Partinico			x	
Bernardo Brusca	1929	San Giuseppe Iato			x	
Mariano Agate	1939	Mazzara del Vallo			x	
Pino Greco	1942	Ciaculli		x		

COMPONENTA „COMISIEI” ÎN 1991 (ipoteze)

Nume	Născut în	Familie	Situația în 1991			
			Moarte naturală	Asasi- nat	Arestat	Fugit
Michele Greco	1924	Ciaculli			x	
Pippo Calò	1931	Porta Nuova			x	
Bernardo Brusca	1929	San Giuseppe Iato			x	
Pietro Aglieri	1959	Santa Maria di Gesù			x	x
Nino Geraci	1927	Partinico			x	
Mariano Agate	1939	Mazzara del Vallo				x
Salvatore Riina	1930	Corleone				x
Bernardo Provenzano	1933	Corleone			x	
Francesco Madonia	1924	Resuttana			x	
Andrea Di Carlo	1945	Altofonte				

NOTĂ: Acest tabel reprezintă o simplă estimare

STRUCTURA COSEI NOSTRA

1. Accastă organizație foarte ierarhizată, acordă un loc important „șefului de familie“. Deasupra lui, Comisia; în subordine, masa oamenilor de onoare.

2. Comisie provincială nu există decât în provincia Palermo (cea mai importantă și cu cel mai mare număr de „familii“). În celelalte provincii, „familiile“ își aleg reprezentantul provincial.

3. În Sicilia sunt nouă provincii. Se pare că Cosa Nostra nu există ca organizație nici la Messina, nici la Syracuza și nici la Ragusa.

Cuprins

Prolog	7
VIOLENȚE	21
MESAJE ȘI MESAGERI	49
CONEXIUNI	77
COSA NOSTRA	101
PIERDERI ȘI PROFIT	131
PUTEREA	157
Anexe	185

**În aceeași serie,
în curând,
Editura DANUBIUS
va publica:**

OAMENI FĂRĂ ONORE

**Mafia siciliană
după viața marelui pentito
ANTONINO CALDERONE
de Pino Arlacchi**

